

ΕΛΛΑΔΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

30 χρόνια μαζί

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

29.05.2011

ΕΛΛΑΔΑ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
30 ΧΡΟΝΙΑ ΜΑΖΙ

ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

περιεχόμενα

- 3** Πρόλογος
Του Αλέξη Παπαχελά
- 4** «Βήματα θετικά, αλλά μετέωρα»
Του Γιώργου Α. Παπανδρέου
- 6** «Αν υπήρχε ευκολότερη διέξοδος, θα την είχαμε επιλέξει»
Του José Manuel Barroso
- 8** «Η Ελλάδα αντιμετωπίζει μια κρίσιμη επιλογή»
Του Jerzy Buzek
- 10** «Υπευθυνότητα και αλληλεγγύη»
Του Αντώνη Σαμαρά
- 12** Το ιστορικό: μια δύσκολη πορεία
Των Παναγή Γαλιατσάτου και Βασίλη Νέδου
- 18** Οικονομία: θεαματικές αλλαγές και χαμένες ευκαιρίες
Του Λεωνίδα Στεργίου
- 28** Πλούσιοι αγρότες, πενιχρή συγκομιδή
Της Τάνιας Γεωργιοπούλου
- 32** Το αγκάθι του προϋπολογισμού
Της Κατερίνας Σώκου
- 34** Αντί να περιμένουμε τους βαρβάρους
Του Λουκά Τσοούκαλη
- 38** Τα παιδιά της ένταξης
Του Στάθη Ν. Καλύβα
- 40** Η Ελλάδα απέναντι στη Δύση
Του Θεόδωρου Κουλουμπή
- 44** Μια ευρωπαϊκή θεραπεία για τα Ελληνοτουρκικά
Του Ιωάννη Ν. Γρηγοριάδη
- 46** Η εξωτερική ασφάλεια είναι εσωτερική υπόθεση
Του Θάνου Π. Ντόκου
- 50** Ο σχιζοφρενής μας φιλοευρωπαϊσμός
Του Χαρίδημου Κ. Τσούκα
- 52** Ευκαιρίες και υποχρεώσεις
Του Νίκου Κωνσταντάρα
- 54** Εμείς και οι άλλοι Ευρωπαίοι
Του Μιχάλη Ν. Κατσιγέρα
- 56** Οι Έλληνες στο ευρωβαρόμετρο
Του Κωνσταντίνου Ζούλα
- 60** Το μετεξεταστέο ελληνικό πανεπιστήμιο
Του Λυκούργου Λιαρόπουλου
- 64** Ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα
Της Στέλλας Λαδί

- 66** Η Ευρώπη εντός μας
Του Νίκου Γ. Ξυδάκη
- 68** Η Ελλάδα σε μια στροφή
Του Οδυσσέα Ιωάννου
- 70** Οι Έλληνες των Βρυξελλών
Μαρία Δαμανάκη 71
Σταύρος Λαμπρινίδης 72
Ρόδη Κράτσα 73
Γεράσιμος Θωμάς 74
Τάσος Χανιώτης 74
Γιώργος Χατζημαρκάκης 75
Φωκίων Φωτιάδης 76
Πάνος Καρβούνης 77
- 78** Quo Vadis Ευρώπη; Quo Vadis Ελλάδα;
Του Kevin Featherstone
- 80** Η Ευρωπαϊκή Ένωση με μια ματιά
Του Κωνσταντίνου Καρκαγιάννη

Μαζί με το ένθετο,

θα βρείτε και ένα κατατοπιστικό CD που προσφέρει στους αναγνώστες της «Καθημερινής» η Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα. Περιέχει χρήσιμες πληροφορίες για την κοινωνική ασφάλιση και την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή των πολιτών στην Ε.Ε., στοιχεία επικοινωνίας με τις ευρωπαϊκές αρχές, καθώς και έναν οδηγό για τη συνεισφορά της ένωσης στη βελτίωση της καθημερινότητάς μας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αλέξης Παπαχελάς Το μέλλον της πατρίδας μας είναι στην Ευρώπη

εν μπορώ να σκεφτώ καλύτερη στιγμή για να αναλογιστούμε αν και τι μας πρόσφεραν τα 30 χρόνια συμμετοχής μας στην Ε.Ε. Η Ελλάδα άλλαξε, το επίπεδό μας ανέβηκε θεαματικά και για πρώτη φορά στην ιστορία μας αποκτήσαμε μια ασφαλή πυξίδα και σίγουρες ράγες για να πηγαίνουμε μπροστά. Είναι μια καλή στιγμή όμως για να σκεφτούμε με ψυχραιμία και ωμή ειλικρίνεια τις ευκαιρίες που μας έδωσε αυτή η συμμετοχή μας και τις οποίες σπαταλήσαμε. Δεν φτάσαμε τυχαία στο χείλος του γκρεμού και δυστυχώς συχνά αντιμετωπίσαμε την Ε.Ε. ως έναν ανεξάντλητο δωρητή κονδυλίων, επιδοτήσεων και, τελευταία, δανείων διάσωσης.

Σε ώρες κρίσης και λαϊκής οργής είναι αναμενόμενα τα φαινόμενα του αντιευρωπαϊσμού κάποιων κοινωνικών δυνάμεων και της αμφισβήτησης. Για τα ζωντανά και δυναμικά στοιχεία αυτής της χώρας που πιστεύουν στον πραγματικό εξευρωπαϊσμό της, η επέτειος των 30 ετών αποτελεί όμως μια μοναδική ευκαιρία για να θέσουν σε σωστές βάσεις τον εθνικό διάλογο. Η Ελλάδα ανήκει στη Δύση, πρέπει να μείνει στον πυρήνα της Ε.Ε. και να κερδίσει με κόπο και προσπάθεια το σεβασμό και την αλληλεγγύη των εταίρων της. Καταβάλαμε πολύ κόπο και προσπάθεια για να φτάσουμε σε ένα επίπεδο και ο μεγάλος εθνικός στόχος πρέπει να είναι να αξιοποιήσουμε με κάθε τρόπο τις ευκαιρίες και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή μας στην Ε.Ε. Μόνο έτσι θα διασφαλίσουμε το ασφαλές μέλλον της χώρας και την αλληλεγγύη των εταίρων μας σε δύσκολες ώρες.

Για τα ζωντανά και δυναμικά στοιχεία αυτής της χώρας που πιστεύουν στον πραγματικό εξευρωπαϊσμό της, η επέτειος των 30 ετών αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για να θέσουν σε σωστές βάσεις τον εθνικό διάλογο.

ΕΛΛΑΔΑ - ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

30 ΧΡΟΝΙΑ ΜΑΖΙ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» ΣΕ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑΣ, ΧΑΡΗΣ ΦΑΝ ΦΕΡΣΕΝΤΑΛΛ • ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ: ΒΑΛΕΝΤΙΝΑ ΒΙΓΙΕΓΚΑΣ-ΝΙΚΑ, ΣΩΤΗΡΗΣ ΜΑΡΓΕΛΟΣ • ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΥΛΗΣ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΣΙΡΟΣ • ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ - ΠΙΝΑΚΕΣ: ΠΑΝΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ • ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ: ΑΚΡΙΒΗ ΚΑΚΚΑΒΑ, ΑΙΖΑ ΛΥΚΙΔΟΥ • ΔΙΟΡΘΩΣΗ: ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΑΡΑΜΠΕΛΑ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΦΥΡΗ-ΡΗΘΟ EDITORS: ΝΑΣΙΑ ΔΙΑΜΑΝΤΙΔΗ, ΜΑΡΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ • ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΑΡΧΕΙΟ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ, ΕΥΡΟΚΙΝΗΣΙΣ, ΑΠΕ-ΜΠΕ, ΑΡ, ΑΡΡ/ΙΜΛ, REUTERS/ΑΡΕΙΡΟΝ, ΑΡΧΕΙΟ ΜΕΓΑΛΟΚΟΝΟΜΟΥ, GETTY IMAGES / IDEAL IMAGE, ΑΡΧΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ «ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ» • ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ - ΜΟΝΤΑΖ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» Α.Ε.
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ - ΕΚΔΟΣΗ: «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» Α.Ε. ΕΚΔΟΣΗ ΕΝΤΥΠΩΝ - ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ • ΕΘΝΑΡΧΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΑΛΗΡΕΩΣ 2, ΝΕΟ ΦΑΛΗΡΟ, 185 47 • ΤΗΛ. 210-48.08.000, FAX: 210-48.08.055 • e-mail: kmagazine@kathimerini.gr

Γιώργος Α. Παπανδρέου «Η ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας συνοδεύτηκε από βήματα θετικά, αλλά μετέωρα»

πό την εποχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ανθρακα μέχρι την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη δημιουργία του κοινού νομίσματος, η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης αποτέλεσε ένα πρωτοφανές εγχείρημα. Αφορμή υπήρξαν οι αιματηροί Παγκόσμιοι Πόλεμοι και όραμα έγινε η ειρήνη και η συνεργασία των λαών.

Ο σεβασμός των συνόρων καθώς και των δημοκρατικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων συνέθεσε ένα περιβάλλον ασφάλειας. Οι κοινές βιομηχανικές και αγροτικές πολιτικές δημιούργησαν συνέργειες και κοινά οικονομικά συμφέροντα. Υιοθετήθηκαν πολιτικές συνοχής, προόδου και θεσμοί μεγαλύτερης δημοκρατικής συμμετοχής και εκπροσώπησης με αλληπάλληλες αλλαγές των Ευρωπαϊκών Συνθηκών.

Το πείραμα αυτό αναμφισβήτητα πέτυχε τους στόχους της ειρήνης, της οικονομικής προόδου και της εμπέδωσης της δημοκρατίας, τόσο για την ίδια την Ευρώπη, όσο και για κάθε λαό ξεχωριστά. Τρεις δεκαετίες μετά την ένταξη της πατρίδας μας στην τότε ΕΟΚ, μπορούμε πλέον με ασφάλεια να πούμε ότι το πρόσημο της κοινής μας πορείας προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση υπήρξε αναμφισβήτητα θετικό.

Η χώρα μας, εξερχόμενη τότε από σχεδόν μισό αιώνα πολιτικών και κοινωνικών αναταράξεων, στο πλαίσιο της ΕΟΚ κατάφερε να χτίσει ισχυρούς δημοκρατικούς θεσμούς, να ωφεληθεί αναπτυξιακά και να μειώσει τις κοινωνικές και τις οικονομικές ανισότητες με την υπόλοιπη Ευρώπη. Η ένταξη της χώρας μας στο ενιαίο νόμισμα επισφράγισε αυτή την πορεία προόδου της πατρίδας μας και της κοινωνίας μας, με οφέλη που σήμερα βλέπουμε πιο καθαρά, στο μέσο αυτής της πρωτόγνωρης κρίσης που βιώνουμε.

Παρ' όλα αυτά, η ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε., σε αντίθεση με πολλές άλλες χώρες, δεν συνοδεύτηκε με τις απαραίτητες θεσμικές αλλαγές. Ιδιαίτερα στη λειτουργία του κράτους, της αυτοδιοίκησης, της δικαιο-

σύνης, του τομέα της κοινωνικής πρόνοιας και της παιδείας. Εγιναν βήματα, αλλά έμειναν μετέωρα. Δεν πραγματοποιήσαμε μια δική μας «glasnost» ή «περεστρόικα», όπως τα κράτη-μέλη της πρόσφατης διεύρυνσης. Πολλές παθογένειες, αντί να αντιμετωπιστούν ριζικά, όπως το πελατειακό κράτος, επιβίωσαν. Μάλιστα, μερικές από αυτές γιγαντώθηκαν μέσα σε ένα περιβάλλον μεγαλύτερης ευημερίας, όπου αποφεύγονταν επώδυνες αλλαγές σε πολλούς τομείς, από τον αγροτικό τομέα μέχρι τον κρατικό μηχανισμό.

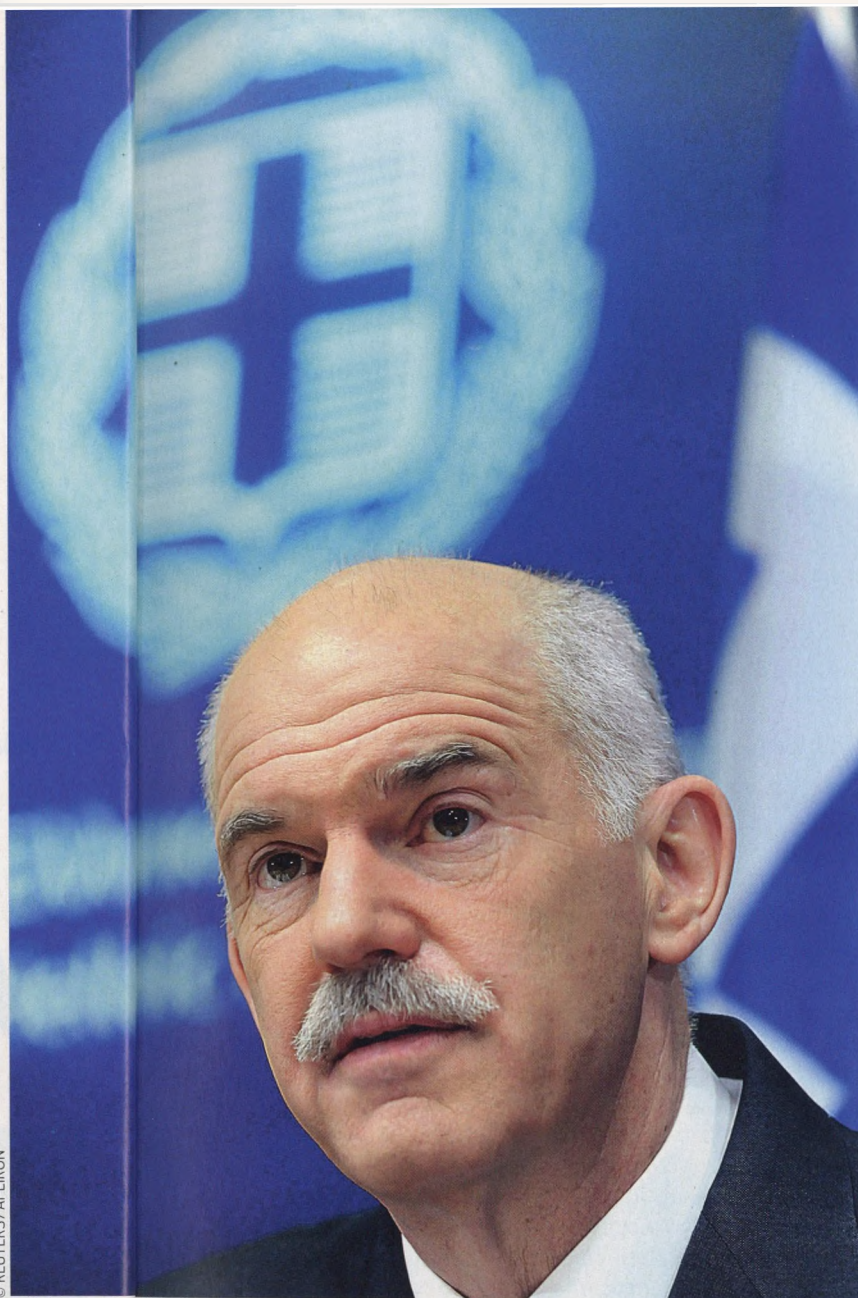
Τα 30 χρόνια που πέρασαν, με την Ελλάδα πλήρως ενσωματωμένη στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η πατρίδα μας δεν αξιοποίησε αυτή την ευκαιρία όσο θα μπορούσε για να αλλάξει οριστικά και να βάλει σταθερές βάσεις για ένα καλύτερο μέλλον για τους πολίτες της. Παρά τα πολλά θετικά βήματα, δεν φροντίσαμε να εμβυθύνουμε τους δημοκρατικούς μας θεσμούς, να δημιουργήσουμε ένα βιώσιμο, δίκαιο και αποτελεσματικό Κράτος πρόνοιας, μια εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, που θα εξασφάλιζε την αυτονομία μας και την πρόοδό μας για πολλές δεκαετίες.

Όλα αυτά μας οδήγησαν και στη σημερινή κρίση, που τα συμπτώματά της είναι κυρίως δημοσιονομική, όμως οι αιτίες της δημιουργίας της βρίσκονται στην εδώ και χρόνια αδυναμία μας να αλλάξουμε δομές και νοοτροπίες που κυριάρχησαν για δεκαετίες.

Σήμερα, ολόκληρος ο Ελληνικός λαός δίνει μια πρω-

Πολλές παθογένειες, όπως το πελατειακό κράτος, αντί να αντιμετωπιστούν ριζικά, επιβίωσαν. Μερικές από αυτές γιγαντώθηκαν μέσα σε ένα περιβάλλον ευημερίας, όπου αποφεύγονταν οι επώδυνες αλλαγές.

© REUTERS / APEIRON

Στις τρεις δεκαετίες που πέρασαν από την ένταξή μας στην Ε.Ε., δεν καταφέραμε να πραγματοποιήσουμε μια δική μας «περεστρόικα», επισημαίνει ο Γ. Παπανδρέου.

τοφανή μάχη για να κερδίσει τον χαμένο χρόνο. Βάζοντας τάξη στα δημοσιονομικά μας, αλλάζοντας το Κράτος, ώστε να γίνει μικρότερο, ευέλικτο και να στέκεται πραγματικά δίπλα στον πολίτη, δημιουργώντας μια εξωστρεφή οικονομία, βασισμένη στην πράσινη ανάπτυξη και την καινοτομία, σπάζοντας δεσμά, πελατειακές λογικές και πρακτικές αδιαφάνειας που κυριάρχησαν παντού. Σε όλο αυτό το δύσκολο εθνικό εγχείρημα, παρά τις αμφιταλαντεύσεις και τα προβλήματα, η Ε.Ε. τελικά στάθηκε δίπλα μας, βοηθώντας την Ελλάδα να αποφύγει μια βέβαιη χρεοκοπία.

Όμως την ίδια στιγμή με την Ελλάδα ολόκληρη η Ευρώπη βρίσκεται σε μια μεγάλη κρίση, σε ένα σημείο καμπής της ιστορίας της. Η ανολοκλήρωτη Οικονομική

κή Ένωση και η ατομία της Ε.Ε. να προχωρήσει τις απαραίτητες θεσμικές και πολιτικές αλλαγές, οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, η απουσία μιας ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής σε επίπεδο Ένωσης και η ανάγκη προσαρμογής του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου στις σημερινές συνθήκες έχουν δημιουργήσει ανασφάλεια και εσωστρέφεια σε ένα μεγάλο τμήμα των συμπολιτών μας σε όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. Οι λαοί της Ευρώπης έχουν συχνά την αίσθηση ότι η Ε.Ε. είναι αδύναμη να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα, την ίδια ώρα που όχι μόνο η πατρίδα μας, αλλά και χώρες όπως η Ιρλανδία και η Πορτογαλία αντιμετωπίζουν μεγάλες και παρόμοιες δυσκολίες.

Το σημερινό δίλημμα της Ε.Ε. είναι μεταξύ της εθνικιστικής εσωστρέφειας ή της βαθύτερης ολοκλήρωσης. Η εσωστρέφεια θα δημιουργήσει ένα φαύλο κύκλο αδυναμίας να απαντήσουμε στις απαιτήσεις μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας αλλά και στις απειλές π.χ. της κλιματικής αλλαγής, του μεταναστευτικού ρεύματος ή της αλλαγής στη Μεσόγειο και στον Αραβικό κόσμο. Και θα δοκιμαστεί η συνοχή του ευρωπαϊκού εγχειρήματος.

Αντιθέτως, η βαθύτερη συνεργασία και ολοκλήρωση της ειρήνης θα δώσει ισχυρές απαντήσεις στα παραπάνω θέματα, κάνοντάς μας πρωτοπόρους και ανταγωνιστικούς. Γιατί μόνο σε υπερεθνικό επίπεδο μπορούμε να βρούμε λύση στα προβλήματα που μας ταλανίζουν. Μέσα σε ένα πλαίσιο αλληλεγγύης, κοινών επενδύσεων και εκπλήρωσης των δεσμεύσεων από όλες τις πλευρές. Το ευρωπαϊκό εγχείρημα, άλλωστε, γεννήθηκε, αναπτύχθηκε και εξαπλώθηκε στη βάση των δεσμών της συνεργασίας και της αλληλεγγύης. Από εκεί πρέπει να πιάσουμε πάλι το νήμα, να αποτελέσει η κρίση αυτή ευκαιρία για όλη την Ευρώπη και να επαναφέρουμε το πνεύμα αυτό στην πρώτη γραμμή της ευρωπαϊκής δράσης. Σπάζοντας τους εύκολους εθνικισμούς, αλληλοκατηγορίες και προκαταλήψεις. Προωθώντας και ενισχύοντας κρίσιμες πολιτικές, όπως είναι η εγκαθίδρυση μιας πραγματικής οικονομικής διακυβέρνησης, που δεν θα περιορίζεται σε έναν απλό συντονισμό των οικονομιών.

Η κρίση που βιώνουμε μας απέδειξε ότι χρειάζονται τολμηρές αποφάσεις που προωθούν την πολιτική και οικονομική ενοποίηση της Ε.Ε. δίχως τις οποίες η Ε.Ε. θα είναι μια αγορά που θα άγεται και θα φέρεται από τις διαθέσεις των διεθνών κερδοσκόπων. Στην προσπάθεια αυτή, η Ελλάδα είναι και θα είναι πρωταγωνίστρια. Και οι μεγάλοι κερδισμένοι από αυτήν τη νίκη θα είμαστε όλοι εμείς, οι πολίτες της Ενωμένης Ευρώπης.

*Ο ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΡΩΤΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

José Manuel Barroso

«Αν υπήρχε ευκολότερη διέξοδος από την κρίση, θα την είχαμε επιλέξει»

Από τον Γιάννη Παπαγιάννη

Από τριάντα χρόνια, η χώρα που υπήρξε άλλοτε το λίκνο της δημοκρατίας έγινε δεκτή στην οικογένεια των σύγχρονων, δημοκρατικών ευρωπαϊκών κρατών. Σε καιρούς προκλήσεων όπως οι σημερινοί, αξίζει να αναλογιστούμε τι δρόμο έχουν διανύσει έκτοτε τόσο η Ελλάδα όσο και η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.).

Ξεκινάμε ίσως από την επιστροφή του ελληνικού έθνους στη δημοκρατία, τη δεκαετία του 1970, δεν ήταν προδιαγεγραμμένη - ούτε ήταν προδιαγεγραμμένο, κατά τα πρώτα έτη της μεταπολίτευσης, ότι δεν θα υπάρξει επιστροφή στην αστάθεια και την έλλειψη ελευθερίας. Η συμμετοχή της Ελλάδας στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα μείωσε σημαντικά τους κινδύνους αυτούς και βοήθησε τη χώρα να βαδίσει στο δρόμο που είχε επιλέξει ο λαός της. Ξέρω ότι τούτο ισχύει για την Ελλάδα όσο ισχύει και για τη χώρα μου, την Πορτογαλία, η οποία επέλεξε και αυτή την ελευθερία το 1974.

Από τη διπλωματική απομόνωση, στην οποία είχε περιέλθει κατά τη δικτατορία, η Ελλάδα έχει εξελιχθεί σήμερα σε σημαντικό συντελεστή στις υποθέσεις τόσο της Μεσογείου όσο και των Βαλκανίων. Έχει επωφεληθεί από το οικονομικό και πολιτικό άνοιγμα της νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπως και τα νέα δημοκρατικά καθεστώτα της περιοχής έχουν ωφεληθεί από τις εποικοδομητικές πρωτοβουλίες της Ελλάδας. Η Ε.Ε. στο σύνολό της περιμένει από την Ελλάδα να συνεχίσει να υποστηρίζει τους γείτονές της στις προσπάθειές τους να επιτύχουν τις ευρωπαϊκές τους φιλοδοξίες - αλλά και να βοηθήσει να ανταποκριθούμε με τον ενδεδειγμένο τρόπο στις σημαντικές αλλαγές που συντελούνται στη βόρεια Αφρική.

Η Ε.Ε., όμως, έχει προσφέρει και πιο απτά πλεονεκτήματα για τους Έλληνες πολίτες. Για να αναφέρουμε μόνο μερικά από αυτά: τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά ταμεία έχουν συμβάλει στον εκσυγχρονισμό των υποδομών μεταφορών στην Ελλάδα, στο περιβάλλον της, καθώς και στην επιμόρφωση των εργαζομένων της - και η συμβολή αυτή έως σήμερα αποτιμάται σε περίπου 67 δισ. ευρώ - οι ευκαιρίες που δίδονται στις ελληνικές επιχειρήσεις για εμπόριο και επενδύσεις σε μια ενιαία αγορά 500 εκατ. ανθρώπων - οι ευκαιρίες των Ελλήνων εργαζομένων να αναζητήσουν απασχόληση στην ενιαία αυτή αγορά - οι ευκαιρίες για τους Έλληνες φοιτητές να σπουδάσουν σε ένα άλλο κράτος-μέλος της Ε.Ε., κάτι που ήδη δεκάδες χιλιάδες εξ αυτών έχουν κάνει - η δυνατότητα που έχουν όσοι ταξιδεύουν για επαγγελματικούς λόγους ή για τουρισμό να μετακινούνται στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. χωρίς διαβατήριο.

Φέτος, βέβαια, γιορτάζουμε και μια άλλη επέτειο: τα δέκα χρόνια από τότε που η Ελλάδα εντάχθηκε στη Ζώνη του Ευρώ, η οποία από 11 κράτη-μέλη το 1999 έχει σήμερα 17. Όσο για τις φήμες που έχουν ακουστεί τις τελευταίες εβδομάδες, θα ήθελα να πω κατηγορηματικά ότι η συμμετοχή στη Ζώνη του Ευρώ αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω και όχι να μειωθεί.

Όσο για τις φήμες που έχουν ακουστεί τις τελευταίες εβδομάδες, θα ήθελα να πω κατηγορηματικά ότι η συμμετοχή στη Ζώνη του Ευρώ αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω και όχι να μειωθεί.

© REUTERS / APBIRON

Κατηγορηματικά διαψεύδει τις φήμες περί εξόδου της χώρας μας από το ευρώ ο πρόεδρος της Κομισιόν, Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο.

ματικά ότι η συμμετοχή στη Ζώνη του Ευρώ αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω και όχι να μειωθεί.

Γνωρίζω πολύ καλά τις δυσκολίες που βιώνουν πολλοί άνθρωποι στην Ελλάδα σήμερα, καθώς η χώρα λαμβάνει τις δύσκολες αποφάσεις που απαιτούνται για να ξεπεραστεί η κρίση. Ούτε εγώ ούτε κάποιο άλλο μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υποτιμά τις βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις αυτών των αποφάσεων για πολλούς Έλληνες πολίτες. Αν υπήρχε ευκολότερη διέξοδος από την κρίση, θα την είχαμε επιλέξει. Αλλά δεν υπάρχει: ο μόνος τρόπος επιστροφής στη βιώσιμη ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας είναι να αποκατασταθεί η ανταγωνιστικότητα και να μπουν τα δημόσια οικονομικά σε σταθερή βάση. Αυ-

τός είναι και ο δρόμος τον οποίο ακολουθεί η Ελλάδα. Έχουν ήδη επιτευχθεί σημαντικά αποτελέσματα, αλλά θα πάρει λίγο περισσότερο χρόνο μέχρι να γίνουν αισθητά. Μας περιμένει ακόμα πιο σκληρή δουλειά.

Έτσι, σε αυτούς τους καιρούς δοκιμασίας, το μήνυμά μου είναι απλό: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στέκεται στο πλάι της Ελλάδας και θα συνεχίσει να στέκεται. Θα βαδίσουμε μαζί προς ένα καλύτερο μέλλον - και θα παραμείνουμε ενωμένοι. Ο,τι δηλαδή κάνουμε τα τελευταία τριάντα χρόνια.

*Ο JOSE MANUEL BARROSO ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

Jerzy Buzek «Η Ελλάδα αντιμετωπίζει μια κρίσιμη επιλογή»

· έτος γιορτάζουμε μια σημαντική επέτειο. Πριν από 30 χρόνια η Ελλάδα αποφάσισε να ενταχθεί στην Ευρώπη (την τότε ΕΟΚ) και να συμμετάσχει στην οικονομική δομή της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.).

Οι Έλληνες ήλθαν ως εταίροι, φέρνοντας μαζί τους ένα ισχυρό πλέγμα σχέσεων στο χώρο της Μεσογείου, ανοίγοντας νέες δυνατότητες για την Ευρώπη και συνεισφέροντας στη δημιουργία ενός πλαισίου ειρήνης και σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή.

Οι Έλληνες έφεραν τον πολιτισμό τους, τις παραδόσεις τους, την υπερήφανη ιστορία τους, αναδεικνύοντας ακόμη περισσότερο την κοινή μας ευρωπαϊκή κληρονομιά.

Ανατρέχοντας στα τελευταία 30 χρόνια της ελληνικής παρουσίας στην Ε.Ε., θυμάμαι τα λόγια του κορυφαίου Έλληνα ποιητή Κωνσταντίνου Καβάφη: «Σα βγεις στον πηγαιμό για την Ιθάκη, να εύχεται να 'ναι μακρύς ο δρόμος, γεμάτος περιπέτειες, γεμάτος γνώσεις... Πάντα στον νου σου να 'χεις την Ιθάκη. Το φθάσιμον εκεί είν' ο προορισμός σου».

Η ένταξη στην Ε.Ε. αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα στην ιστορία της Ελληνικής Δημοκρατίας. Όπως δήλωσε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής την 1η Ιανουαρίου 1981: «Η Ελλάδα ενώνεται με την Ευρώπη πεπεισμένη ότι θα ενισχυθούν οι δημοκρατικές ελευθερίες· ότι θα επιταχυνθεί η οικονομική ανάπτυξη και ότι, με τη συνεργασία όλων των εταίρων, η κοινωνική και οικονομική προκοπή θα αποτελέσει κοινό αγαθό. Εχουμε εμπιστοσύνη και στην Ευρώπη και στην Ελλάδα».

Αυτή η εμπιστοσύνη και η αίσθηση ότι ανήκει στην Ε.Ε. πρέπει να επιβεβαιωθούν, ιδιαίτερα τώρα που η Ελλάδα αντιμετωπίζει δυσκολίες.

Η Ελλάδα, αν και αντιμετωπίζει με μια κρίση άνευ προηγουμένου, συμπεριφέρεται με μεγάλη υπευθυνότητα. Εκτιμώ πραγματικά τις προσπάθειες και το

θετικό όραμα των πολιτικών Αρχών και του ελληνικού λαού, που προσπαθούν να δημιουργήσουν μακροπρόθεσμη προοπτική στην ελληνική οικονομία, μέσω ενός νέου σχεδίου για τον εκσυγχρονισμό της, με επενδύσεις στην καινοτομία, την αειφορία και τη δημιουργικότητα, και τούτο σε συνδυασμό με τα αναπόφευκτα μέτρα λιτότητας.

Η Ευρώπη πρέπει να σταθεί στο πλευρό της Ελλάδας στην προσπάθειά της για οικονομική ανάκαμψη και για να ξανακερδίσει την εμπιστοσύνη των αγορών. Είμαι πεπεισμένος ότι η επιτυχία της Ελλάδας να ανακάμψει είναι εξίσου αναγκαία για την Ευρώπη όσο και για την ίδια την Ελλάδα.

Με προσήλωση στο στόχο αυτό, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συμμετέχει ενεργά στην αναμόρφωση των εξουσιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προώθηση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου, για τη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης, μέσω της υιοθέτησης μιας δέσμης έξι νομοθετικών προτάσεων. Αυτά τα νομοθετήματα προορίζονται να ενισχύσουν την εποπτεία, να δημιουργήσουν μηχανισμούς αντιμετώπισης των μακροοικονομικών ανισορροπιών καθώς και των απειλών για την οικονομία. Παράλληλα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ξεκινά διαπραγματεύσεις για τον μελλοντικό προϋπολογισμό της Ένωσης καθώς και το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο, με στόχο να μετατρέψει τα εργαλεία αυτά σε

Η Ευρώπη πρέπει να σταθεί στο πλευρό της Ελλάδας στην προσπάθειά της για οικονομική ανάκαμψη και για να ξανακερδίσει την εμπιστοσύνη των αγορών.

Ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Ζέρζι Μπούζεκ, εξαιρεί τις προσπάθειες της Ελλάδας και την υπευθυνότητα με την οποία η χώρα μας αντιμετωπίζει την οικονομική κρίση.

Το μέλλον της Ελλάδας είναι τώρα στα χέρια των Ελλήνων. Στον 21ο αιώνα που διανύουμε, διαμορφώνουμε εμείς οι ίδιοι το πεπρωμένο μας· όχι τυχαία, αλλά μέσα από τις δικές μας επιλογές.

αποτελεσματικούς καταλύτες για την αναπτυξιακή δυναμική της Ευρώπης.

Γνωρίζω καλά πόσο σημαντική είναι αυτή η 30ή επέτειος για τη χώρα σας, ιδιαίτερα σ' αυτή την κρίσιμη στιγμή για το μέλλον της Ελλάδας. Η Ελλάδα χρειάζεται τώρα περισσότερο από ποτέ τις πλατωνικές αρετές της σοφίας, του θάρρους και της εγκράτειας.

Αναλογιζόμενος την πρόσφατη ιστορία της χώρας μου (της Πολωνίας), 30 χρόνια πριν η Ελλάδα επέλεξε να προχωρήσει, μετά τη δικτατορία, σε μεταρρυθμίσεις, στη σταθεροποίηση της δημοκρατίας και να αναπτύξει μια λειτουργική οικονομία της αγοράς. Αυτή η επιλογή οδήγησε σε μια άνευ προηγουμένου ανάπτυξη, σταθερότητα και ευημερία.

Όπως και 30 χρόνια πριν, η Ελλάδα αντιμετωπίζει σήμερα μια κρίσιμη επιλογή, η οποία θα επηρεάσει την πορεία της για τα επόμενα 30 χρόνια, αλλά θα επηρεάσει επίσης όλους τους εταίρους στην Ε.Ε.

Όπως είχα πει όταν βρέθηκα στην Αθήνα πέρυσι, η παρούσα οικονομική κρίση είναι μια μεγάλη πρόκληση για όλους μας. Είναι όμως και μια ευκαιρία για αλλαγές και για να συνεχίσουμε τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις, ώστε να μπορέσει η Ε.Ε. να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Με τον ίδιο τρόπο που οι προηγούμενες γενιές έθεσαν με τις προσπάθειές τους τα θεμέλια της δικής μας ευημερίας, έτσι κι εμείς είμαστε υπεύθυνοι να χτίσουμε το μέλλον των ερχόμενων γενεών. Το μέλλον της Ελλάδας είναι τώρα στα χέρια των Ελλήνων. Στον 21ο αιώνα που διανύουμε, διαμορφώνουμε εμείς οι ίδιοι το πεπρωμένο μας· όχι τυχαία, αλλά μέσα από τις δικές μας επιλογές. Η Ε.Ε. είναι αλληλέγγυα και στέκεται στο πλευρό της Ελλάδας στην προσπάθειά της.

**Ο JERZY BUZEK ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ.*

Αντώνης Σαμαράς «Υπευθυνότητα και αλληλεγγύη»

Ευρώπη σημαίνει εδώ και δεκαετίες «ευρωπαϊκή ολοκλήρωση». Το πρώτο πείραμα οικειοθελούς σύγκλισης διαφορετικών λαών και πολιτισμών, με δημοκρατία και ελευθερία.

Εδώ και δύο δεκαετίες οι λαοί της Ευρώπης αναζητούν, όχι απλώς να συνυπάρξουν ειρηνικά, ούτε μόνο να συνεργαστούν οικονομικά, αλλά να συγκλίνουν πολιτικά. Αλλά αυτό σημαίνει δύο πράγματα: υπευθυνότητα απ' όλους και αλληλεγγύη μεταξύ τους.

Η κρίση που περνάει η Ευρώπη τα τελευταία χρόνια δείχνει διπλό έλλειμμα: και υπευθυνότητας, και αλληλεγγύης.

Τα κράτη που έχουν πρόβλημα με το χρέος τους έδειξαν αναμφίβολα έλλειμμα υπευθυνότητας για χρόνια.

Αλλά και τα πλεονασματικά κράτη δείχνουν σήμερα έλλειμμα αλληλεγγύης.

- Δεν είναι αλληλεγγύη να «τιμωρούνται» οι χώρες που έχουν πρόβλημα.

Αλληλεγγύη είναι να τους δίνεται η ευκαιρία να λύσουν το πρόβλημά τους. Αρκεί, βέβαια, να το πιστεύουν και να το τολμούν...

- Δεν είναι αλληλεγγύη να χρεώνονται με ακριβά επιτόκια οι χώρες που αγωνίζονται να λύσουν τα προβλήματά τους.

- Δεν είναι αλληλεγγύη να ανοίγει ο δρόμος για πιέσεις των κερδοσκόπων πάνω στο δημόσιο χρέος των χωρών-μελών. Αυτό καθιστά ευάλωτες πολύ ακόμα και χώρες που σήμερα δεν έχουν πρόβλημα. Και καθιστά απελπιστική τη θέση όσων έχουν πρόβλημα και προσπαθούν να το ξεπεράσουν.

Χώρες με υψηλό έλλειμμα και δυσβάστακτο χρέος πρέπει να δείξουν υπευθυνότητα, αναμφίβολα.

Αλλά και χώρες με πλεονάσματα πρέπει να θυμούνται ότι, αν πιστεύουν στην Ευρώπη, έχουν υποχρέωση να δείξουν αλληλεγγύη.

Στο κάτω-κάτω, τα πλεονάσματα των «Βορείων» δεν

θα υπήρχαν χωρίς τα ελλείμματα των «Νοτίων».

Αν η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση απαιτεί κάτι από όλους μας σήμερα, είναι να πάψουμε να χωρίζομαστε σε «υπεύθυνους Βόρειους» και «ανεύθυνους Νότιους», να πάψουμε να χωρίζομαστε σε «πλεονασματικούς» που πρέπει να πληρώσουν για τα λάθη των άλλων και «ελλειμματικούς» που πρέπει να τιμωρηθούν.

Όσοι βρέθηκαν σε κρίση χρέους χρειάζονται ευκαιρίες να επανορθώσουν τα σφάλματά τους.

Οχι «τιμωρία» που τις εξοντώνει και ακυρώνει κάθε προοπτική να σηκωθούν στα πόδια τους.

Κι όσοι μπορούν να τους βοηθήσουν ας το κάνουν ως εταίροι, όχι ως «παιδονόμοι»!

Το ερώτημα δεν είναι η «αυστηρότητα της τιμωρίας» προς όσους έδειξαν ανευθυνότητα κατά το παρελθόν. Αλλά η βιωσιμότητα των πολιτικών που υιοθετούνται σήμερα.

Σκληρή δουλειά, ναι. Αλλά και ελπίδα!

Σκληρή δουλειά χωρίς ελπίδα δεν την αντέχει καμία κοινωνία στον κόσμο.

Μια πολιτική που καταδικάζει την Ελλάδα σε ασφυξία δεν τιμωρεί την Ελλάδα μόνο. Μπορεί να προκαλέσει ένα ντόμινο εξελίξεων που θα παρασύρει κι άλλους. Και να αποδυναμώσει ολόκληρη την Ένωση.

Πρέπει να διαλέξουμε αν η μοίρα της Ευρώπης θα είναι «παράγωγος» της σημερινής κρίσης της ή «ολοκλήρωμα» της ευρωπαϊκής δυναμικής.

Με άλλα λόγια, αν θα αφήσουμε την τωρινή κρίση να μας διαλύσει ή αν θα αλλάξουμε πορεία.

Μια Ένωση τη διαλύουν είτε τα παράπονα των αδυνάτων είτε η αλαζονεία των ισχυρών. Σ' εμάς υπάρχει κίνδυνος να συμβούν και τα δύο.

Ο πρόεδρος της Νέας Δημοκρατίας, Αντώνης Σαμαράς, στο κτίριο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις Βρυξέλλες.

Αν θα πάψουμε να εξαρτάμε το μέλλον των ευρωπαϊκών θεσμών από τις επόμενες... τοπικές εκλογές σε ένα κράτος-μέλος ή από κάποιες ακαμψίες των ευρωπαϊκών θεσμών.

Όταν σε συνθήκες αδυναμίας ανάκαμψης και αύξησης των ενεργειακών τιμών διεθνώς, ανεβάζουν τα επιτόκια στην Ευρώπη, αυτό δεν ωφελεί την Ευρωζώνη, την αποδυναμώνει!

Και δεν την καθιστά πιο ανταγωνιστική διεθνώς, την περιθωριοποιεί.

Όταν η Ευρωζώνη φοβάται τον πληθωρισμό της, που είναι από τους χαμηλότερους διεθνώς, και όχι τους χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της, που επιβραδύνονται συνεχώς, τότε προφανώς υπάρχει πρόβλημα ευρωπαϊκής στρατηγικής.

Κι όταν, αντί να καλλιεργεί αλληλεγγύη ανάμεσα στα μέλη της, πυροδοτεί νέες διαιρέσεις μεταξύ τους, όταν οι «Βόρειοι» βλέπουν τους «Νότιους» σαν «τεμπέληδες τσαμπατζήδες» και οι «Νότιοι» αντιμετωπίζουν τους «Βόρειους» σαν «αδίστακτους τοκογλύφους», τότε η Ευρώπη χάνει τη μάχη στο εσωτερικό της.

Μια Ένωση τη διαλύουν είτε τα παράπονα των αδυνάτων είτε η αλαζονεία των ισχυρών. Σ' εμάς υπάρχει κίνδυνος να συμβούν και τα δύο.

Κάποτε ήμασταν ισότιμοι εταίροι. Τώρα κοντεύουμε να χωριστούμε σε «δανειστές» και «οφειλέτες».

Οι εταίροι μιας Ένωσης μπορούν να διαφωνούν κά-

ποτε, αλλά έχουν κάθε λόγο να τα βρίσκουν τελικά.

Όμως οι δανειστές πάντα θα είναι καχύποπτοι απέναντι στους οφειλέτες τους. Και οι οφειλέτες πάντα θα νιώθουν «ριγμένοι» από τους δανειστές τους.

Κάτι τελευταίο: αν διασωθεί η Ένωση, όλοι θα κερδίσουμε.

Αν η Ένωση αποδυναμωθεί κι άλλο, όλοι θα πρέπει να θυμούνται ένα πράγμα: Οι «ανεύθυνοι του Νότου» τη ζημιά την έχουν πάθει ήδη.

Αλλά μια αποδυναμωμένη Ευρώπη θα ζημιώσει στο εξής κυρίως τους «ισχυρούς του Βορρά».

Κάποτε υπήρχαν τείχη στην Ευρώπη μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Αυτά τα είχε δημιουργήσει ο Ψυχρός Πόλεμος. Και η Ευρώπη τα ξεπέρασε.

Τώρα υπάρχει ο διαχωρισμός Βορρά-Νότου. Που είναι εσωτερικός, δεν επιβλήθηκε απ' έξω. Κι αυτόν το διαχωρισμό πρέπει να τον ξεπεράσει η Ευρώπη.

Τότε θα ενωθεί πραγματικά. Και θα γίνει δυνατότερη από ποτέ.

Αλλιώς, θα χάσει πολλαπλά.

Θα χάσουν όλοι, «Βόρειοι» και «Νότιοι»...

Θα χάσει η Ευρώπη!

Και σε επιρροή προς τα έξω, και σε ενότια εσωτερικά. Και σε πολιτικό εκτόπισμα διεθνώς. Και σε κοινωνική ευημερία.

*Ο ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΑΜΑΡΑΣ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ Ν.Δ.

ιστορικό ΜΙΑ ΔΥΣΚΟΛΗ ΠΟΡΕΙΑ

Μπορεί σήμερα να θεωρούμε τη συμμετοχή μας στην Ενωμένη Ευρώπη προεξοφλημένο γεγονός. Ομως, τα πράγματα δεν ήταν καθόλου έτσι όταν ο Καραμανλής, σε πείσμα της εθνικής αμφιθυμίας και των πολιτικών αντιδράσεων, έβαλε την Ελλάδα σε ευρωπαϊκή τροχιά.

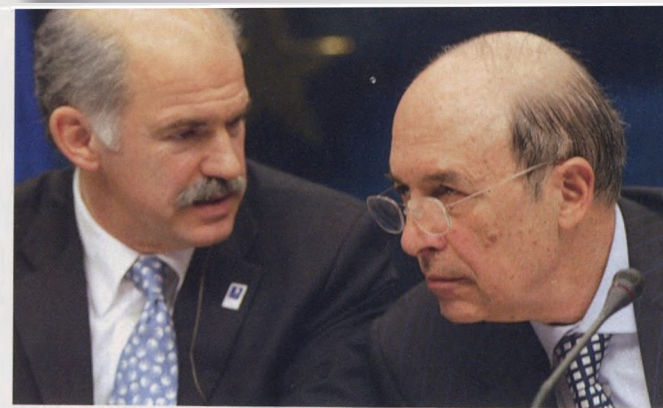
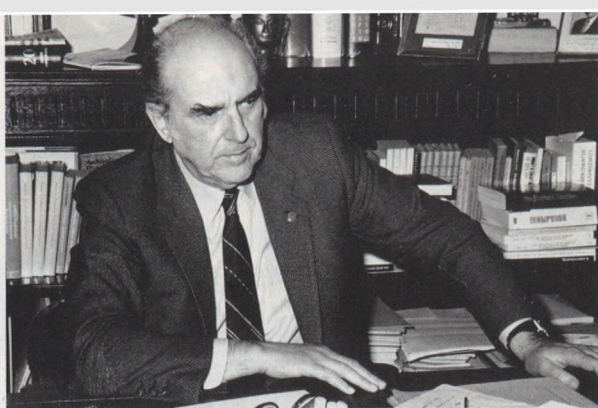
ΤΩΝ ΠΑΝΑΓΗ ΓΑΛΙΑΤΣΑΤΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΗ ΗΛΕΔΟΥ

Ζάππειο, 28 Μαΐου 1979. Ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής υπογράφει τη Συνθήκη ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

© ΑΡΧΕΙΟ ΜΕΤΑΛΛΟΚΟΜΩΝ

Η Ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας παρέμεινε σταθερή πολιτική επιλογή για όλους τους πρωθυπουργούς της Μεταπολίτευσης.

περιπέτεια της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) ξεκίνησε πριν από μισό αιώνα, όταν υπογράφηκε στο Ζάππειο η συμφωνία τελωνειακής σύνδεσης Ελλάδας - Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ). Η ενταξιακή διαδικασία αποτελεί ίσως την πιο ηχηρή διάψευση όλων εκείνων που πιστεύουν ότι η Ιστορία διαμορφώνεται νομοτελειακά από τις αντικειμενικές συνθήκες. Μπορεί κανείς να υποθέσει ότι σε κάποια στιγμή της πολύ πρόσφατης ιστορίας της, και μάλλον μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η Ελλάδα ενδεχομένως να γινόταν μέλος της Ε.Ε. Πολύ δύσκολα, όμως, μπορεί να φανταστεί την πραγματική διαδικασία και την κατάληξή της χωρίς την προσωπικότητα του Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Αν και δεν θα έπρεπε να υποτιμήσει κανείς το φιλοευρωπαϊκό ρεύμα στην ελληνική κοινή γνώμη της εποχής (που αντανακλάται και στο γεγονός ότι ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κίνησης Γιάγκος Πιερμαζόγλου ήταν ο επικεφαλής των διαπραγματεύσεων για την τελωνειακή σύνδεση), η ενταξιακή προοπτική της Ελλάδας δεν ήταν πρωταρχικής σημασίας θέμα για την ελληνική πολιτική στα τέλη της δεκαετίας του '50. Μόνο ο Καραμανλής είχε τη διορατικότητα να διακρίνει τα οφέλη για την ελληνική οικονομία και την ασφάλεια της χώρας και προώθησε αυτή την υπόθεση μόνος απέναντι στη δυσπιστία του μετεμφυλιακού πολιτικού κόσμου αλλά και τις πιέσεις να γίνει η Ελλάδα άμεσα ομότιμο μέλος της -βρετανικής εμπνεύσεως- Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ). Το καλοκαίρι του 1959 πήρε την απόφαση να υποβάλει αίτηση τελωνειακής σύν-

δεσης με την ΕΟΚ. Οι διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν το Σεπτέμβριο και ολοκληρώθηκαν με επιτυχία στις 9 Ιουλίου 1961. Ωστόσο, η συμφωνία σύνδεσης ποτέ δεν εφαρμόστηκε ομαλά τα ταραγμένα χρόνια που ακολούθησαν και η ευρωπαϊκή πορεία της Ελλάδας διεκόπη βίαια το 1967 από τη στρατιωτική δικτατορία. Η αντίδραση της ΕΟΚ -σχεδόν προφητική- ήταν να παγώσει τη συμφωνία σύνδεσης για επτά χρόνια.

Με την αποκατάσταση της δημοκρατίας, ο Καραμανλής ανέλαβε εκ νέου τα ηνία της χώρας στις 20 Ιουλίου 1974. Δεν είχε ξεχάσει τις προτεραιότητές του. Ενα μήνα αργότερα υπέβαλε αίτηση ενεργοποίησης της συμφωνίας σύνδεσης και τον Ιούνιο του 1975 επίσημο αίτημα ένταξης στην ΕΟΚ.

Η απόφαση αυτή δεν προκάλεσε ενθουσιασμό στην Ελλάδα, όπου το μέτωπο δεν ήταν ενιαίο υπέρ της Ευρώπης. Το άλλο σημαντικό φιλοευρωπαϊκό κόμμα, η ΕΚΝΔ (Ένωση Κέντρου - Νέες Δυνάμεις) του Γεωργίου Μαύρου βρισκόταν σε ραγδαία αποσύνθεση. Το ΠΑΣΟΚ ήταν κατηγορηματικά αντίθετο στην προοπτική ένταξης, διατρανώνοντας ότι «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο». Δεν προκάλεσε, όμως, ενθουσιασμό και στις Βρυξέλλες, όπου η «ακτινογραφία» της ελληνικής οικονομίας δεν φάνηκε να ευνοεί το εγχείρημα. Διατυπώθηκαν, μάλιστα, ενστάσεις σχετικά με το κατά πόσον ήταν σκόπιμο να ενταχθεί στην ΕΟΚ μια χώρα με τέτοια ανοικτά μέτωπα στην εξωτερική της πολιτική, όπως το Κυπριακό και οι ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Η γνωμοδότηση της Κομισιόν ήταν αρνητική. Χρειάστηκε μια τεράστια διπλωματική εκστρατεία και όλο

το πολιτικό κεφάλαιο που διέθετε στην Ευρώπη ο Καραμανλής για να ανατραπεί από το συμβούλιο υπουργών, αλλά και για να καμφθούν οι αντιστάσεις στην ένταξη της Ελλάδας, που συνέχιζαν να υπάρχουν στις πρωτεύουσες της ΕΟΚ. Επειτα από δύσκολες διαπραγματεύσεις, στις οποίες, σύμφωνα με τον επικεφαλής διαπραγματευτή πρέσβη Βύρωνα Θεοδωρόπουλο, έπρεπε να ξεπεραστεί ακόμη και η απροθυμία κάποιων στελεχών της τότε κυβέρνησης, η συμφωνία ένταξης υπογράφηκε πανηγυρικά στο Ζάππειο, στις 28 Μαΐου 1979. Κυρώθηκε ένα μήνα αργότερα από τη Βουλή με τις ψήφους της Νέας Δημοκρατίας, της Ένωσης Κέντρου, της Εθνικής Παράταξης και έξι ανεξάρτητων. Το ΚΚΕ και το ΠΑΣΟΚ αποκώρηναν από την ψηφοφορία· μάλιστα, ένας βουλευτής του τελευταίου μίλησε για τη «δεύτερη άλωση της Κωνσταντινουπόλεως».

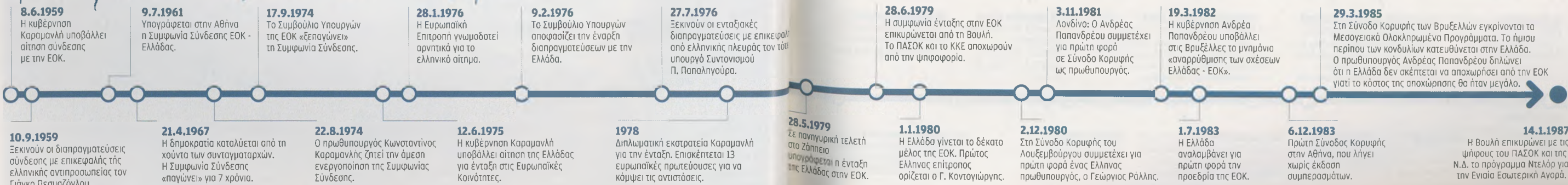
Η Ελλάδα έγινε μέλος της ΕΟΚ τον Ιανουάριο του 1980. Δικαίως διερωτάται κανείς αν αυτό θα μπορούσε να γίνει χωρίς την επιμονή του Καραμανλή και με δεδομένη την αμφισβησία του ΠΑΣΟΚ και τη μειοψηφική αποδοχή της ΕΟΚ στην κοινή γνώμη. Η πραγματικότητα είναι ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου, μετά το 1979 και εν όψει της εκλογικής νίκης, είχε βαθμιαία υποχωρήσει από την κατηγορηματική απόρριψη στις πιο ήπιες θέσεις της «ειδικής σχέσης», του «δημοψηφίσματος» και της «επαναδιαπραγμάτευσης των όρων ένταξης» μετά τη νίκη στις εκλογές του 1981. Πράγματι, το Μάρτιο του 1983 η κυβέρνηση Παπανδρέου υπέβαλε στην Κομισιόν το περίφημο «μνημόνιο» και έσπευσε να πανηγυρίσει ως δική της επιτυχία τα Μεσογειακά Ολο-

κληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ) το 1985. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι το ΠΑΣΟΚ ξεκαθάρισε τη στάση του απέναντι στην Κοινότητα μόλις το Μάρτιο του 1985, στο τέλος της κυβερνητικής του θητείας και αφού ο Παπανδρέου αντελήφθη ότι μετά την παραίτηση Καραμανλή από την Προεδρία έπρεπε να διαβεβαιώσει αυτοπροσώπως ότι η Ελλάδα είχε έρθει στην ΕΟΚ για να μείνει. Και ότι αυτό που χαρακτήρισε τα πρώτα κρίσιμα χρόνια της Ελλάδας στην Κοινότητα, με αποτέλεσμα να επιδεινώσει την ούτως ή άλλως ελλειπή προετοιμασία για την ένταξη και να κρατήσει την Ελλάδα μακριά από το κοινοτικό γίγνεσθαι, ήταν τα ήξεις αφήξεις, οι μάχες περί όνου σκιάς, η πολιτική των αστερίσκων και των εξαιρέσεων. Δεν είναι υπερβολή να πει κανείς ότι η σχέση της χώρας με την ΕΟΚ εξομαλύνθηκε πλήρως και μπήκε σε μια νέα αφετηρία μόνο το 1987, με την αποδοχή από την κυβέρνηση Παπανδρέου της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς.

1987-2011

Το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 υπήρξε για την Ελλάδα περίοδος περαιτέρω σύσφιξης των σχέσεων με την Ε.Ε. Ο Ανδρέας Παπανδρέου εγκατέλειψε οριστικά τη -συχνά κριθείσα και ως τριτοκοσμική- αντιευρωπαϊκή ρητορική των πρώτων ετών του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, καθώς ήταν σαφές ότι η Ελλάδα μπορούσε να εκσυγχρονιστεί με το άφθονο ευρωπαϊκό χρήμα που έρρεε ιδίως μέσω επιδοτήσεων και των πακέτων Ντελόρ. Την εποχή αυτή στη Δύση εξακολουθούσε να διοικεί μια γενιά «μεγάλων» ηγετών, το όραμα των οποί-

4 πορεία προς την ένταξη...

Την Πρωτοχρονιά του 2002, ο πρωθυπουργός Κώστας Σημίτης επιδεικνύει πανηγυρικά τα πρώτα χαρτονομίσματα ευρώ που κυκλοφόρησαν.

ων περίσσευε. Το Δεκέμβριο του 1988, στη Σύνοδο Κορυφής της Κέρκυρας, ο Ανδρέας Παπανδρέου πλαισιωνόταν από προσωπικότητες όπως ο Χέλμουτ Κολ, ο Φρανσουά Μιτεράν, η Μάργκαρετ Θάτσερ, ο Φελίπε Γκονζάλεθ και ο Ζακ Ντελόρ. Στο εσωτερικό, η χώρα βρισκόταν δέσμια κατ' αρχάς των παραλυτικών επιπτώσεων της «υπόθεσης Κοσκωτά», αλλά και της ανησυχίας για την υγεία του Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος υπεβλήθη τότε για πρώτη φορά σε εγχείρηση ανοιχτής καρδιάς στο Χέρφιλντ. Το 1989 είναι έτος εσωστρέφειας και αναταραχής για το πολιτικό σύστημα. Το 1990 αποτελεί έτος εξελίξεων για τις ελπίδες που βασιζόταν στην Ευρώπη η Ελλάδα. Τον Ιούνιο αποφασίστηκε ότι, αν η Τουρκία επιθυμεί να έχει ευρωπαϊκή πορεία, θα πρέπει προηγουμένως να λυθεί το Κυπριακό. Ένα μήνα αργότερα ξεκίνησε η πρώτη φάση για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ). Μοιάζει ειρωνικό το ότι τότε, 21 χρόνια πριν, η Ελλάδα μαζί με την Πορτογαλία, την Ιρλανδία και την Ισπανία κρίθηκαν ανεπαρκείς να ακολουθήσουν τις χώρες του Βορρά. Γι' αυτές προβλέφθηκε ειδικό καθεστώς προκειμένου να επέλθει η οικονομική σύγκλιση, μέρος της οποίας, βεβαίως, ήταν και η δημοσιονομική προσαρμογή.

Ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης κατά την τριετία της διακυβέρνησής του, παρότι προσπάθησε, δεν πέτυχε πολλά ως προς τους στόχους που είχαν τεθεί. Αντιθέτως, το δημόσιο χρέος εξακολούθησε τη μεταπολιτευτική ανιούσα και ανέβηκε κατά σχεδόν 30 μονάδες, από το 71,4% επί του ΑΕΠ το 1990 σε σχεδόν 100% το 1993. Παρ' όλα αυτά, αισιοδοξία δημιούργησε η απόφαση της Ε.Ε. για περαιτέρω ενοποίηση, διά της συνθήκης του Μάαστριχτ. Το ελληνικό Κοινοβούλιο, με τις ψήφους

Μόνο ο Καραμανλής είχε τη διορατικότητα να διακρίνει τα οφέλη για την ελληνική οικονομία και την ασφάλεια της χώρας και προώθησε αυτή την υπόθεση μόνος απέναντι στη δυσπιστία του μετεμφυλιακού πολιτικού κόσμου.

της Ν.Δ., του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ, επικύρωσε το 1992 τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Η κατάρρευση της κυβέρνησης Μητσοτάκη και η εκ νέου άνοδος του Ανδρέα Παπανδρέου στην εξουσία σηματοδότησαν μια σειρά εξελίξεων, οι οποίες διακρίνονταν από ένα χαρακτήρα εντελώς διαφορετικό από την έως τότε κατάσταση. Ο Παπανδρέου αντιλαμβάνεται τις νέες συνθήκες και επιχειρεί, με τη βοήθεια νεότερων στελεχών, να ανταποκριθεί στους φιλόδοξους ευρωπαϊκούς στόχους της χώρας. Το πρώτο εξάμηνο του 1994, για τρίτη φορά στην ιστορία της, η Ελλάδα ανέλαβε την προεδρία. Στη Σύνοδο Κορυφής που έγινε στην Κέρκυρα αποφασίστηκε η διεύρυνση της Ε.Ε. κατά τέσσερις χώρες (Αυστρία, Σουηδία, Φινλανδία και Νορβηγία), καθώς επίσης και το ότι η Κύπρος και η Μάλτα θα συνιστούσαν τον επόμενο κύκλο. Οι εξελίξεις στην Ε.Ε. ήταν ραγδαίες, αλλά η κακή υγεία του Ανδρέα Παπανδρέου δεν επέτρεπε την παρακολούθησή τους. Τον Ιούνιο του 1996 πραγματοποιείται -μάλλον αναπάντεχα- μια εξόχως φιλοευρωπαϊκή στροφή της Ελλάδας στο πρόσωπο του Κώστα Σημίτη διά της εκλογής του στην πρωθυπουργία και την προεδρία του ΠΑΣΟΚ. Από τούτο το χρονικό σημείο και έπειτα, η σχέση της Ελλάδας με την Ε.Ε. περνά σχεδόν αποκλειστικά μέσα από την οικονομία.

Πρώτο στάδιο η ένταξη της δραχμής στο Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών (1 ecu προς 357 δραχμές) το 1998. Το 2000 είναι έτος αισιοδοξίας. Το Μάρτιο η κυβέρνηση υπέβαλε την ιστορική αίτηση ένταξης στην Ευρωζώνη, η οποία και έγινε δεκτή τον Ιούνιο στη Σύνοδο της Φέιρα. Το 2002 η χώρα ζει στον «πυρετό» του ευρώ και οι Έλληνες βρίσκονται στις πρώτες θέσεις των ευρωπαϊκών λαών ως προς την πίστη τους

Ο Ανδρέας Παπανδρέου (Κ) με τον Φρανσουά Μιτεράν (Α) και την Μάργκαρετ Θάτσερ, κατά την Σύνοδο της ΕΟΚ στη Ρόδο, το 1988

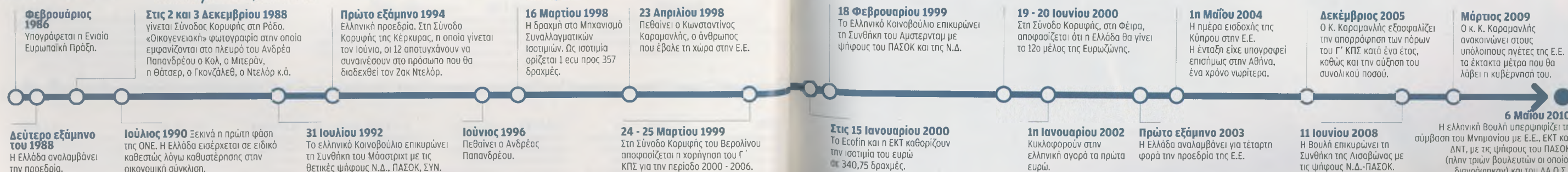
στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Η περίοδος της πανηγυρικής αισιοδοξίας για την Αθήνα κλείνει το 2003, όταν στη Σύνοδο Κορυφής αποφασίζεται ότι από την 1η Μαΐου η Κύπρος εντάσσεται στην Ε.Ε. Μετά και τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, οι οποίοι διεξάγονται με κυβέρνηση του Κώστα Καραμανλή, η ευρωπαϊκή παρουσία της Ελλάδας περιορίζεται. Ο τότε πρωθυπουργός, με θέματα την παράνομη λαθρομετανάστευση και την επέκταση του Δ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΚΠΣ), πορεύεται στο περιθώριο των ευρωπαϊκών εξελίξεων, με βασικό συνομιλητή τον Σίλβιο Μπερλουσκόνι. Η περίοδος της πολιτικής φθοράς του Καραμανλή (από το 2008 και έπειτα) συμπίπτει με τη διεθνή οικονομική κρίση. Εντός φημολογίας για το μέγεθος του ελλείμματος, ο Καραμανλής φτάνει το Μάρτιο του 2009 στις Βρυξέλλες, ανακοινώνοντας έκτακτα μέτρα για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της χώρας. Προτού περάσουν έξι μήνες, η κυβέρνησή του καταρρέει.

Ο διάδοχός του Γιώργος Παπανδρέου, παρά τις γενναιόδωρες εξαγγελίες, βρίσκεται αντιμέτωπος με μια

πραγματικότητα η οποία αναγκαστικά τον διαψεύδει. Από το Νοέμβριο έως και το Μάρτιο του 2009, ο Παπανδρέου βρίσκεται σε έναν κύκλο συνεχών διεθνών επαφών. Η Ελλάδα έχει κατ' ουσίαν εισέλθει στον καιρό του Μνημονίου, την εφαρμογή του οποίου επιβλέπει αυστηρά η Τρόικα (Κομισιόν, Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο). Τούτο γνωστοποιείται στους Έλληνες με ένα δραματικό διάγγελμα στο Καστελλόριζο και στις 6 Μαΐου 2010 η Βουλή υπερψηφίζει το Μνημόνιο με τις ψήφους του ΠΑΣΟΚ (πλην τριών βουλευτών που διεγράφησαν) και του ΛΑ.Ο.Σ. Προ δύο μηνών η Ελλάδα κατόρθωσε ελαφρά βελτίωση των όρων αποπληρωμής.

Σήμερα, η Ελλάδα βρίσκεται ξανά σε σταυροδρόμι. Τα ερωτηματικά για την κατεύθυνση της χώρας πολλά, τα προβλήματα ζέοντα, και η πολιτική ηγεσία καλείται να αφήσει την αναποφασιστικότητα και να δράσει. Το τριακοστό έτος της Ελλάδας στην Ε.Ε. αποδεικνύεται εκ των πραγμάτων και το πιο κρίσιμο για το μέλλον της χώρας.

... και ο δρόμος μας το ευρώ

οικονομία ΘΕΑΜΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΚΑΙ ΧΑΜΕΝΕΣ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Ο πακτωλός των ευρωπαϊκών πόρων συνέβαλε στην αύξηση του χρήματος που κυκλοφόρησε στην ελληνική οικονομία και την ενίσχυση του εισοδήματος και της ανάπτυξης. Ομως η διαχείριση των κονδυλίων ήταν συχνά παράδειγμα προς αποφυγήν.

ΤΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΤΕΡΠΙΟΥ

Από τα 4,3 δισ. που κόστισε το Μετρό της Αθήνας (με τις επεκτάσεις) πάνω από το 40% εξασφαλίστηκε από κοινοτικούς πόρους.

α

ρκετοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν πως, αν η Ελλάδα δεν είχε ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) και αργότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) και στο ευρώ, σήμερα θα ήταν -στην κυριολεξία- μια τριτοκοσμική χώρα.

Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ συνοδεύτηκε από έναν πακτωλό εισροών από ευρωπαϊκά κονδύλια, με στόχο την πραγματική οικονομική σύγκλιση, και από σειρά ευρωπαϊκών Οδηγιών με στόχο τη σύγκλιση της εθνικής νομοθεσίας, την οποία θα ακολουθούσαν δομικές αλλαγές.

Ο πακτωλός των ευρωπαϊκών πόρων συνέβαλε στην αύξηση του χρήματος που κυκλοφόρησε στην ελληνική οικονομία και την ενίσχυση του εισοδήματος και της ανάπτυξης. Ομως δυστυχώς, η διαχείριση των κονδυλίων αυτών δεν έγινε, όπως φαίνεται από τον απολογισμό της 30ετίας, με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Έτσι, το χρήμα αυτό που εισέρρευσε προκάλεσε πληθωρισμό που «έψησε» την ελληνική οικονομία για δεκαετίες, «ροκανίζοντας» στην ουσία το πραγματικό εισόδημα των Ελλήνων. Επίσης, προκάλεσε αύξηση των επιτοκίων, που αποτέλεσε λόγο μείωσης της ανταγωνιστικότητας.

Η ευημερία της ανάπτυξης χρησιμοποιήθηκε για πολλά χρόνια ως πάτημα για μεγαλύτερο δανεισμό, ενώ τα δημοσιονομικά προβλήματα που παρέμεναν άλυτα ζητούσαν την είσπραξη ολοένα και περισσότερων φόρων.

Τα στοιχεία είναι ενδεικτικά: Σε τρέχουσες τιμές εισέρρευσαν από την Ευρώπη τα τελευταία 30 χρόνια περίπου 78 δισ. ευρώ. Τα ποσά αυτά ήταν ο καταλύτης για να διαχειριστεί η ελληνική οικονομία συνολικά κεφάλαια 1,1 τρις. ευρώ που προήλθαν, όμως, κυρίως από φόρους (665,7 δισ. ευρώ) και από δανεισμό (324 δισ. ευρώ), αυξάνοντας το δημόσιο χρέος. Επίσης, ένα κομμάτι (23 δισ.) προήλθε από αποκρατικοποιήσεις.

Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ και αργότερα στο ευρώ έδωσε στη χώρα τη δυνατότητα να δανειστεί τα ποσά αυτά με ευνοϊκούς όρους και με χαμηλό επιτόκιο. Αυ-

τή ήταν μια πραγματική ευκαιρία για τη χρηματοδότηση της οικονομίας σε ένα σταθερό περιβάλλον, μακριά από συναλλαγματικούς κινδύνους. Ήταν ευκαιρία να ξεπεραστούν τα δημοσιονομικά προβλήματα και να δημιουργηθεί ένα νέο βιώσιμο αναπτυξιακό μοντέλο, το οποίο να μη στηρίζεται στην κατανάλωση με δανεικά.

Τα πράγματα δείχνουν ότι, δυστυχώς, η Ελλάδα δεν εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία αυτή, με τα γνωστά αποτελέσματα και την κατάληξη στο Μνημόνιο.

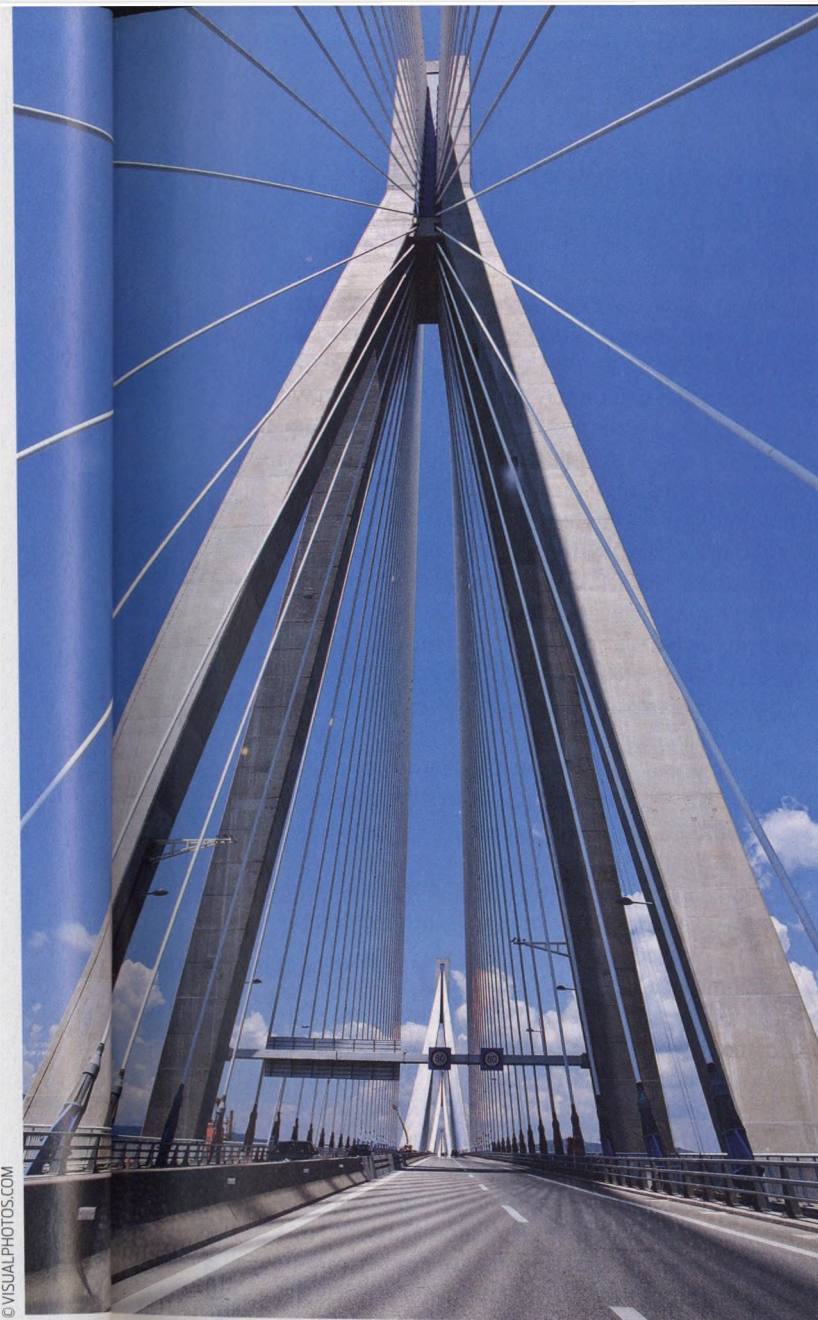
Δεν έμειναν άλυτα μόνο τα δημοσιονομικά προβλήματα. Η ατολμία των ελληνικών κυβερνήσεων για μεταρρυθμίσεις και δομικές αλλαγές άφησε την ανταγωνιστικότητα να εξασθενεί συνεχώς. Αυτό είχε αρνητικά αποτελέσματα στην αγορά εργασίας και κατά συνέπεια στο εισόδημα. Αν δει κάποιος την εξέλιξη του ΑΕΠ και της ανεργίας τα τελευταία 30 χρόνια, θα διαπιστώσει έκπληκτος ότι τις χρονιές με την υψηλότερη ανάπτυξη η Ελλάδα εμφάνιζε αύξηση της ανεργίας. Εμπειρικά, έχει διαπιστωθεί ότι κάθε αύξηση του ΑΕΠ κατά 1% μειώνει το ποσοστό ανεργίας κατά 0,25 της μονάδας. Στην Ελλάδα των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης δεν συνέβη κάτι τέτοιο. Έτσι, η ανεργία στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε διψήφια ποσοστά, και μάλιστα αυξανόμενα από το 1995 μέχρι σήμερα, με εξαίρεση την περίοδο 2005-2009. Σε όλη αυτή την περίοδο, δηλαδή από το 1997 μέχρι το 2007, η ελληνική οικονομία «έτρεχε» με ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης που κυμαινόνταν μεταξύ 3,1% και 5% ή κατά 4% περίπου κατά μέσον όρο.

Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνουν τη διαπίστωση της πλασματικής αύξησης του εισοδήματος (απλώς κυκλοφορούσε χρήμα) και της κατανάλωσης, χωρίς να γίνονται επενδύσεις και να δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας. Επιπλέον, η αύξηση του «τζίρου» και η παράλληλη αύξηση της ανεργίας αποτελούν ένδειξη ανακατανομής εισοδήματος, η οποία δεν κατευθύνθηκε στην παραγωγή ούτε στην ισοκατανομή (διότι το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που έμενε χωρίς δουλειά και, συνεπώς χωρίς εν δυνάμει χρήματα, συνέχισε να αυξάνεται).

Βέβαια, είναι αλήθεια ότι το κατά κεφαλήν εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο αυξήθηκαν θεαματικά από την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ μέχρι σήμερα.

Όμως το δανεικό χρήμα που κυκλοφορούσε στην αγορά και η έλλειψη ανταγωνιστικότητας πυροδοτούσαν τον πληθωρισμό. Ταυτόχρονα, οι κυβερνήσεις αναγκάζονταν να «κλείνουν» τις τρύπες των προϋπολογισμών με συνεχή αύξηση φόρων.

Ωστόσο κατά τη διάρκεια των τριών δεκαετιών υπήρξαν μεγάλες διακυμάνσεις.

© VISUALPHOTOS.COM

Η γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου κόστισε 800 εκατ. ευρώ. Το 45% του κόστους χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Το 1961 και το 1971 η χώρα μας διακρινόταν για τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, οι οποίοι, μάλιστα, ήταν υπερδιπλάσιοι του μέσου όρου της τότε ΕΟΚ. Αντίθετα, τα τρία πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1980 οι ρυθμοί αυτοί ήταν αρνητικοί, ενώ τα υπόλοιπα χρόνια μόνο σε μερικές περιπτώσεις ήταν υψηλότεροι από τους αντίστοιχους κοινοτικούς. Η δυσμενής αυτή εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας είχε ως αποτέλεσμα να συρρικνωθεί το κατά κεφαλήν ΑΕΠ από 57,9% (με βάση το 100 της ΕΟΚ) το 1981 στο 54% το 1989. Σήμερα ξεπερνά το 80%, σε τρέχουσες τιμές. Σε σύγκριση με την Ε.Ε. των 15, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές εκτινάχθηκε από το 9,76% το 1981 στο 68,15% το 2011. Ωστόσο, σε σταθερές φαίνεται πως συρρικνώθηκε: από το 64% το 1981 σε 58% το 2011.

Το μεγάλο όφελος της ενταξιακής μας πορείας: η σταθερότητα του νομίσματος και η συμμετοχή σε μια τεράστια, ανεπτυγμένη οικονομία άνω των 325 εκατ. κατοίκων.

Δείκτες ευημερίας

Ας δούμε πώς επηρέασαν όλα αυτά σε βασικούς δείκτες και μεγέθη της ελληνικής οικονομίας την τελευταία 30ετία.

- **Εισόδημα.** Το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα τριπλασιάστηκε. Το κατά κεφαλήν εισόδημα, σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, από 7.400 ευρώ ετησίως το 1981 αυξήθηκε σε 12.400 ευρώ το 1991 και στα 20.300 ευρώ το 2011. Έτσι, από το 73,8% του αντίστοιχου εισοδήματος του μέσου πολίτη στην Ε.Ε. των 12 ανεβήκαμε στο 78%. Παράλληλα, το κατά κεφαλήν διαθέσιμο εισόδημα αυξήθηκε από τα 4.800 ευρώ το 1981 στα 19.200 ευρώ το 2011. Τα αποτελέσματα στο πραγματικό εισόδημα των Ελλήνων, στην πραγματική οικονομία και στα δημοσιονομικά μεγέθη θα ήταν διαφορετικά και απείρως καλύτερα εάν δεν είχε μεσολαβήσει μια μακρά περίοδος υψηλού πληθωρισμού, που ήταν αποτέλεσμα κυρίως της χαμηλής ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και των δημοσιονομικών προβλημάτων που οδήγούσαν σε υποτιμήσεις της δραχμής. Η ένταξη στην ΟΝΕ και στο ευρώ «προστάτηψε» την Ελλάδα από τις υποτιμήσεις και τον πληθωρισμό προς όφελος των εισοδημάτων, ενώ πίεσε την ελληνική οικονομία να γίνει πιο ανταγωνιστική, χωρίς να καταφεύγει σε υποτιμήσεις. Αυτό είναι ένα μεγάλο όφελος της ενταξιακής μας πορείας: η σταθερότητα του νομίσματος και η συμμετοχή σε μια τεράστια, ανεπτυγμένη οικονομία άνω των 325 εκατ. κατοίκων.

- **Κατανάλωση.** Η αύξηση του εισοδήματος είχε άμεση επίδραση στην κατακόρυφη αύξηση της κατανάλωσης. Η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε από τα 3.100 ευρώ το χρόνο (1981) στα 9.100 ευρώ το 2000 και στα 15.000 ευρώ το 2011.

- **Απασχόληση.** Το συνολικό εργατικό δυναμικό της χώρας αυξήθηκε από 4 εκατ. στις αρχές της δεκαετίας του 1980 στα 5,3 εκατ. άτομα φέτος.

- **Εκπαίδευση.** Αυξήθηκε κατακόρυφα ο αριθμός των ατόμων που εκπαιδεύονται. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 18 ετών που παρακολουθούσαν οποιαδήποτε μορφή εκπαίδευσης τη δεκαετία του 1980 ήταν γύρω στο 60%, στη δεκαετία του 1990 αυξήθηκε στο 68% και σήμερα βρίσκεται στο 70%. Ο αριθμός των μαθητών και φοιτητών, από 1,9 εκατ. στα τέλη της δεκαετίας του 1990, σήμερα έχει ξεπεράσει τα 2 εκατ. Ο αριθμός των μαθητών ανά δάσκαλο, από περίπου 15 - 20 τη δεκαετία του 1980, μειώθηκε σε 13 τη δεκαετία του 1990 και σήμερα βρίσκεται στο 10.

- **Άλλοι δείκτες.** Γενικά, τα τελευταία 30 χρόνια οι περισσότεροι δείκτες ευημερίας υπερδιπλασιάστηκαν,

Η κατασκευή του «Ελ. Βενιζέλος» χρηματοδοτήθηκε με 214,2 εκατ. ευρώ από την Ε.Ε. και με 915,6 εκατ. από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

ενώ κάποιοι άλλοι εμφανίστηκαν για πρώτη φορά μετά τη δεκαετία του 1990, όπως είναι για παράδειγμα ο αριθμός κινητών τηλεφώνων. Σημαντική βελτίωση παρουσίασαν δείκτες που έχουν σχέση με την υγεία και κυρίως με τη δυνατότητα πρόσβασης στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Πληθωρισμός

Ο πληθωρισμός στη χώρα μας το 1961 και το 1971 ήταν περίπου μισός από τον αντίστοιχο της ΕΟΚ, ενώ την περίοδο μετά το 1981 κατάντησε να είναι υπερτριπλάσιος. Η ανεργία άρχισε να καλπάζει μετά το 1981, με αποτέλεσμα να ξεπεράσει τον μέσο κοινοτικό όρο το 1998. Ως τα μέσα της δεκαετίας του 1970 τόσο ο δανεισμός όσο και το δημόσιο χρέος ήταν σχεδόν μηδενικά στη χώρα μας και στην ΕΟΚ. Τα μεγέθη αυτά εμφάνισαν έξαρση σε αυξήσεις κυρίως μετά το 1982, οι οποίες διόγκωσαν το ποσοστό τους επί του ΑΕΠ κυρίως μετά το 1995. Σημειώνεται ότι ήδη από το 1987 το δημόσιο χρέος της χώρας μας ως ποσοστό του ΑΕΠ ήταν υψηλότερο από τον σημερινό μέσο όρο της Ε.Ε.

Ο συνδυασμός της αυξανόμενης φορολογικής επιβάρυνσης και του πληθωρισμού οδηγούσε σε μικρότερες πραγματικές αυξήσεις μισθών, σε σχέση με το ρυθμό ανάπτυξης, ενώ ήταν αρκετές οι χρονιές κατά τις οποίες οι Έλληνες είχαν (πραγματική) μείωση εισοδήματος. Από τα στοιχεία των προϋπολογισμών και της Τράπεζας της Ελλάδος προκύπτει ότι κατά την περίοδο 1961-2010 μείωση των πραγματικών μισθών σημειώθηκε το 1974 (-6%), το 1980 (-7,4%), το 1981 (-4,4%), το 1990 (-2%), το 1991 (-3,5%), το 1993 (-4%) και το 2010 (-9%). Από τις μειώσεις αυτές, πέντε έγιναν επί κυβερνήσεων της Νέας Δημοκρατίας, τρεις επί κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ, μία το έτος της μεταπολίτευσης (1974) και μία επί οικουμενικής κυβέρνησης (1990). Οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας μείωσαν τον πραγματικό μισθό των Ελλήνων κατά 21% και οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ κατά 22,3%.

Ωστόσο, επειδή πραγματοποιούνταν μεγάλες ονομαστικές αυξήσεις μισθών, το εργατικό κόστος ανά μονάδα παραγόμενου προϊόντος συνέχιζε να ενισχύεται, μειώνοντας περαιτέρω την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Με πιο απλά λόγια, είχαμε ένα περιβάλλον με αυξήσεις μισθών, αύξηση του κόστους για τις επιχειρήσεις (μισθοί, εισφορές), αύξηση φόρων και εκτίναξη πληθωρισμού, που ροκάνιζαν τα εισοδήματα από επιχειρηματίες και μισθωτούς.

Η δημοσιονομική προσαρμογή, παρά την ένταξη στην Ευρωζώνη, δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής στοιχεία:

Πρώτον, την περίοδο 1992-1993 η Ελλάδα βρέθηκε στα πρόθυρα της χρεοκοπίας λόγω εκτίναξης χρέους και ελλείμματος. Το δημόσιο χρέος, από 0 (!) από το 1961 μέχρι το 1974, εκτινάσσεται στο 24,7% του ΑΕΠ το 1975 και παραμένει κάτω του 30% μέχρι το 1980. Από το 1981 ξεκινά μια έντονα ανοδική πορεία: από το 34,5% φτάνει για πρώτη φορά πάνω από το 100% (111,6%) το 1993. Σήμερα έχει αυξηθεί στο 142,8% του ΑΕΠ (για το έτος 2010). Τα τελευταία τριάντα χρόνια

Το κατά κεφαλήν εισόδημα και το βιοτικό επίπεδο αυξήθηκαν θεαματικά

η Ελλάδα πλήρωσε 480,5 δισ. ευρώ για τόκους και χρεολύσια. Τα υψηλότερα ποσά καταβλήθηκαν μετά το 2002, ενώ το 1994 και το 1996 τα τοκοχρεολύσια ξεπέρασαν το συνολικό ποσό των φορολογικών εσόδων.

Δεύτερον, το δημόσιο χρέος κάλπαζε από τη δεκαετία του 1980, και μάλιστα με ρυθμούς υψηλότερους των ελλειμμάτων. Αυτό αποτελεί σοβαρή ένδειξη ότι κάτι δεν πήγαινε καλά σε ό,τι αφορά τη σωστή καταγραφή και δημοσιοποίηση των στοιχείων για το έλλειμμα. Ενα παράδειγμα (δυστυχώς όχι το μοναδικό) είναι το εξής: το 1983 το δημόσιο χρέος αυξήθηκε μόλις κατά 0,6 ποσοστιαίες μονάδες επί του ΑΕΠ. Όμως το έλλειμμα εκείνη τη χρονιά ήταν 7,6% του ΑΕΠ. Άλλο παράδειγμα: το 2006 το δημόσιο χρέος μειώθηκε από το 107,5% στο 95,3%, αλλά το έλλειμμα ήταν 5,7% του ΑΕΠ. Υπήρχαν ταμειακά διαθέσιμα ή πλεονάσματα που δεν τα γνωρίζαμε και καλύφθηκε το έλλειμμα χωρίς δανεισμό και αποπληρώθηκε και χρέος; Βέβαια, κάθε δημοσιονομικό έτος έχει τα δικά του χαρακτηριστικά και μείωση χρέους με ελλειμματικό προϋπολογισμό μπορεί να γίνει. Αλλά είναι πολύ δύσκολο να συμβαίνει αυτό κάθε χρόνο, επί 30 ολόκληρα χρόνια.

Τα δημόσια ελλείμματα άρχισαν να αυξάνονται μετά το 1981, μολονότι εισέρρεαν στα δημόσια ταμεία «χειμαρροί» εσόδων από φόρους, κοινοτικούς πόρους, δάνεια και αποκρατικοποιήσεις, που ως το 2010 έφτασαν στο 1,1 τρις. ευρώ! Από το 1961 ως το 1970, δηλαδή σε μια περίοδο κατά την οποία η ελληνική οικονομία στηριζόταν σχεδόν ολόκληρη μόνο στους εθνικούς πόρους, όλοι σχεδόν οι κρατικοί προϋπολογισμοί ήταν... πλεονασματικοί. Αρχισαν να γίνονται σφοδρά ελλειμματικοί κυρίως μετά το 1981. Το πρώτο υψηλότερο ρεκόρ ελλειμμάτων ως ποσοστό του ΑΕΠ σημειώθηκε το 1985 (11,7% του ΑΕΠ) και ακολούθησαν το 1989 (14,4% του ΑΕΠ), το 1990 (16,1% του ΑΕΠ) και το 2009 (15,4% του ΑΕΠ). Πάντως, το ρεκόρ κατέχει η οικουμενική κυβέρνηση του Ξενοφώντα Ζολώτα, η οποία παρέλαβε μια οικονομία στα πρόθυρα της κατάρρευσης και την οδήγησε σε οικουμενική διάλυση.

Συνολικά, τα τελευταία 30 χρόνια, οι κυβερνήσεις της Νέας Δημοκρατίας δανείστηκαν 171,3 δισ. ευρώ και του ΠΑΣΟΚ 144,8 δισ. ευρώ. Το δημόσιο χρέος, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ως το 1974 παρουσιάζει μηδενικό δείκτη. Από το 1961 ως το 1970 οι κρατικοί προϋπολογισμοί ήταν πλεονασματικοί, ενώ μετά το 1980 τα δημόσια ελλείμματα κάλπαζαν κι έφτασαν το 1985 στο 11,7% του ΑΕΠ, το 1989 στο 14,4% του ΑΕΠ, το 1990 στο 16,1% του ΑΕΠ (ρεκόρ), το 2009 στο 15,4% του ΑΕΠ και το 2010 στο 15,5%.

Τέλος, η παραοικονομία είναι συνεχώς στο απυρόβλητο, αφού τα φορολογικά έσοδα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, παραμένουν τα ίδια επί δεκαετίες, δηλαδή γύρω στο 20-25%, ανεξαρτήτως φορολογικών συντελεστών και ρυθμών ανάπτυξης. Με άλλα λόγια, πάντα πλήρωναν οι ίδιοι και οι ίδιοι, οι γνωστοί μισθωτοί και συνταξιούχοι.

Άμεσοι και έμμεσοι φόροι 1981-2000

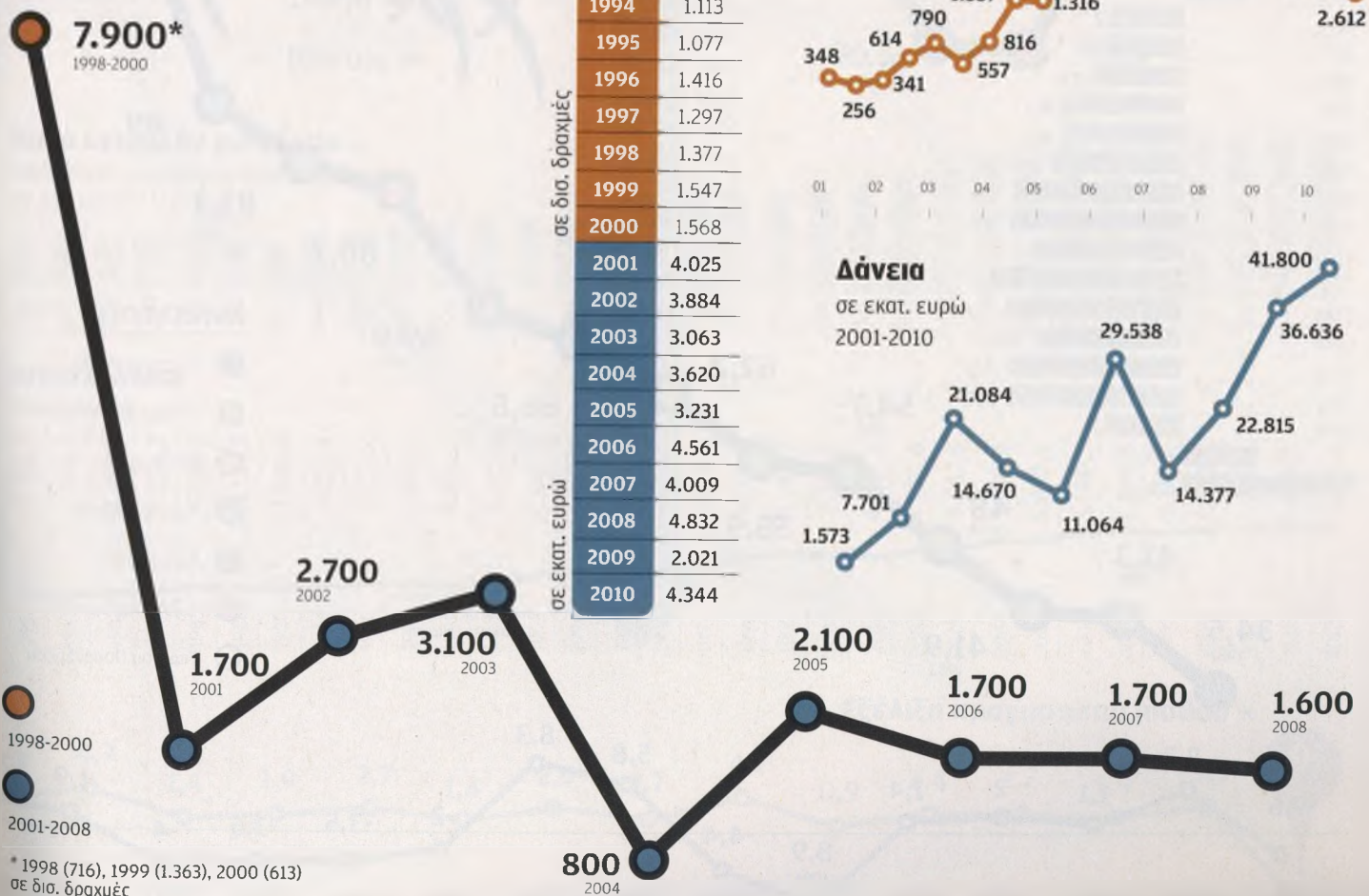

ΕΙΣΡΟΕΣ ΕΘΝΙΚΩΝ, ΚΟΙΝΟΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΑΚΩΝ ΠΟΡΩΝ 1981-2010

Η Ελλάδα διαχειρίστηκε συνολικά 1,1 τρις. ευρώ. Σημαντική εισροή αποτέλεσαν τα ευρωπαϊκά κονδύλια, τα οποία ανήλθαν σε περίπου 78 δισ. ευρώ. Τα υπόλοιπα προήλθαν από φόρους, δανεισμό και αποκρατικοποιήσεις

Αποκρατικοποιήσεις σε εκατ. ευρώ

7.900*
1998-2000

* 1998 (716), 1999 (1.363), 2000 (613)
σε δισ. δραχμές

Κοινοτικοί πόροι 1981-2010

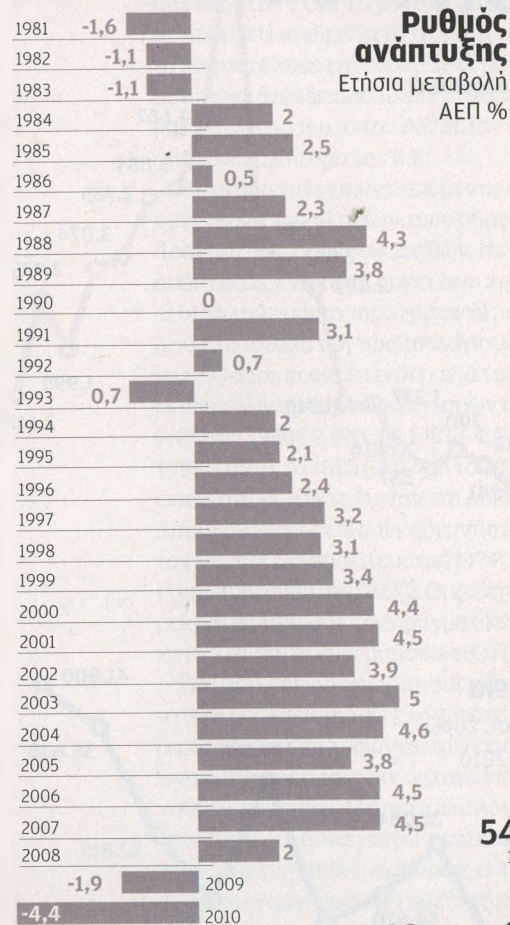
1981	9
1982	41
1983	73
1984	84
1985	122
1986	182
1987	244
1988	260
1989	354
1990	475
1991	607
1992	815
1993	1.053
1994	1.113
1995	1.077
1996	1.416
1997	1.297
1998	1.377
1999	1.547
2000	1.568
2001	4.025
2002	3.884
2003	3.063
2004	3.620
2005	3.231
2006	4.561
2007	4.009
2008	4.832
2009	2.021
2010	4.344

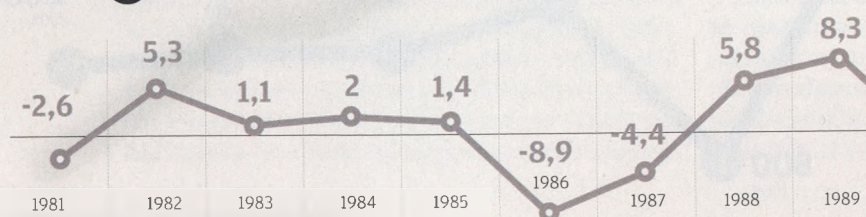
ΠΗΓΕΣ: Υπουργείο Οικονομικών - Κρατικοί Προϋπολογισμοί

ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΣ ΖΟΕΤΙΑΣ

Η ελληνική οικονομία γνώρισε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και της κατανάλωσης. Όμως, δεν κατάφερε να μειώσει τα χρέη και τα ελλείμματα.

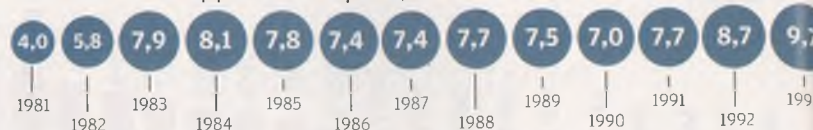

34,5 1981
41,3 1982
41,9 1983

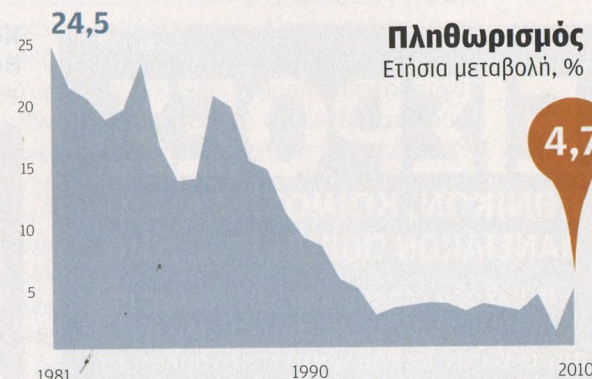
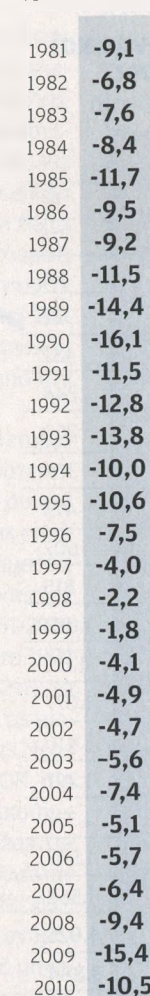
Ανεργία

Ποσοστό επί του εργατικού δυναμικού, %

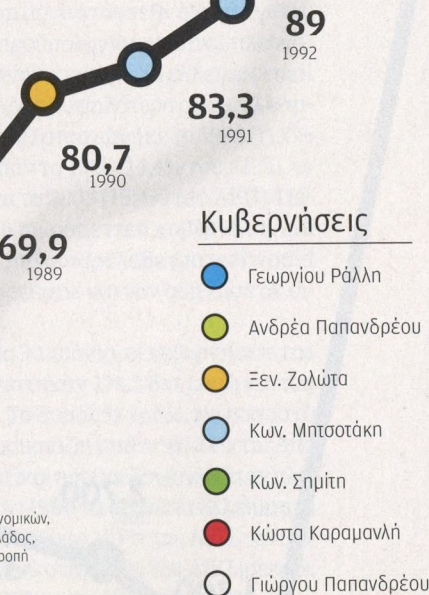
Δημοσιονομικό έλλειμμα

% του ΑΕΠ

Δημόσιο χρέος

% του ΑΕΠ

ΠΗΓΕΣ:
Υπουργείο Οικονομικών,
Τράπεζα της Ελλάδος,
Ευρωπαϊκή Επιτροπή

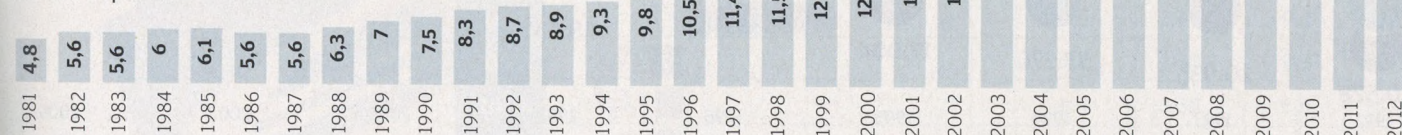
Ιδιωτική κατανάλωση

Κατά κεφαλήν, σε χιλ. ευρώ

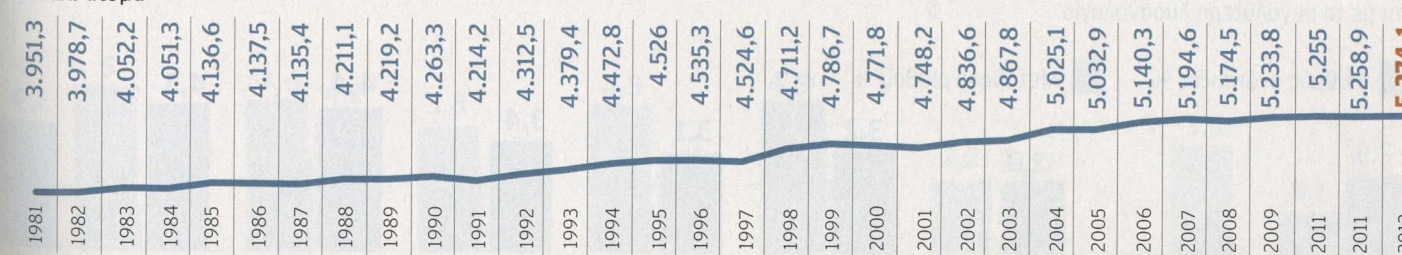
Κατά κεφαλήν εισόδημα

Ισοδύναμες μονάδες αγοραστικής δύναμης σε χιλ. ευρώ

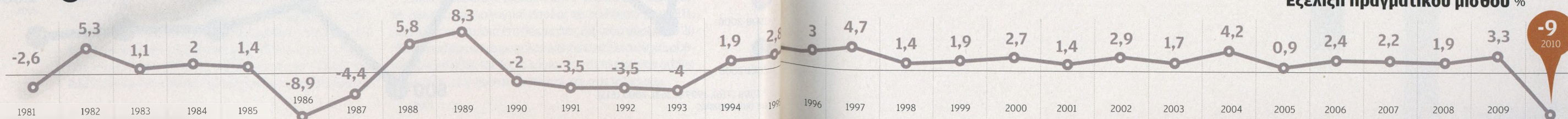

Απασχόληση

Σε χιλ. άτομα

Εξέλιξη πραγματικού μισθού %

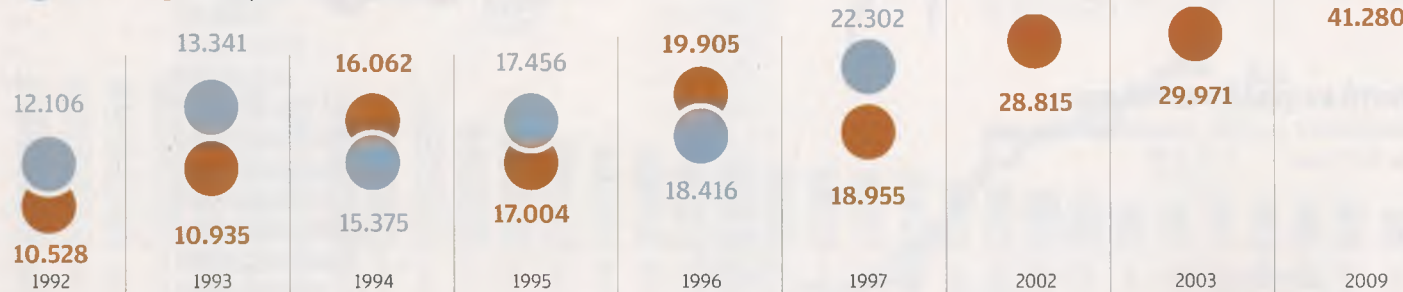

ΠΑΡΑΔΟΞΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η αύξηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (πραγματικού ΑΕΠ) δεν συνοδευόταν πάντα με ανάλογες αυξήσεις στους πραγματικούς μισθούς και στη φορολογική επιβάρυνση.

Ετη με τους υψηλότερους φόρους και με τα μεγαλύτερα τοκοχρεολύσια, σε εκατ. ευρώ

Εσοδα Τοκοχρεολύσια

Μεταβολές πραγματικού ΑΕΠ και πραγματικού μισθού

Ετη με τη μεγαλύτερη δυσαναλογία

Ρυθμός ανάπτυξης % Μεταβολή μισθού %

ΠΗΓΕΣ:
Υπουργείο Οικονομικών,
Τράπεζα της Ελλάδος

Χρονιές υψηλής ανάπτυξης και αύξησης της ανεργίας

Ανεργία % ΑΕΠ %

Σχέση φορολογικών εσόδων και ονομαστικού ΑΕΠ

	Ονομ. ΑΕΠ %	Φόροι %	Σχέση με ΑΕΠ	ΦΠΑ %	Σχέση με ΑΕΠ
1995	12,1	14	1,16	12,5	1,04
1996	9,9	10,9	1,10	11,4	1,15
1997	10,7	14,9	1,39	13,7	1,28
1998	8,8	16,3	1,86	11,2	1,28
1999	6,5	12	1,83	9,7	1,48
2000	8	11,2	1,40	14,9	1,86
2002	8,9	8,2	0,92	11,7	1,31
2004	8,3	7,1	0,85	11,4	1,38
2006	7,6	6,5	0,85	12,2	1,6
2007	7	7,6	1,09	9,8	1,4
2008	8	11,9	1,49	9,3	1,16
2009	-1,7	-2,7	1,58	-8,8	5,17
2010	-1,3	4,4	-3,38	6,6	-5,07
2011	-1,5	1,8	-1,2	2	-1,33

αγροτική ποζιτική

ΠΛΟΥΣΙΟΙ ΑΓΡΟΤΕΣ, ΠΕΝΙΧΡΗ ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ

ΤΗΣ ΤΑΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Στις τρεις δεκαετίες εφαρμογής της ΚΑΠ, η Ελλάδα απορρόφησε πάνω από 108 δισ. ευρώ. Τα χρήματα αυτά έφεραν ευμάρεια στους αγρότες, τουλάχιστον σε πολλούς απ' αυτούς, αλλά όχι την αναμενόμενη ανάπτυξη στον πρωτογενή τομέα.

Αρδευση με κανόνι σημαίνει σπατάλη νερού έως 60%.
Παρά τα όσα ορίζουν οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί, στην Ελλάδα ακόμα και σήμερα καλλιέργειες (όπως το βαμβάκι) ποτίζονται με εντελώς ανορθόδοξο τρόπο. Ίσως γιατί οι χρήστες πληρώνουν ελάχιστα.

Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) είναι η μοναδική κοινή Ευρωπαϊκή Πολιτική που εφαρμόστηκε σε όλα τα κράτη-μέλη με πολύ συγκεκριμένους κανόνες. Ακόμα και σήμερα που το ποσοστό της χρηματοδότησής της από τον κοινοτικό προϋπολογισμό έχει μειωθεί σημαντικά στο 40%, οι δαπάνες για την αγροτική πολιτική φτάνουν τα 57 δισ. ευρώ (σε σύνολο 130 δισ. ευρώ). Επρόκειτο για ένα εργαλείο που θεσμοθετήθηκε από την Ε.Ε. προκειμένου να «λύσει» πολλά προβλήματα. Να αυξήσει την παραγωγικότητα της ευρωπαϊκής γεωργίας, να εξασφαλίσει ένα εγγυημένο εισόδημα για τους παραγωγούς και σταθερότητα στις τιμές των προϊόντων, προφυλάσσοντας την αγορά από κρίσεις, να βοηθήσει και να κατευθύνει την πραγματοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών στον τομέα, όπου αυτό είναι αναγκαίο.

Για τους Έλληνες πολιτικούς όμως -και κατ' επέκταση για τους Έλληνες αγρότες- η ΚΑΠ ήταν κυρίως ένα μηχανήμα που σου προμηθεύει χρήματα αν πατήσεις τα σωστά κουμπιά. Κάτι σαν ευρωπαϊκό ΑΤΜ.

Στις τρεις δεκαετίες εφαρμογής της ΚΑΠ, από το 1981 έως και το 2010, στην Ελλάδα εισέρρευσαν 108,2 δισεκατομμύρια ευρώ, είτε μέσω των άμεσων ενισχύσεων είτε μέσω της εφαρμογής προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης. Τα χρήματα αυτά έφεραν μεγαλύτερη ευ-

Κάθε χρόνο οι αγρότες κλείνουν τους δρόμους ζητώντας περισσότερα χρήματα, και συχνά τα αιτήματά τους ικανοποιούνται.

Για τους Έλληνες πολιτικούς -και κατ' επέκταση για τους Έλληνες αγρότες- η ΚΑΠ ήταν κυρίως ένα μηχανήμα που σου προμηθεύει χρήματα αν πατήσεις τα σωστά κουμπιά. Κάτι σαν ευρωπαϊκό ΑΤΜ.

μάρεια στους αγρότες -ή τουλάχιστον σε μεγάλο αριθμό αυτών- και σε μια ομάδα ανθρώπων που βρέθηκαν κοντά στην αγροτική παραγωγή, αλλά σαφώς όχι την αναμενόμενη ανάπτυξη στον πρωτογενή τομέα. Είναι ενδεικτικό ότι σήμερα η Ελλάδα εισάγει πολύ περισσότερα προϊόντα διατροφής από ό,τι το 1981 με την ένταξή της στην Ε.Ε., ενώ και οι εξαγωγικές επιδόσεις δεν είναι σημαντικές.

Ενδεικτικά, το αγροτικό εμπορικό ισοζύγιο της χώρας το 1981 ήταν αρνητικό της τάξεως των 4,68 δισ. δρχ., αλλά το 1993 ήταν πολύ χειρότερο, της τάξεως των 147,29 δισ. δρχ., επισημαίνει ο Χρήστος Ζιωγάνας, καθηγητής Αγροτικής Οικονομίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης σε σχετική εργασία.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι στον αγροτικό πληθυσμό της χώρας (813.000 γεωργικές εκμεταλλεύσεις σύμφωνα με την τελευταία γεωργική απογραφή) εντάσσονται και άνθρωποι που τυπικά κατέχουν ελαιόδεντρα επειδή τα κληρονόμησαν από τον παππού τους, για παράδειγμα, αλλά στην πραγματικότητα δεν έχουν καμία σχέση με την αγροτική παραγωγή. Το γεγονός ότι άνθρωποι που μένουν στην Αθήνα, καθαρά αστικός πληθυσμός, λαμβάνουν επιδοτήσεις ως παραγωγοί αποδεικνύει πόσο λίγο ενδιαφέρθηκε η χώρα μας για την ανάπτυξη της πραγματικής αγροτικής οικονομίας.

Τι έγιναν λοιπόν όλα αυτά τα χρήματα;

Οι απαντήσεις μοιάζουν εύκολες. Κάποιοι θα πουν -και δεν μπορούμε να πούμε ότι θα έχουν και εντελώς άδικο- ότι οι αγροτικές κοινοτικές ενισχύσεις έγιναν πολυτελή αυτοκίνητα, ξεδεύτηκαν στα μπουζούκια, «επενδύθηκαν» σε σπίτια κραυγαλέου πλούτου. Ένας «αγροτικός» μύθος θέλει Έλληνα βαμβακοπαραγωγό να έχει στο σπίτι του χρυσές βρύσες.

Αυτό όμως που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι ότι η εφαρμογή της ΚΑΠ άλλαξε τις δομές και τον προσανατολισμό της ελληνικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, δημιουργώντας σε πολλές περιπτώσεις ένα εντελώς διαφορετικό τοπίο. Η κοινοτική στήριξη αφορούσε συγκεκριμένα προϊόντα στα οποία στράφηκαν κυρίως οι αγρότες, όπως το σκληρό στάρι, το βαμβάκι που φυτεύτηκε ακόμα και σε γλάστρες, η ελαιοκαλλιέργεια που μετατράπηκε σε ποτιστική, ώστε να επιτευχθούν μεγάλες παραγωγές. Εκτός ενισχύσεων έμειναν τα περισσότερα οπωροκηπευτικά, το χοιρινό κρέας, τα αυγά, τα κοτόπουλα και τα όσπρια.

Σιγά-σιγά μέσα στο πέρασμα των τριών προηγούμενων δεκαετιών δημιουργήθηκε μια νέα «τάξη» αγροτών, που κυρίως ασχολούνται με τις μεγάλες βιομηχανικές καλλιέργειες (βαμβάκι, καπνό, ζαχαρότευτλα, βιομηχανική ντομάτα) και έχουν μοναδικό στόχο την

Στις τρεις δεκαετίες εφαρμογής της ΚΑΠ, από το 1981 έως και το 2010, στην Ελλάδα εισέρρευσαν 108,2 δισεκατομμύρια ευρώ.

αύξηση της παραγωγής, πολλές φορές ακόμα και με πλασματικά δεδομένα, προκειμένου να αυξηθεί αντίστοιχα και το ποσό της επιδότησης. Είναι εκείνοι που έχουν απασχολήσει ιδιαίτερα την επικαιρότητα κλείνοντας τους δρόμους τουλάχιστον μία φορά το χρόνο. Ωστόσο, πάρα τη διαφορετική εντύπωση που ενδεχομένως έχει δημιουργηθεί, σε αυτήν τη νέα «τάξη» που επωφελήθηκε ιδιαίτερα από το καθεστώς των επιδοτήσεων, ανήκει σχετικά μικρός αριθμός αγροτών. Το 2006 στη χώρα μας, δύο στους τρεις δικαιούχους κοινοτικών ενισχύσεων εισέπραξαν κάτω από 1.250 ευρώ, ενώ πολύ λίγοι ήταν αυτοί που έλαβαν ποσά της τάξης των αρκετών δεκάδων χιλιάδων ευρώ, αναφέρει σε εργασία του ο Δ. Ν. Μπουρδάρης, οικονομολόγος και στέλεχος του υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης.

Πάνω σε αυτό το μοντέλο αναπτύσσεται ένα ολόκληρο άρρωστο σύστημα. Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, για παράδειγμα, λειτουργούν ως γραφεία διεκπεραίωσης της γραφειοκρατίας για τις κοινοτικές ενισχύσεις και ως κέντρα εξυπηρέτησης κομματικών πελατών, και όχι ως επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να βρουν αγορές προς όφελος των συνεταίρων. Την ίδια στιγμή, το ελληνικό

λάδι φεύγει στο μεγαλύτερό του ποσοστό χύμα προς την Ιταλία και κανείς δεν ενδιαφέρεται για το ότι «παραχωρούμε» την προστιθέμενη αξία του εξαιρετικού προϊόντος στους γείτονες.

Πολύτιμα εργαλεία, λάθος τρόπος

Η χώρα μας όσον αφορά τα κοινοτικά χρήματα προτιμά πάντα τις άμεσες ενισχύσεις σε σχέση με τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης. «Δεν είμαστε πολύ καλοί όταν πρέπει να φτιάξουμε ένα πρόγραμμα και να το ακολουθήσουμε. Οι υπηρεσίες δεν μπορούν να τα βγάλουν πέρα», έλεγε χαρακτηριστικά ο υπουργός Γεωργίας την εποχή της διαπραγμάτευσης της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ το 2003. Και βέβαια δεν είχε καθόλου άδικο, αν λάβουμε υπόψη μας ότι τον έβδομο χρόνο εφαρμογής του Γ' ΚΠΣ είχαμε απορροφήσει το 50% των διαθέσιμων κοινοτικών πόρων.

Η αξιοποίηση των προγραμμάτων της Ε.Ε. θα μπορούσε να λύσει πολλά προβλήματα. Όμως, αν δούμε τα αποτελέσματα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι πολύτιμα εργαλεία χρησιμοποιήθηκαν με λάθος τρόπο. Χαρακτηριστικά, το 1991 η μέση αγροτική εκμετάλλευση στην Ελλάδα ήταν 41,7 στρέμματα. Μετά από δέκα χρόνια και πολλά προγράμματα που είχαν στόχο την αύξηση του γεωργικού κλήρου, σύμφωνα με τα στοιχεία της προηγούμενης απογραφής, η μέση αγροτική εκμετάλλευση έφτασε τα 47,24 στρέμματα. Ενδεικτικά, στην Αυστρία είναι 190 στρέμματα, στην Ιταλία 70 και στη Γαλλία 520. Οι διαφορές αυτές έχουν τεράστια επίδραση στο κόστος παραγωγής και κατά συνέπεια στις τιμές των προϊόντων και στο εισόδημα των παραγωγών. Αν σε αυτό προσθέσουμε το γεγονός ότι το 60% της αγροτικής γης ανήκει σε μη αγρότες, οπότε οι παραγωγοί αναγκάζονται να νοικιάζουν κτήματα, καταλαβαίνουμε γιατί το κόστος παραγωγής στην Ελλάδα παραμένει πολύ υψηλό.

Στρεβλά λειτούργησε και το πρόγραμμα της πρόωρης συνταξιοδότησης (αν και ήταν από τα πιο δημοφιλή), που σε συνδυασμό με το πρόγραμμα των νέων αγροτών είχε στόχο την ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού. Οι ηλικιωμένοι αρχηγοί εκμεταλλεύσεων μεταβίβαζαν τη γη τους στους γιους ή στις κόρες τους, που δεν είχαν καμία σχέση με τη γεωργική παραγωγή, προκειμένου να μπουν στο πρόγραμμα πρόωρης συνταξιοδότησης, αλλά συνέχιζαν κανονικά την αγροτική τους δραστηριότητα. Χαρακτηριστικά την περίοδο 2000 - 2007, οπότε εφαρμόστηκε το συγκεκριμένο πρόγραμμα, αυξήθηκαν εντυπωσιακά τα ποσοστά των γυναικών που εμφανίζονται ως αρχηγοί αγροτικών εκμεταλλεύσεων και ο λόγος δεν είναι βέβαια πως οι γυναίκες αποφάσισαν ξαφνικά να ασχοληθούν με την παραγωγή...

ΤΟ «ΑΓΚΑΘΙ» ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Από τη δεκαετία του 1980, όταν η Σιδηρά Κυρία απαιτούσε «πίσω τα λεφτά της», μέχρι τις σκληρές διαβουλεύσεις των τελευταίων ετών, ο κοινοτικός προϋπολογισμός ήταν ανέκαθεν σημείο τριβής ανάμεσα στους εταίρους.

ΤΗΣ ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΩΚΟΥ

Από τη Μάργκαρετ Θάτσερ, που το 1984 χτύπησε την τσάντα της στο τραπέζι μιας Συνόδου Κορυφής απαιτώντας «πίσω τα λεφτά της», μέχρι τις φαινομενικά ατελείωτες διαβουλεύσεις για τις προτεραιότητες των κοινοτικών κονδυλίων, η συζήτηση για τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) δεν ήταν ποτέ εύκολη. Εν μέσω όμως της κρίσης χρέους της Ευρωζώνης, με τρία κράτη-μέλη της στον ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης και πολλά ακόμη να ακολουθούν πολιτικές λιτότητας, οι δυσκολίες συμφωνίας στην παρούσα συγκυρία είναι ακόμη μεγαλύτερες.

Μπορεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να θεωρεί «αυστηρό» τον προϋπολογισμό που παρουσίασε, ο οποίος προβλέπει αύξηση των πόρων κατά 4,9% σε σχέση με το 2011, στα 132,7 δισ. ευρώ, ωστόσο δύσκολα αναμένεται να πείσει γι' αυτό τα κράτη-μέλη. Η συζήτηση για τον προϋπολογισμό του 2012 έρχεται μετά τη σκληρή διαμάχη για εκείνον του 2011, καθώς οι προτάσεις της Επιτροπής για αύξησή του κατά 5,9% μετριάστηκαν στο 2,9%, αφού προκάλεσαν την αντίδραση όσων υποστηρίζουν ένα πολυετές πάγωμα του κοινοτικού προϋπολογισμού.

«Μια λεπτή εξισορρόπηση μέτρων λιτότητας με μέτρα τόνωσης της ανάπτυξης για 500 εκατομμύρια Ευρωπαίους» χαρακτηρίζει από την πλευρά του το σχέδιο της Επιτροπής για τον προϋπολογισμό του 2012 ο επίτροπος Προϋπολογισμού και Δημοσιονομικού Προγραμματισμού Γιάννος Λεβαντόβσκ. Οι ευρωβουλευτές, που επίσης καλούνται να εγκρίνουν τον προϋπολογισμό, είχαν ζητήσει από την Επιτροπή να εστιάσει στην ανάπτυξη και την απασχόληση, και σύμφωνα τουλάχιστον με την εισηγητική τους έκθεση δεν αναμένεται να απορρίψουν την αύξησή του. Χρειάζεται όμως και η ομόφωνη γνώμη των κρατών-μελών.

Υπεραμυνόμενη των προτάσεών της, η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι δεσμεύσεις της για πληρωμές με βάση το δημοσιονομικό πλαίσιο 2007-2013 είναι ακόμη υψηλότερες το 2012, και ότι η αύξηση του προϋπολογισμού είναι απαραίτητη ώστε να καλύψει τις νόμιμες υποχρεώσεις της απέναντι στους δικαιούχους κεφαλαίων από την Ε.Ε. Για πρώτη φορά, προσθέτει, ο προϋπολογισμός προβλέπει τη δραστική μείωση των διοικητικών δαπανών των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε., οι οποίες δεν απορροφούν παρά το 6% του προϋπολογισμού. Την ίδια στιγμή, υπεραμύνεται της πρότασής της, σημειώνοντας ότι αυτή εστιάζει στις αυξήσεις δαπανών στους τομείς που θα ενθαρρύνουν την ανάπτυξη, όπως η έρευνα αλλά και η συνοχή.

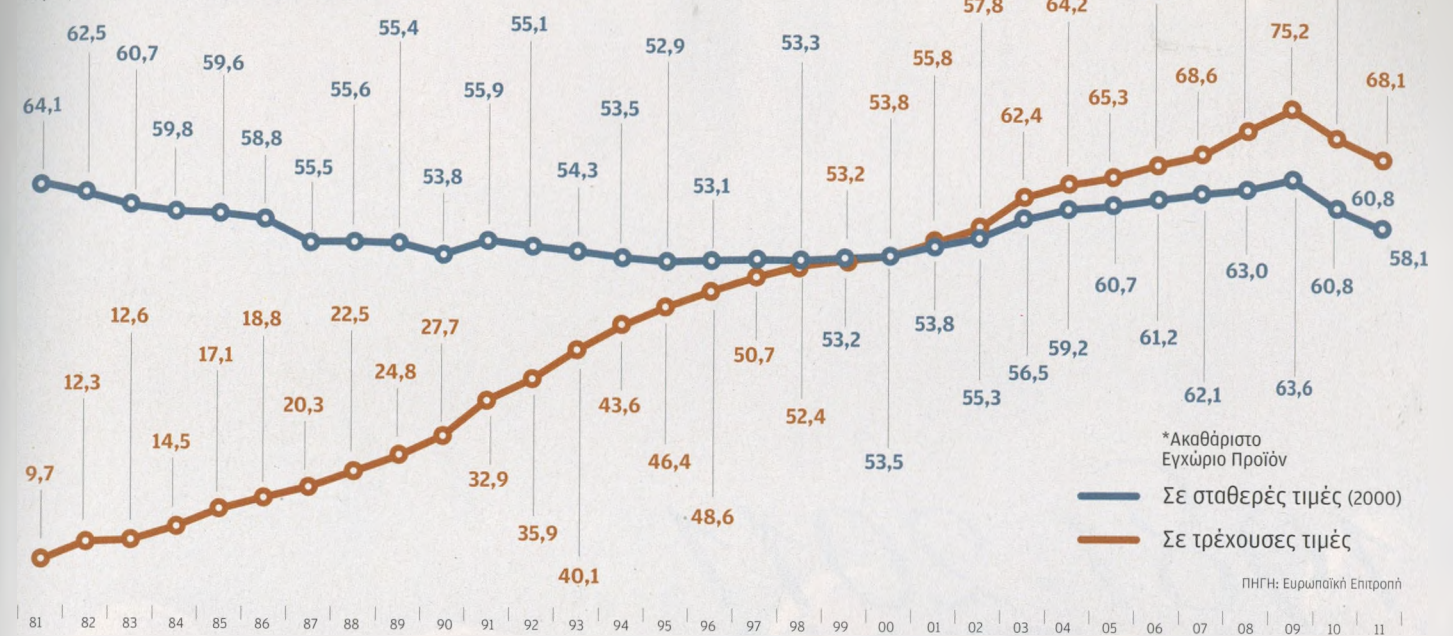
Χρήματα για την απασχόληση και την ανάπτυξη

Ωστόσο, μπορεί η Επιτροπή να τονίζει ότι ο μισός προϋπολογισμός της Ε.Ε. προορίζεται για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, αλλά είναι γεγονός ότι περίπου ο άλλος μισός, συγκεκριμένα το 40%, προορίζεται για τη χρηματοδότηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Είναι δε ενδεικτική των πιέσεων που δέχεται η πρόσφατη πρόταση του αρμόδιου επιτρόπου για περικοπές στις αγροτικές επιδοτήσεις ώστε να χρηματοδοτηθούν άλλες προτεραιότητες. Όπως το έθεσε ο Λεβαντόβσκ, «σε καιρό λιτότητας και εθνικών περικοπών στην Ευρώπη, αρκετές κυβερνήσεις πιέζουν την Ε.Ε. να παγώσει τις δαπάνες, ωστόσο την ίδια στιγμή ζητούν περισσότερα από τις Βρυξέλλες». Μια λύση, σύμφωνα με τον επίτροπο, είναι η προσαρμογή των δαπανών ανάλογα με τις προτεραιότητες, με μείωση του ποσοστού της ΚΑΠ, ώστε να απελευθερωθούν πόροι για τη μετανάστευση, την

Ο ΜΑΚΡΥΣ ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ

Κατά κεφαλήν ΑΕΠ* στην Ελλάδα

ως ποσοστό % του μέσου όρου της Ε.Ε. - 15

έρευνα, την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή.

Γίνεται σαφές ότι έχει ανοίξει ξανά η συζήτηση και για τις προτεραιότητες του κοινοτικού προϋπολογισμού. Σε αυτό το πλαίσιο, σκληρές προβλέπονται οι συγκρούσεις για την κατανομή των κοινοτικών πόρων στο πλαίσιο της ευρύτερης συζήτησης που ξεκινά τον επόμενο μήνα, με την παρουσίαση των προτάσεων της Επιτροπής για το επόμενο επταετές δημοσιονομικό πλαίσιο, των ετών 2014-2020. Θεωρητικά, η κατεύθυνση ήδη υπάρχει: περιλαμβάνεται στην Ατζέντα 2020, η οποία θέτει ως τομείς προτεραιότητας την απασχόληση, την καινοτομία, την έρευνα και ανάπτυξη, την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια, την εκπαίδευση και την κοινωνική συνοχή. Καθώς όμως οι πόροι είναι περιορισμένοι και τα κράτη-μέλη είναι αρνητικά σε μια αξιολογητή αύξηση, παραμένει το ερωτηματικό του πώς θα επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι.

Η Γαλλία, ιδιαίτερα, δεν δέχεται μείωση των δαπανών για την ΚΑΠ και έχει διαμηνύσει ότι δεν θα διστάσει να προκαλέσει ακόμη και κρίση στην Ευρώπη προκειμένου να υπερασπιστεί τους αγρότες της χώρας, οι οποίοι είναι οι περισσότερο ευνοημένοι από τις αγροτικές επιδοτήσεις. Αντίθετα, η Βρετανία πιέζει για την ανακατανομή των πόρων με περαιτέρω μείωση των δαπανών για την ΚΑΠ, που στις αρχές της δεκαετίας του 1980 ανέρχονταν στο 80% του κοινοτικού προϋπολογισμού. Ένας πιθανός συμβιβασμός είναι η περαιτέρω διαφοροποίηση των όρων χορήγησης των αγροτικών επιδοτήσεων, ώστε να συνδυαστούν με τους στόχους της κλιματικής αλλαγής και της διαφοροποίησης της οικονομίας της υπαίθρου. Είναι πολύ αμφίβολο, ωστόσο, αν αυτό θα σημάνει και περισσότερους πόρους, όπως θα ήθελε η Ελλάδα.

Πέρα από την κατανομή των πόρων, ένα ζήτημα που επίσης προκαλεί διαφωνίες είναι η χρηματοδότηση του κοινοτικού προϋπολογισμού, που σήμερα κατά το 75% προέρχεται από άμεσες συνεισφορές των κρατών-μελών (η υπόλοιπη χρηματοδότηση προέρχεται κατά 13% από δασμούς και γεωργικές εισφορές και κατά 12% από έναν πόρο που βασίζεται στον ΦΠΑ). Με κάποιους από τους μεγαλύτερους χρηματοδότες της Ε.Ε. να διαστάζουν απέναντι στην ανάληψη ακόμη μεγαλύτερων βαρών, η συζήτηση προσανατολίζεται στην αναζήτηση ιδίων πόρων. Οι σχετικές προτάσεις περιλαμβάνουν έναν πανευρωπαϊκό φόρο στη λογική του ΦΠΑ, τη φορολόγηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών ή και των αεροπορικών μεταφορών, ώστε να μειωθεί η άμεση συνεισφορά των κρατών-μελών. Ακόμη και αυτές οι προτάσεις, ωστόσο, συναντούν αντιδράσεις, καθώς οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών φοβούνται ότι η επιβολή ενός ακόμη φόρου, και μάλιστα για την Ευρώπη, δεν θα τύχει θετικής ανταπόκρισης από την κοινή γνώμη στη χώρα τους. Στην παρούσα συγκυρία, το «ευρωπαϊκό» έχει γίνει συνώνυμο της επιβάρυνσης. Όσο για τους φιλόδοξους στόχους περί ανάπτυξης, απασχόλησης, συνοχής και ανταγωνιστικότητας, φαίνεται ότι περνούν σε δεύτερη μοίρα.

Σε καιρό λιτότητας και εθνικών περικοπών στην Ευρώπη, αρκετές κυβερνήσεις πιέζουν την Ε.Ε. να παγώσει τις δαπάνες.

1981-2011 ΑΝΤΙΝΑ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ ΤΟΥΣ ΒΑΡΒΑΡΟΥΣ

Προϊόν συμβιβασμών και η ίδια, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πολλές αδυναμίες. Όμως για την Ελλάδα της κρίσης και της ιδιαίτερης γεωγραφίας, η Ευρώπη εξακολουθεί να αποτελεί σημείο αναφοράς, πλαίσιο σταθερότητας και κανόνων.

ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΤΣΟΥΚΑΛΗ*

Φωτογραφία από την
Εαρινή Σύνοδο Κορυφής
που φιλοξενήθηκε στην
Αθήνα, κατά τη διάρκεια
της ελληνικής προεδρίας,
της Ε.Ε., το 2003.

ι εξαιρετικά δύσκολες μέρες που περνάει η χώρα δεν αφήνουν περιθώρια για γιορτές και πανηγυρικούς λόγους. Τουλάχιστον, ας είναι αυτή η επέτειος των 30 χρόνων από την ένταξή μας στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) μια ευκαιρία για νηφάλιο απολογισμό.

Η Ε.Ε. αποτελεί, πρώτα απ' όλα, ένα πλαίσιο κανόνων που ρυθμίζουν την ολοένα αυξανόμενη αλληλεξάρτηση κρατών και λαών της Ευρώπης. Εμείς, βεβαίως, ως κοινωνία, έχουμε μια αρκετά καλαρή σχέση με τους κανόνες και αντιμετωπίζουμε το κράτος δικαίου ως μια σχετική έννοια. Δεν θα μπορούσε να είναι πολύ διαφορετικά με τους κανόνες που εισάγουμε από τις Βρυξέλλες, ακόμη και όταν μας θυμίζουν ότι παίξαμε και εμείς ρόλο στη δημιουργήσή τους.

Αναζητούμε συχνά εξαιρέσεις και στην πράξη ακόμη συχνότερα παρεκκλίνουμε. Η περιβαλλοντική νομοθεσία είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα, η δημοσιονομική πολιτική εντός του ευρώ ένα ακόμη, που τώρα μας κοστίζει πολύ ακριβά.

Υπάρχει βεβαίως και μια άλλη διάσταση, αυτή του εισαγόμενου εκσυγχρονισμού, όπως θα τον ονόμαζα. Βλέποντας τα αδιέξοδα και την αδυναμία μας ως συντεταγμένης κοινωνίας να λύσουμε τα δικά μας προβλήματα, αρκετοί (καλοπροαίρετοι συνήθως) -οι επονομαζόμενοι εκσυγχρονιστές- προσπάθησαν επανειλημμένως να εισαγάγουν μεταρρυθμίσεις ή να αντιμετωπίσουν χρονίζοντα προβλήματα επικαλούμενοι ευρωπαϊκούς καταναγκασμούς. Τα παραδείγματα είναι πολλά: από τη δημοσιονομική σταθεροποίηση και τη λύση του ασφαλιστικού, μέχρι τον εξορθολογισμό του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Η εισαγόμενη μεταρρύθμιση αποδεικνύεται όμως στην πράξη περιορισμένης ισχύος. Το πιο οδυνηρό συμπέρασμα από την εμπειρία των τελευταίων δεκαετιών είναι ότι σε πολλά θέματα αποδειχτήκαμε ανίκανοι (συλλογικά) να διαχειριστούμε τα του οίκου μας. Περιμέναμε τους βαρβάρους (τους ανάληπτους, όπως θέλουμε να πιστεύουμε, τεχνοκράτες των Βρυξελλών) να επιβάλουν, στο τέλος, τη λύση. Αυτό ισχύει και σήμερα με το περιβόητο Μνημόνιο.

Η συμμετοχή στην Ε.Ε. αποτελεί μια συνεχή διαπραγμάτευση σε πολλά επίπεδα, όπου μετράνε το ειδικό βάρος μιας χώρας, η ικανότητά της να συνάπτει συμμαχίες, να προβάλλει αξιόπιστα και τεκμηριωμένα επιχειρήματα. Μάθαμε πολλά στην πορεία. Είχαμε και σημαντικές επιτυχίες, όπως η ένταξη στο ευρώ, η ένταξη της Κύπρου, καθώς και τα μεγάλα ποσά που εξασφαλίσουμε μέσω των διαρθρωτικών ταμείων.

Είχαμε, και έχουμε, μερικούς εξαιρετικούς διαπραγμα-

τευτές, τόσο σε πολιτικό όσο και σε διπλωματικό επίπεδο. Αυτή η θετική διαπίστωση δεν αναιρεί όμως μια άλλη πραγματικότητα, δηλαδή αυτήν της εσωστρέφειας και του επαρχιωτισμού που χαρακτηρίζουν το μεγαλύτερο μέρος του πολιτικού κόσμου της χώρας, όπως και της δημόσιας διοίκησης και των ΜΜΕ. Είμαστε μια χώρα των άκρων, όχι του μέσου όρου. Λίγοι άνθρωποι κάνουν συχνά τη διαφορά, αν και δεν είναι πολιτικά και δημοκρατικά ορθό να το ομολογούμε.

Η επιτυχία της συμμετοχής μιας χώρας στο ευρωπαϊκό σύστημα κρίνεται κυρίως στο οικονομικό πεδίο. Ανταγωνιστικό περιβάλλον και προνομιακή πρόσβαση σε πόρους αποτελούν δύο βασικά στοιχεία. Ο ανταγωνισμός είναι ομολογουμένως συχνά άνισος, γιατί εμείς ξεκινήσαμε από χαμηλά και με αδύναμες παραγωγικές δομές. Στην πορεία, λίγοι άδραξαν τις ευκαιρίες που προσέφερε η μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά. Οι πιο πολλοί ασχολήθηκαν με τις επιδοτήσεις, ενώ όλοι σχεδόν συμπεριφερθήκαμε κυρίως ως καταναλωτές. Η ελληνική οικονομία έχασε σταδιακά την ανταγωνιστικότητά της, παρέμεινε ως επί το πλείστον κρατικοδίατη και επιδοτούμενη, καθώς και εσωστρεφής. Φωτεινές εξαιρέσεις βεβαίως υπάρχουν, με πρώτη τη ναυτιλία.

Ηρθαν πολλά κοινοτικά χρήματα στην Ελλάδα. Για αρκετά χρόνια, οι μεταβιβάσεις κοινοτικών πόρων, χωρίς τα δάνεια, έφταναν το 4% του ΑΕΠ ετησίως. Δεκάδες δισ. ευρώ, με άλλα λόγια. Με αυτά, χτίσαμε αεροδρόμια, αυτοκινητόδρομους, μετρό και λιμάνια, που άλλαξαν προς το καλύτερο την καθημερινότητα όλων μας. Αλλάξαν ριζικά και τις συνθήκες στην ελληνική ύπαιθρο, μόνον που οι περισσότερες επιδοτήσεις πήγαν στην κατανάλωση και όχι στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και των παραγωγικών δομών της ελληνικής γεωργίας. Και τώρα, που έρχεται το επόμενο στάδιο της μεταρρύθμισης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ), πολλοί Έλληνες αγρότες κινδυνεύουν να βρεθούν τελείως απροετοίμαστοι. Εφπσύχαζαν για χρόνια, όταν δεν έκλειναν με μπλόκα τους αυτοκινητόδρομους.

Το πιο οδυνηρό συμπέρασμα από την εμπειρία των τελευταίων δεκαετιών είναι ότι σε πολλά θέματα αποδειχτήκαμε ανίκανοι να διαχειριστούμε τα του οίκου μας. Περιμέναμε τους βαρβάρους να επιβάλουν τη λύση.

Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. ήταν μια από τις μεγαλύτερες επιτυχίες της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Πολλά από τα κοινοτικά χρήματα σπαταλήθηκαν ή, ακόμη χειρότερα, συνέβαλαν στην ενίσχυση της κομματοκρατίας και της γενικευμένης διαφθοράς. Στο θέμα αυτό η Ευρώπη μάς έκανε ομολογουμένως πολύ κακό. Τα περίφημα πακέτα προσέφεραν πεδίο δόξης λαμπρόν -και νέα όπλα- στο κομματικό κράτος, που με τη σειρά του διέφθειρε τους υπόλοιπους, όσους τουλάχιστον περίμεναν εναγωνίως την ευκαιρία να διαφθαρούν.

Σίγουρα, η Ε.Ε. δεν μοιάζει με τον Άγιο Παντελεήμονα που γιάτρευε όλες τις αρρώστιες. Έχει πολλές αδυναμίες, προϊόν συμβιβασμών και η ίδια. Πώς θα γινόταν αλλιώς; Για τον πραγματικό κόσμο μιλάμε, όχι για ουτοπίες. Σήμερα η Ευρώπη περνάει μια σοβαρή κρίση αφότου έσκασε η μεγάλη χρηματοπιστωτική φούσκα, με παράπλευρες απώλειες τη διεύρυνση της οικονομικής απόκλισης ανάμεσα στο Βορρά και το Νότο, σοβαρά κοινωνικά προβλήματα και διόγκωση του λαϊκισμού. Τολμάμε όμως να φανταστούμε πώς θα ήταν η Ευρώπη και εμείς σήμερα χωρίς τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τη μακρά παράδοση συνεργασίας και αλληλεγγύης, έστω αυτής της περιορισμένης που μερικοί ανέξοδα αρέσκονται να καταγγέλλουν;

Για την Ελλάδα, μια χώρα σε δύσκολη γειτονιά, με

σχετικά αδύναμους θεσμούς και μια οικονομία σε βαθιά κρίση, η Ευρώπη συνεχίζει να αποτελεί σημείο αναφοράς, πλαίσιο σταθερότητας και κανόνων, καθώς και προνομιακό χώρο για την προώθηση των εθνικών συμφερόντων. Σίγουρα, απέχει πολύ από το ιδανικό που έχει ο καθένας στο μυαλό του. Συχνά, παραπαίει. Δεν παύει όμως να είναι το πιο τολμηρό και προοδευτικό (αν η λέξη έχει ακόμη κάποια σημασία) εγχείρημα της σύγχρονης εποχής.

Στο κρίσιμο σταυροδρόμι που βρίσκεται η Ελλάδα σήμερα, το μεγάλο στοίχημα είναι αν θα επικρατήσουν οι κοινωνικές δυνάμεις που μάχονται για δημοκρατικούς θεσμούς και κανόνες που ισχύουν για όλους, για ένα σύγχρονο και επιτελικό κράτος, για αξιοκρατία και κοινωνική αλληλεγγύη, για ανοικτά παράθυρα προς τον έξω κόσμο. Η Ευρώπη ήταν και θα είναι γι' αυτές τις κοινωνικές δυνάμεις πολύτιμος, μάλλον απαραίτητος, σύμμαχος. Αυτή η αλήθεια παραμένει αναλλοίωτη στη μακρόχρονη πλέον ευρωπαϊκή πορεία της χώρας μας.

*Ο ΛΟΥΚΑΣ ΤΣΟΥΚΑΛΗΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΝΗΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΑΜΕΠ.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Οι πολιτικοί εκείνοι που θα έχουν την πολιτική διαύγεια και την πνευματική ικανότητα να προασπίσουν τη «χαμένη τάξη» -το πιο αθόρυβο, εργατικό και αξιοκρατικό κομμάτι της ελληνικής κοινωνίας- θα κάνουν καλό στους ίδιους, αλλά κυρίως στον τόπο.

ΤΟΥ ΣΤΑΘΗΝ. ΚΑΛΥΒΑ*

Τριάντα χρόνια μετά την ένταξη μας στην Ενωμένη Ευρώπη, γίναμε Ευρωπαίοι. Ο πειρασμός είναι μεγάλος -και όχι απαραίτητως άδικος- να απαντήσει κανείς μονολεκτικά και αρνητικά.

Είναι αλήθεια πως η ένταξη της Ελλάδας λειτούργησε, έως ένα βαθμό, όπως περίπου η ανακάλυψη του χρυσού της Αμερικής για την Ισπανία του 16ου αιώνα ή του πετρελαίου για κάποιες σύγχρονες αραβικές χώρες: ως πρόσβαση δηλαδή σε μια εύκολη και μεγάλη δεξαμενή πόρων, που τελικά λειτούργησε εντελώς αντιπαραγωγικά, διαβρώνοντας τους θεσμούς και δυναμιτίζοντας τα θεμέλια της μακροχρόνιας ανάπτυξης, ένα πρόβλημα που οι οικονομολόγοι έχουν περιγράψει με τον όρο «resource curse». Σε πρώτη φάση, αυτόν το ρόλο έπαιξαν τα μεγάλα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά πακέτα που, σε πάρα πολλές περιπτώσεις, κατευθύνθηκαν προς την κατανάλωση αντί να ενισχύσουν την ανταγωνιστική βάση της χώρας, όπως ήταν ο στόχος.

Πιο πρόσφατα, η ιστορικά ανεπανάληπτη δυνατότητα πρόσβασης που απέκτησε η χώρα στον φθηνό δανεισμό με την ένταξη της στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) υπονόμευσε τα δημοσιονομικά θεμέλιά της αντί να αποτελέσει εφιαλτήριο ανάπτυξης. Με αυτό τον τρόπο, εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς πως η ένταξη της Ελλάδας όχι μόνο δεν λειτούργησε θετικά, αλλά ούτε καν ουδέτερα. Αντίθετα, λειτούργησε αντιπαραγωγικά, διδάσκοντας την κοινωνία μια σειρά από αντιαναπτυξιακές πρακτικές και διαδίδοντας την πεποιθη-

ση πως η ευημερία δεν απαιτούσε την παραγωγή πλούτου. Πρόκειται για μια αντίληψη που χαρακτήκε βαθιά στη συνείδηση τόσο του πολιτικού προσώπου όσο και της ευρύτερης κοινωνίας στη διάρκεια της τελευταίας τριακονταετίας.

Θα αποφύγω όμως τον πειρασμό να επεκταθώ στο θέμα των αποτυχιών μας. Αλλωστε, λίγο έως πολύ, όλοι μας αναγνωρίζουμε τις μεγάλες υστερήσεις της χώρας μας έναντι αυτού που θα μπορούσε να περιγραφεί ως ευρωπαϊκό πρότυπο. Αντίθετα, θα υποστηρίξω πως η ευρωπαϊκή εμπειρία της Ελλάδας μάς έθεσε σε μια θετική τροχιά, απ' όπου δεν είναι εύκολο να βγούμε. Αυτό το έκανε με τρεις τουλάχιστον τρόπους, δύο προφανείς και έναν λιγότερο προφανή.

Ο πρώτος αφορά τη λειτουργία των θεσμών. Παρά τα προβλήματά της, η μεταπολιτευτική δημοκρατία αποτελεί την πιο μακροχρόνια σταθερή πολιτική περίοδο στην ιστορία της χώρας, κάτι που συχνά ξεχνάμε. Αυτό το επίτευγμα οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στον σταθεροποιητικό ρόλο της ευρωπαϊκής ένταξης. Αλλωστε, πολιτική και όχι οικονομική ήταν η λογική που ώθησε τον Κωνσταντίνο Καραμανλή να επιδιώξει την ένταξη της χώρας στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ).

Ποτέ άλλοτε στο παρελθόν το ζητούμενο μιας «κανονικής» Ελλάδας δεν είχε ταυτιστεί τόσο με το ευρωπαϊκό πρότυπο.

© REUTERS / APEIRON

Αν και η χώρα επισήμως συμμετείχε πρόθυμα με την ψήφο της στη βαθμιαία μετάλλαξη της ΕΟΚ σε Ε.Ε., εντούτοις επιβράδυνε όσο μπορούσε τις συνακόλουθες διαρθρωτικές αλλαγές στο εσωτερικό της.

Ο δεύτερος είναι η πρωτοφανής ανανέωση των υποδομών της χώρας. Ως προς αυτό, η σημερινή Ελλάδα έχει μικρή μόνο σχέση με το παρελθόν. Ακόμη, δεν μπορώ να ξεχάσω την εντελώς τριτοκοσμική εμπειρία που αποτελούσε η άφιξη στο αεροδρόμιο του Ελληνικού τη δεκαετία του 1990. Το αποτέλεσμα αυτό, που αποτελεί μεγάλη κατάκτηση, δεν θα είχε επιτευχθεί εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεδομένης, μάλιστα, της σχέσης υποδομών και ανάπτυξης, το στοιχείο αυτό αποκτά κομβική σημασία.

Ο τρίτος τρόπος είναι ίσως και ο λιγότερο προφανής. Η ευρωπαϊκή πορεία ενίσχυσε μια κοινωνική ομάδα που στο παρελθόν υπήρξε εντελώς περιθωριακή στην Ελλάδα, σε τέτοιο βαθμό, ώστε χαρακτηρίστηκε (πολύ εύστοχα, από τον Νίκο Δήμου) «χαμένη τάξη». Πρόκειται για το κομμάτι εκείνο της αστικής τάξης που είναι κατεξοχήν δημιουργικό και εξωστρεφές. Την αποτελούν άνθρωποι νεότεροι, εργασιακά τοποθετημένοι κυρίως στον ιδιωτικό τομέα. Διαποτισμένοι από το ήθος του επαγγελματισμού, απεχθάνονται τον ερασιτεχνισμό, την προχειρότητα και την αρπακτιά, που αποτελούν τον κορμό της ελληνικής πραγματικότητας, και δημιουργούν παρά και πέρα από αυτήν. Διαθέτουν μόρφωση πάνω από τον μέσο όρο, συνήθως με σπουδές ή εργασιακή εμπειρία στο εξωτερικό. Η πρωτοφανής αυτή έκθεση ενός σημαντικού αριθμητικά κομματιού της κοινωνίας σε μια διαφορετική πραγματικότητα, όχι από τη συμπλεγματική θέση του φτωχού

μετανάστη όπως γινόταν στο παρελθόν, αλλά από εκείνη του μορφωμένου και επιτυχημένου οικονομικά ανθρώπου που συμμετέχει πλήρως στην κοινωνία όπου ζει και αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως ισότιμο πολίτη της, υπήρξε, πιστεύω, καταλυτική και δημιούργησε μια νέα πολιτική και κοινωνική συνείδηση που στηρίζεται στην εξίσωση της πολιτικής και κοινωνικής ομαλότητας με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

Ποτέ άλλοτε στο παρελθόν το ζητούμενο μιας «κανονικής» Ελλάδας δεν είχε ταυτιστεί τόσο με το ευρωπαϊκό πρότυπο. Και για πρώτη φορά στην ιστορία της χώρας η ταύτιση αυτή δεν φύτρωσε στο μυαλό ελάχιστων διανοουμένων, αλλά μέσα από τη βιωμένη εμπειρία εκατοντάδων χιλιάδων ανθρώπων.

Παρότι μειονοτική, η ομάδα αυτή δεν ήταν ποτέ μεγαλύτερη και είναι σίγουρο πως θα αποτελέσει σημαντικό παίκτη στην παρούσα και μελλοντική πολιτική συγκυρία. Τοποθετημένη στο χώρο του ευρύτερου πολιτικού κέντρου, μετριοπαθής, υποστηρικτρια της αξιοκρατίας και της ελεύθερης αγοράς, παραμένει κοινωνικά αθόρυβη και πολιτικά ορφανή. Χωρίς να αναγνωρίζει τον εαυτό της στον κυρίαρχο λόγο των κομμάτων και των ΜΜΕ, πίστεψε στο παρελθόν τις υποσχέσεις του Κώστα Σημίτη και του Κώστα Καραμανλή και είδε τις ελπίδες της να διαψεύδονται με τον πιο οικτρό τρόπο. Καθώς είναι διατεθειμένη να αγωνιστεί για να μη βιώσει το τέλος της ευρωπαϊκής προοπτικής της χώρας, που αποτελεί μονόδρομο ανάπτυξης και προκοπής, είναι η πιο στέρεα και δυναμική κοινωνική βάση του μεταρρυθμιστικού προγράμματος και, επομένως, το σημαντικότερο έρεισμά του στις πολιτικές συγκρούσεις που σίγουρα έρχονται. Γι' αυτό ακριβώς έχει στοχοποιηθεί από τους οπαδούς της χρεοκοπίας και τους χούλιγκαν του χάους. Οι τρεις δολοφονηθέντες της Marfin, χαρακτηριστικά παραδείγματα ανθρώπων αυτής της τάξης, αποτελούν το πιο ακραίο αλλά και το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Σήμερα, τα «παιδιά της ένταξης» αποτελούν τη σημαντικότερη παρακαταθήκη της ευρωπαϊκής μας πορείας. Οι πολιτικοί εκείνοι που θα έχουν την πολιτική διαύγεια και την πνευματική ικανότητα να εκπροσωπήσουν αυτό τον κόσμο και να ενστερνιστούν τα αιτήματά του με πειστικότητα θα κερδίσουν οι ίδιοι αλλά και θα συμβάλουν στο να μείνουν ενεργοί οι υπογραφές που μπήκαν στο Ζάππειο εκείνον το Μάιο του 1979.

* Ο Κ. ΣΤΑΘΗΣ Ν. ΚΑΛΥΒΑΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΓΕΙΛΑ.

εξωτερική ποζιτική
**Η ΕΛΛΑΔΑ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ
ΣΤΗ ΔΥΣΗ**

Διχασμένη ανάμεσα στο φράκο και τη φρουστάνελα, τον εκσυγχρονισμό και την παράδοση, η ελληνική κοινωνία πορεύεται, έστω και δύσκολα, στο δρόμο του εξευρωπαϊσμού.

ΤΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗ*

πως συμβαίνει σε κάθε περίπτωση χρήσης πολυσύνθετων εννοιών (π.χ. ελευθερία, ισότητα, δημοκρατία, επανάσταση, ανάπτυξη), πολλά εξαρτώνται από τους εναλλακτικούς ορισμούς που προτείνει ο καθένας. Η έννοια του «εξευρωπαϊσμού» δεν αποτελεί εξαίρεση. Επομένως, πριν προχωρήσουμε στην τοποθέτησή μας πάνω στο θέμα του άρθρου, αξίζει να απαντήσουμε στο ερώτημα: «Σε ποια Ευρώπη πρέπει να προσαρμοστεί η Ελλάδα; Την παλιά ή τη νέα;».

Αν μιλάμε για την «παλιά Ευρώπη», δεν χρειάζεται να χρησιμοποιήσουμε τον όρο «προσαρμογή», διότι η Ελλάδα, από την ανεξαρτησία της και μετά, υπήρξε αναπόσπαστο τμήμα της. Η παλιά Ευρώπη του 19ου και του πρώτου μισού του 20ού αιώνα ήταν μια περιοχή τεχνολογικής επανάστασης, αποικιοκρατικών ανταγωνισμών, φθινουσών αυτοκρατοριών, φονικών παγκόσμιων πολέμων, ολοκληρωτισμών φασιστικού και κομμουνιστικού τύπου, αυταρχικών καθεστώτων (εξαιρώντας τη Βρετανία, τη Γαλλία και λίγα εύπορα γειτονικά τους κράτη), στρατιωτικών επεμβάσεων στην πολιτική, αλυτρωτισμών, εμφυλίων και μαζικής μετανάστευσης στα πρώτα χρόνια μετά το 1945 από τον φτωχότερο ευρωπαϊκό Νότο στον σχετικά πλουσιότερο Βορρά.

Αντιθέτως, η απάντησή μας στα περί εξευρωπαϊσμού είναι εντελώς διαφορετική στην περίπτωση της «νέας Ευρώπης», η οποία σταδιακά χτίστηκε πάνω στα ερείπια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Μιλάμε τώρα για μια δυτική Ευρώπη μετα-αποικιακή, εύπορη και ανοικτή, με εδραιωμένα δημοκρατικά καθεστώτα, ηγεσίες που εγκαταλείπουν τις εδαφικές διεκδικήσεις και που σταδιακά εγκαθιδρύουν θεσμούς οικονομικής και πολιτικής αλληλεξάρτησης (με στόχο τη δημιουργία μιας γνήσιας ομόσπονδης οντότητας). Εδώ η λέξη «προσαρμογή» είναι θεμιτή για κράτη όπως η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Ιταλία και η Ελλάδα, διότι κάποια απόσταση τα χωρίζει ακόμα από τους πιο «προχωρημένους» βορειοδυτικούς τους εταίρους.

Στην περίπτωση της χώρας μας, από τα χρόνια της εθνικής επανάστασης μέχρι σήμερα, είναι δόκιμος ο όρος «κατακερματισμένη κοινωνία» τον οποίο εύστοχα χρησιμοποιεί ο ιστορικός Θάνας Βερέμης. Μετά την επίσημη ίδρυση του ελληνικού κράτους, το 1830, παρατηρούμε διαχρονικά μια σύγκρουση ανάμεσα σε δυτικότροπους εκσυγχρονιστές και παραδοσιακούς αυτόχθονες. Βλέπουμε αυτήν τη σύγκρουση, για παράδειγμα, στους ασύμβα-

τους οραματισμούς των Ιωάννη Καποδίστρια και Αδαμάντιου Κοραή από τη μια πλευρά και των Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και Ιωάννη Μακρυγιάννη από την άλλη. Η αντιπαράθεση συνεχίζεται αργότερα, τον 19ο αιώνα, με το δίπολο του εκσυγχρονιστή Χαρίλαου Τρικούπη και του λαϊκιστή Θεόδωρου Δηλιγιάννη. Στον 20ό αιώνα, θα μπορούσε να ταξινομήσει κανείς, στο χώρο των εκσυγχρονιστών, στο πρώτο μισό του αιώνα τον Ελευθέριο Βενιζέλο και στο δεύτερο μισό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή. Στους παραδοσιακούς (και εδώ προβλέπω ενστάσεις) θα τοποθετούσα τον βασιλιά Κωνσταντίνο (στη σύγκρουσή του με τον Ελευθέριο Βενιζέλο το διάστημα 1915-1935) και τον Ανδρέα Παπανδρέου (με δεδομένη την ακλόνητη πίστη του στο «δαιμόνιο του μέσου Έλληνα»).

Η αντιπαράθεση των δύο τάσεων συνεχίζεται, δυστυχώς, και στις μέρες μας, εν μέσω βαθιάς οικονομικής κρίσης, καθώς η πλειοψηφία πολιτικών και κομμάτων πιστεύει ότι πρέπει να διαχειριστούμε την κρίση ως αναπόσπαστο τμήμα της Ευρωζώνης, αλλά αντιμετωπίζει μια θορυβώδη και ιδεολογικά πολυποικίλη μειοψηφία ακτιβιστών που νοσταλγούν τη δραχμή, την «απόλυτα ανεξάρτητη» Ελλάδα ή ακόμη και το μοντέλο του «ανυπαρκτου» σοσιαλισμού.

Ο εξευρωπαϊσμός της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής (με την έννοια της προσαρμογής στους θεσμούς και στις συμπεριφορές της «νέας Ευρώπης») είναι, χωρίς αμφιβολία, το μεγάλο επίτευγμα του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Η αταλάντευτη επιλογή του να εντάξει την Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) μετά την πτώση της δικτατορίας λειτούργησε ως αφετηρία μιας νέας εποχής. Κεντρική επιδίωξη του Μακεδόνα πολιτικού ήταν η ειρηνική επίλυση των ελληνοτουρκικών

Ο εξευρωπαϊσμός της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής (με την έννοια της προσαρμογής στους θεσμούς και στις συμπεριφορές της «νέας Ευρώπης») είναι, χωρίς αμφιβολία, το μεγάλο επίτευγμα του Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Η συμμετοχή της Ελλάδας σε ευρωπαϊκές στρατιωτικές αποστολές εντάσσεται στον εξευρωπαϊσμό της εξωτερικής πολιτικής της χώρας μας.

διαφορών, με ταυτόχρονη διατήρηση της στρατιωτικής ισορροπίας για την αποτροπή τουρκικών αναθεωρητικών βλέψεων και επιχειρήσεων στο Αιγαίο και στην Κύπρο. Πεισιμένος ότι μια αποτελεσματική εξωτερική πολιτική έπρεπε να βασίζεται σε μια εσωτερικά ενωμένη και δημοκρατική πολιτεία, ο Καραμανλής προχώρησε αμέσως, το φθινόπωρο του 1974, στη νομιμοποίηση των κομμουνιστικών κομμάτων, τη σύντομη προκήρυξη εκλογών και τη διεύθυνση του πολιτειακού (με το δημοψήφισμα υπέρ της αβασίλευτης δημοκρατίας της 8ης Δεκεμβρίου 1974).

Σημαντικό στοιχείο εξευρωπαϊσμού ήταν επίσης το γεγονός ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου της περιόδου 1981-1989 επέλεξε -αντίθετα με τη λαϊκιστική προεκλογική του ρητορεία- να διατηρήσει την Ελλάδα στους ευρω-ατλαντικούς θεσμούς, χρησιμοποιώντας το ευρηματικό σύνθημα «το κόστος της αποχώρησης είναι μεγαλύτερο από το κόστος της παραμονής». Παράδοξως, η ευρωπαϊκή προσαρμογή του Παπανδρέου εξασφάλισε στην Ελλάδα -για πρώτη φορά μετά το 1915- μια παρατεταμένη εποχή διακομματικής συναίνεσης (εξαιρώντας πάντοτε το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος) ως προς τον στρατηγικό προσανατολισμό της χώρας.

Ο γράφων είναι της άποψης ότι ο εξευρωπαϊσμός

της Ελλάδας, με την καλή έννοια του όρου, θα συνεχιστεί με ανοδική πορεία. Καραδοκούν, δυστυχώς, σοβαροί κίνδυνοι: Η κοινωνία μας εξακολουθεί να είναι διχασμένη ανάμεσα στο φράκο και τη φουστάνελα, τον εκσυγχρονισμό και την παράδοση. Η κοινωνική συμπεριφορά των Ελλήνων εναλλάσσεται ανάμεσα στις κόσμιες και εθελοντικές δραστηριότητες της περιόδου των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και την καταστροφική μανία αναρχικών κουκουλοφόρων στα «Δεκεμβριανά» του 2008. Αναρωτιέμαι πώς ο ίδιος λαός απολαμβάνει τον πολιτισμό στο Μέγαρο Μουσικής και στο Μουσείο της Ακρόπολης, αλλά, υπό διαφορετικές συνθήκες, εκφράζεται με τη βαρβαρότητα φανατικών οπαδών μεγάλων αθλητικών ομίλων.

Τελικά, η μεγάλη πρόκληση (για να ξεφύγουμε από το παρελθόν μας) απαιτεί την αλλαγή της νοοτροπίας μας, την πίστη ότι το πολιτικό μας σύστημα αντέχει τις αναταράξεις και την πεποίθηση ότι οι αρχές της αξιοκρατίας μπορούν να μας απελευθερώσουν από ανεύθυνους λαϊκισμούς και ανεδαφικές ψευδαισθήσεις και να μας οδηγήσουν σε μια γνήσια ανανέωση.

**Ο ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ ΕΙΝΑΙ ΟΜΟΤΙΜΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ.*

ΜΙΑ «ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ» ΓΙΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ

Η Ε.Ε. δεν κατάφερε ποτέ να αποτελέσει καταλύτη στις διενέξεις μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Παρ' όλα αυτά, το ευρωπαϊκό πλαίσιο παραμένει το πλέον κατάλληλο για την επίλυση του Κυπριακού και των ελληνοτουρκικών διαφορών.

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗΝ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ*

ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) το 1981 αποτέλεσε σημείο καμπής και για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Η αποφασιστικότητα με την οποία οι κυβερνήσεις Καραμανλή ανέδειξαν την ένταξη σε κύριο εθνικό στρατηγικό στόχο είχε σαφώς να κάνει και με τα οδυνηρά διδάγματα του καλοκαιριού του 1974. Η επώδυνη μετάβαση στη δημοκρατία, η αδυναμία αποτροπής της τουρκικής εισβολής και κατοχής στην Κύπρο και η απροθυμία του ΝΑΤΟ και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής να σταθούν εμπόδιο στην τουρκική επιχείρηση υπογράμμισαν την ύπαρξη ενός σοβαρού κενού εθνικής ασφάλειας. Αυτό έπρεπε να καλυφθεί και με τη λειτουργική ένταξη της Ελλάδας στον πυρήνα των ευρωπαϊκών πολιτικών και οικονομικών θεσμών.

Η απόκτηση όμως στρατηγικού πλεονεκτήματος έναντι της Τουρκίας είχε να κάνει και με την τύχη. Κατά το παρελθόν, αντίστοιχες ελληνικές πρωτοβουλίες εντάξεως σε διεθνείς οργανισμούς συνοδεύονταν από ανάλογες τουρκικές, οι οποίες αποσκοπούσαν στο να αποτρέψουν την ανάπτυξη συγκριτικού πλεονεκτήματος. Ωστόσο, στην περίπτωση της ΕΟΚ, η κοινή τότε και αρκετά διαδεδομένη στις δύο χώρες αντιευρωπαϊκή ρητορεία κόστισε μόνο στην Τουρκία. Η αντιευρωπαϊκή ρητορεία των Μπουλέντ Ετζεβίτ και Νετζμετίν Ερμπακάν έμοιαζε κατά πολύ με την αντίστοιχη του ΠΑΣΟΚ και του ΚΚΕ. Αυτό όμως δεν έμεινε άνευ αντικρίσματος, όπως στην ελληνική περίπτωση. Η αναστολή των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΟΚ το 1978 έγινε με ευθύνη της κυβερνήσεως Ετζε-

βίτ. Το πραξικόπημα του 1980 και όσα επακολούθησαν μετά τη χούντα Εβρέν κατέστησαν κάθε συζήτηση για ένταξη εκτός πραγματικότητας.

Ετσι η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ παρέσχε -χάριν της αρχής της ομοφωνίας- τον κυριότερο μοχλό διπλωματικής πίεσεως εις βάρος της Τουρκίας. Τα διαδοχικά βέτο των ελληνικών κυβερνήσεων σε κάθε σχέδιο αποφάσεως που αποσκοπούσε στη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων στόχευαν στο καταστήσουν απαγορευτικό για την Τουρκία το κόστος μη επίλυσεως του Κυπριακού και των ελληνοτουρκικών διαφορών. Ωστόσο τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής παρέμειναν μάλλον πενιχρά. Τα όρια αυτής της πολιτικής έγιναν σαφή προς τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Η κρίση των Ιμίων και το επεισόδιο Οτσαλάν κατέδειξαν ότι η στασιμότητα στα Ευρωτουρκικά, στο Κυπριακό και στα Ελληνοτουρκικά ενείχε πολλούς κινδύνους. Απαιτείτο μια άλλη δυναμική στρατηγική προσέγγιση για την ανακαίτιση της τουρκικής επιθετικότητας και τη διασφάλιση των ελληνικών συμφερόντων.

Οι πρώτες ενδείξεις μιας αλλαγής έγιναν σαφείς με την απόφαση της ελληνικής κυβερνήσεως το 1995 να άρει το βέτο στην τελωνειακή ένωση Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) - Τουρκίας. Αυτή αποκρυσταλλώθηκε το 1999 και επισημοποιήθηκε με την απόφαση της Ελλάδας να υποστηρίξει στη Σύνοδο Κορυφής του Ελσίνκι την αναγόρευση της Τουρκίας σε κράτος υποψήφιο για ένταξη στην Ε.Ε. Η συμφωνία του Ελσίνκι συνέδεε με τρόπο αριστοτεχνικό την προοπτική εντάξεως της Τουρκίας στην Ε.Ε., με την κατοχύρωση της ενταξιακής πορείας

Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας, Γιώργος Παπανδρέου, με τον Τούρκο ομόλόγό του, Ταγίπ Ερντογάν.

της Κύπρου, τη βαθμυδόν επίλυση του Κυπριακού και των ελληνοτουρκικών διενέξεων. Όπως και στην περίπτωση των υποψηφίων προς ένταξη μελών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο της αιρεσιμότητας (conditionality). Αυτή ήταν η σύνδεση της προόδου των σχέσεων μεταξύ ενός υποψηφίου προς ένταξη κρατους και της Ε.Ε. με την προσαρμογή του στα «Κριτήρια της Κοπεγχάγης».

Ο επαναπροσδιορισμός του παραδείγματος των ελληνοτουρκικών σχέσεων αποτελεί ίσως το κορυφαίο τεκμήριο της διαδικασίας του εξευρωπαϊσμού στο πεδίο της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής. Η επίδραση των ευρωπαϊκών θεσμών στην εσωτερική τουρκική πολιτική υπήρξε όντως εντυπωσιακή. Μεταξύ του 1999 και του 2005 δύο διαφορετικές κυβερνήσεις υλοποίησαν το πλέον ριζοσπαστικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων από την εποχή του Ατατούρκ. Ο μεταρρυθμιστικός οίστρος άγγιξε και θέματα-ταμπού, όπως το Κυπριακό. Για πρώτη φορά από το 1974, αναγνωρίστηκε ότι το Κυπριακό δεν λύθηκε, αλλά εξακολουθεί να αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα άχθη της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής.

Χαμένες ευκαιρίες

Το 2004 ήταν η χρονιά κατά την οποία καταγράφηκε η μεγαλύτερη επιτυχία της ελληνικής διπλωματίας στην πρόσφατη Ιστορία, η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. Το διεθνές κύρος της Ελλάδας έφθασε στο απόγειο. Χάθηκε ωστόσο τότε μια ιστορική ευκαιρία για τη διευθέτηση του Κυπριακού και των ελληνοτουρκικών διενέξεων στο Αιγαίο. Αντίστοιχως μυωπική ήταν και η απόφαση της ελληνικής κυβερνήσεως το Δεκέμβριο του 2004 να μην απαιτήσει -όπως είχε το δικαίωμα- να παραπεμφθούν οι ελληνοτουρκικές διαφορές στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης.

Η μετέπειτα πορεία των ευρωτουρκικών σχέσεων, του Κυπριακού αλλά και της Ελλάδος κατέδειξε πόσο

άστοχη ήταν η τότε κρατήσασα αντίληψη ότι οι συνθήκες θα καθίσταντο ευνοϊκότερες για τα ελληνικά συμφέροντα προϋόντος του χρόνου και των ευρωτουρκικών διαπραγματεύσεων. Παρά τη σαφή βελτίωση των διμερών σχέσεων, η Ε.Ε. απέτυχε να δράσει ως καταλύτης στο Κυπριακό και στα Ελληνοτουρκικά. Τα προβλήματα παραμένουν και είναι σοβαρά. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο παραμένει ωστόσο το πλέον κατάλληλο για την επίλυση του Κυπριακού και των ελληνοτουρκικών διαφορών. Και αυτό όχι μόνον επειδή αποτελεί προνομιακό πεδίο για την Ελλάδα και την Κύπρο, λόγω της συμμετοχής τους στην Ε.Ε., αλλά κυρίως επειδή εκπροσωπεί τις πολιτικές εκείνες αξίες οι οποίες είναι απαραίτητες για την υπέρβαση της ελληνοτουρκικής αντιπαράθεσεως και την επίλυση του Κυπριακού. Αν η Ε.Ε. κατόρθωσε να συμφιλιώσει τη Γερμανία και τη Γαλλία, δύο κράτη των οποίων η ιστορική αντιπαλότητα βρισκόταν στη ρίζα δύο παγκοσμίων πολέμων, σίγουρα μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά και στη γεφύρωση του ελληνοτουρκικού χάσματος.

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η ελληνική πλευρά μπορεί να επαναπαυθεί, αφήνοντας τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και το Κυπριακό έρμαία της ευρωπαϊκής πορείας της Τουρκίας. Απαιτείται ένα εναλλακτικό πλαίσιο, ένα «Σχέδιο Β», το οποίο θα εξασφαλίσει τη συνέχεια -ή τουλάχιστον το μη αναστρέψιμο- της βελτίωσης των ελληνοτουρκικών σχέσεων, ανεξαρτήτως της πορείας των ευρωτουρκικών σχέσεων. Η Ελλάς οφείλει να αναπτύξει στρατηγικές επιλύσεις των διμερών διαφορών και του Κυπριακού και βάσει μιας «προνομιακής σχέσεως» μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας ή ακόμη και επί τη βάσει μιας πλήρους ρήξεως των ευρωτουρκικών σχέσεων. Ασφαλώς, σε αυτή την περίπτωση το έργο της ελληνικής διπλωματίας θα είναι πολύ πιο σύνθετο.

Η ισχυρή παρουσία της Ελλάδος στον πολιτικό και οικονομικό πυρήνα της Ε.Ε. καθίσταται τότε αδήριτη ανάγκη και προϋπόθεση για μια επιτυχή διαπραγμάτευση με την Τουρκία. Αν η ένταξη στην ΕΟΚ επέτρεψε στην Ελλάδα να αποκαταστήσει την ισορροπία δυνάμεων στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, η πιθανή περιθωριοποίησή της στην Ευρωζώνη ως συνέπεια της παρούσης οικονομικής κρίσεως θα ενείχε σοβαρούς κινδύνους.

*Ο ΙΩΑΝΝΗΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΠΛΑΚΕΝΤ.

Αν η Ε.Ε. κατόρθωσε να συμφιλιώσει τη Γερμανία και τη Γαλλία, σίγουρα μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά και στη γεφύρωση του ελληνοτουρκικού χάσματος.

Βολή κατευθυνόμενου
βλήματος από τη φρεγάτα
"Ναβαρίνο" κατά τη
διάρκεια ναυτικής
άσκησης.

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Η συμμετοχή μας σε διεθνείς οργανισμούς καθώς
και η δημιουργία ενός διεθνούς κλίματος που δεν ευνοεί
την αλλαγή των συνόρων με τη χρήση βίας βοηθούν
στην κατοχύρωση των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων.
Ομως, δεν αρκούν.

ετά την τουρκική εισβολή και την κατοχή της Κύπρου, το 1974, το ελληνικό αμυντικό δόγμα τροποποιήθηκε και η απειλή εξ Ανατολών αντικατέστησε τον από Βορρά κίνδυνο ως το σημαντικότερο πρόβλημα ασφάλειας της χώρας μας. Για την αντιμετώπιση της τουρκικής απειλής, η Ελλάδα έδωσε μεγαλύτερη βαρύτητα στην «εσωτερική εξισορρόπηση» -μέσω της ισχυροποίησης των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ)- και λιγότερη στην «εξωτερική εξισορρόπηση» -μέσω της συμμετοχής της στο ΝΑΤΟ και της διμερούς σχέσης με τις ΗΠΑ (κυρίως λόγω της τουρκικής συμμετοχής στο ΝΑΤΟ, που υποχρέωνε τη Συμμαχία στην τήρηση ουδέτερης στάσης, καθώς και της στρατηγικής σημασίας της Τουρκίας για τις ΗΠΑ, που οδήγησε την Ουάσιγκτον σε ρόλο επιδιαιτητή, με παράλληλη ανοχή διάφορων τουρκικών ενεργειών).

Η Αθήνα συνέχισε, βεβαίως, να στηρίζεται συμπληρωματικά στο διεθνές δίκαιο και στον μεσολαβητικό ρόλο του ΟΗΕ. Ανησυχίες περί ανεπάρκειας αυτής της πολιτικής οδήγησαν την Ελλάδα στη διαμόρφωση μιας «μεικτής στρατηγικής, που περιλαμβάνει διπλωματικούς ελιγμούς, ενίσχυση των ΕΔ και χρησιμοποίηση του ευρωπαϊκού χαρτιού» για την αποτροπή και την εξισορρόπηση της Τουρκίας.

Εκτός από τα πολιτικά και οικονομικά οφέλη, η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ/Ε.Ε. αποσκοπούσε επίσης στην προστασία της ασφάλειας και την κατοχύρωση των ζωτικών συμφερόντων της έναντι οποιασδήποτε εξωτερικής απειλής (ουσιαστικά, της Τουρκίας). Η ελληνική ελπίδα ήταν ότι, καθώς η Ε.Ε. θα ανέπτυσσε, πέραν της οικονομικής/νομισματικής ένωσης, και μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, οι χώρες-μέλη θα προστατευόνταν από εξωτερικές επιβουλές. Πολύ συχνά, η συζήτηση στην Ελλάδα κινήθηκε στη λογική του «ευρωπαϊκού στρατού», που θα προστάτευε τα ελληνικά σύνορα, τα οποία θα αποτελούσαν και τα «ανατολικότερα σύνορα της Ευρώπης», ενώ βραχυβίες ελπίδες ενέπνευσε και η προσπάθεια μετατροπής της Δυτικο-Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) σε αμυντικό βραχίονα της Ε.Ε.

Δυστυχώς, τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν ακριβώς έτσι στα τριάντα χρόνια που η Ελλάδα αποτελεί μέλος της Ε.Ε. Η Ευρώπη έκανε πολλά και σημαντικά βήματα (παρά τα καθόλου αμελητέα προβλήματα), τόσο όσον αφορά τη γεωγραφική διεύ-

ρυνση όσο και την εμβάθυνση σε διάφορους τομείς. Στην εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας και άμυνας, η πρόοδος ήταν λιγότερο θεαματική, καθώς αποτελούν τους κατεξοχήν τομείς όπου τα έθνη-κράτη προσπαθούν να διατηρήσουν την αυτονομία τους. Παρ' όλα αυτά, η Ε.Ε. προσπαθεί να ενισχύσει τον διεθνή της ρόλο και την ευρωπαϊκή αμυντική ικανότητα μέσω της υιοθέτησης μιας Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας, τη θεσμοθέτηση ενός «υπουργού Εξωτερικών» και μιας Διπλωματικής Υπηρεσίας της Ε.Ε. και την προώθηση της συνεργασίας στον τομέα της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας.

Οι δεκαετίες του 1980 και του 1990 χαρακτηρίστηκαν από υψηλή ένταση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, που υποχρέωσαν την Ελλάδα να διατηρήσει τις αμυντικές της δαπάνες σε επίπεδα υπερδιπλάσια του μέσου όρου των άλλων χωρών-μελών της Ε.Ε. (δεκαετία του 1970: 5,8% του ΑΕΠ, δεκαετία του 1980: 6,2%, δεκαετία του 1990: 4,1%, δεκαετία του 2000: 3,9%, αλλά από ένα αρκετά μεγαλύτερο ΑΕΠ). Εκτίμηση του γράφοντος είναι ότι η συμμετοχή της χώρας μας σε διεθνείς αμυντικούς και πολιτικούς οργανισμούς (όπως η Ε.Ε.), καθώς και η δημιουργία ενός διεθνούς κλίματος που δεν ευνοεί την αλλαγή των συνόρων με τη χρήση βίας, αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για τις τυχόν επεκτατικές διαθέσεις της Τουρκίας. Δεν φαίνεται να επαρκούν, όμως, για την πλήρη κατοχύρωση των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων. Εξαιρεση θα αποτελούσε η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, με τη μορφή της πολιτικής ένωσης και της υιοθέτησης κοινής αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής από την Ε.Ε., εξέλιξη που δεν θεωρούμε, όμως, ιδιαίτερα πιθανή για το ορατό μέλλον. Σε κάθε περίπτωση, πά-

Εκτός από τη γνωστή εξωτερική απειλή για την ελληνική ασφάλεια, ανησυχία και προβληματισμό προκαλούν και άλλης μορφής απειλές, όπως το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα, η λαθρομετανάστευση και η τρομοκρατία.

Αντρες (και σκύλος) της Ευρωπαϊκής Δύναμης Frontex περιπολούν στα ελληνικά σύνορα στον Εβρο.

ντως, θα πρέπει να επιδιωχθεί η πιο ουσιαστική συμμετοχή και αναβάθμιση του ελληνικού ρόλου στην Ε.Ε. και στο ΝΑΤΟ, καθώς η δραστηριοποίηση μιας χώρας σε διάφορα fora και η αύξηση της στρατηγικής της χρησιμότητας έχει κατά κανόνα θετικές συνέπειες για τη διπλωματική και πολιτική της ισχύ, ενώ διευκολύνει και τη σύναψη συμμαχιών.

Εκτός από τη γνωστή εξωτερική απειλή για την ελληνική ασφάλεια (που ασφαλώς έχει διαφοροποιηθεί σε σχέση με το παρελθόν, αφού θα πρέπει να θεωρείται εξαιρετικά χαμηλή η πιθανότητα μιας πολεμικής σύγκρουσης μεγάλης έκτασης, ενώ η κλιμά-

κωση επεισοδίων τύπου «Ιμίων» ή σενάρια τύπου «Βαριοπούλας» δεν μπορούν, δυστυχώς, να αποκλειστούν και η διατήρηση της επαγρύπνησης είναι ακόμη επιβεβλημένη), ανησυχία και προβληματισμό προκαλούν και άλλης μορφής απειλές, όπως το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα, η λαθρομετανάστευση και η τρομοκρατία.

Στον τομέα της Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, η Ε.Ε. προώθησε το άνοιγμα των εσωτερικών συνόρων και την ελεύθερη μετακίνηση προσώπων μέσω της Συνθήκης Σένγκεν, την αστυνομική και δικαστική συνεργασία μέσω της Europol και της Eurojust και την προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. με βασικό «εργαλείο» την υπηρεσία Frontex. Οι συνθήκες στην ευρύτερη περιφέρεια της Ευρώπης (φτώχεια, πολεμικές συγκρούσεις, σταδιακά και η κλιματική αλλαγή), σε συνδυασμό με την υιοθέτηση του Κανονισμού «Δουβλίνο II», που στην περίπτωση της Ελλάδας εγκλωβίζει μεγάλο αριθμό παράτυπων μεταναστών σε μια χώρα που, ακόμη και χωρίς την οικονομική κρίση, δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να τους υποδεχτεί και να τους φιλοξενήσει/ενσωματώσει, έχουν προκαλέσει σοβαρό πρόβλημα για την ελληνική κοινωνική σταθερότητα. Η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη, μέσω οικονομικής υποστήριξης και ανάπτυξης αποσπασμάτων της Frontex, κρίνεται σαφέστατα ανεπαρκής. Η κρίση Ιταλίας - Γαλλίας λόγω των Βορειοαφρικανών μεταναστών φαίνεται ότι επαναφέρει την ευρωπαϊκή συζήτηση επί του θέματος και ενδέχεται να οδηγήσει σε αναθεώρηση της σχετικής ευρωπαϊκής πολιτικής.

Συμπερασματικά, η ελληνική ασφάλεια σαφώς ενισχύθηκε από την ένταξη μας στην Ε.Ε., αλλά εξακολουθεί να ισχύει το «συν Αθηνά και χείρα κίνει». Ανεξάρτητα από το βαθμό αξιοποίησης των ευκαιριών και των δυνατοτήτων που προσφέρει η ισότιμη συμμετοχή στην Ε.Ε. (και, φυσικά, δεν ισχυριζόμαστε ότι η Ελλάδα εξάντλησε κάθε πιθανό όφελος), η εξωτερική και εσωτερική ασφάλεια παραμένουν τελικά υπόθεση εκάστου κράτους-μέλους. Στόχο μας, όμως, θα πρέπει να αποτελέσει η αύξηση της συμμετοχής της Ε.Ε. στην εθνική «εξίσωση ασφάλειας», και αυτό συναρτάται σε σημαντικό βαθμό με τη μελλοντική πορεία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και τον περιφερειακό και παγκόσμιο ρόλο της Ε.Ε.

*Ο ΘΑΝΟΣ Π. ΝΤΟΚΟΣ ΕΙΝΑΙ ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΤΟ ΕΛΙΑΜΕΠ.

Ο ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΗΣ ΜΑΣ ΦΙΛΟΕΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ

Αφού αγκάλιασε το ευρωπαϊκό πρόσταγμα, το ελληνικό πολιτικό σύστημα θέλησε να αλλάξει τα πάντα, εκτός από τον εαυτό του.

ΤΟΥ ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ*

Σκέφτομαι συχνά τον Κωνσταντίνο Καραμανλή* όλο και πιο συχνά όσο περνάνε τα χρόνια. Σκέφτομαι πώς μακρο-αποφάσεις επηρεάζουν τη μικρο-ζωή μας, πώς η δημόσια πολιτική εισχωρεί στον προσωπικό βίο, πώς στρατηγικές επιλογές καθορίζουν την τροχιά εξέλιξης μιας κοινωνίας και των μελών της.

Ανήκω στην πρώτη γενιά της ευρωπαϊκής Ελλάδας. Οσοι σπουδάσαμε σε ευρωπαϊκές χώρες τη δεκαετία του 1980 το κάναμε επί ίσοις όροις με τους γηγενείς. Η ευρωπαϊκή επιρροή έχει καίρια αποτυπωθεί τόσο σε ατομικές επιλογές όσο και στον δημόσιο βίο. Δεν είναι μόνο ο πακτωλός οικονομικών ενισχύσεων από τις Βρυξέλλες ούτε απλώς η ενίσχυση της διεθνοπολιτικής ισχύος της χώρας, αλλά και η σημαντική επιρροή της Ευρώπης στους θεσμούς μας. Σκεφτείτε: Χωρίς την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) οι κυβερνήσεις μας θα έριχναν ακόμη δημόσιο χρήμα στον κρατικοεπιχειρηματικό πίθο των Δαναΐδων (τύπου Ολυμπιακής), θα εξακολουθούσαν να ενδιαφέρονται μόνο ρουσφετολογικά για το περιβάλλον, θα είχαμε ακόμη κρατικό μονοπώλιο στις τηλεπικοινωνίες.

Όπως μας θυμίζει ο ιστορικός Ιαν Κέρσοου, συχνά θεωρούμε, εκ των υστέρων, ότι οι ιστορικές εξελίξεις αναπόφευκτα θα είχαν την έκβαση που τελικά πήραν. Τριάντα χρόνια μετά, ίσως νομίζουμε ότι η ένταξή μας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) ήταν προεξοφλημένο γεγονός. Δεν ήταν. Οι σχετικές διαδικασίες μπορεί να ανάγονται στις αρχές της δεκαετίας του 1960, αλλά ήταν το οραματικό πείσμα του Καραμανλή που τις αξιοποίησε στην κατάλληλη συγκυρία. Σήμερα μπορεί οι Έλληνες να συγκαταλέγονται μεταξύ των πιο θερμών υποστηρικτών της ευρωπαϊκής ενοποίησης, το 1981 όμως δεν ήταν. Το ηγετικό ανάστημα του Καραμανλή φαίνεται από το γεγονός ότι δεν σύρ-

θηκε πίσω από τη συγκυριακή κοινή γνώμη, αλλά, όπως παρατηρεί ο Θουκυδίδης, «αποτόλμωσε και αντιλογία προς αυτήν». Διέβλεψε καλύτερα από μας τις βαθύτερες ανάγκες μας και αποφάσισε αναλόγως. Ευτυχώς!

Η ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ υπαγορεύτηκε κυρίως από γεωπολιτικούς λόγους. Ο Καραμανλής οξυδερκώς διέγινωσε ότι σε μια μικρή, περιφερειακή χώρα της Ευρώπης, επιρρεπή σε πολιτικές εκτροπές, η πολιτική σταθερότητα, η οικονομική ενδυνάμωση και η διεθνής αναβάθμιση θα ενισχύονταν με τη συμπερίληψή της στην πιο ισχυρή διεθνώς οικονομική - πολιτική ένωση. Αν αυτή η στρατηγική επιλογή του Καραμανλή πρόδιδε το ηγετικό ανάστημά του, η μετέπειτα διαχείριση της ευρωπαϊκής ιδιότητας της χώρας από το πολιτικό σύστημα κατέδειξε τη μικρότητά του. Μια κολλοσιαίας σημασίας πολιτική πράξη προσαρμόστηκε στα μέτρα του εγχώριου πολιτικού παιχνιδιού.

Ουσιαστικά, το πολιτικό σύστημα -ιδιαίτερα τα κόμματα εξουσίας- αντιμετώπισε με αμφιθυμία το ευρωπαϊκό εγχείρημα. Από τη μια μεριά η Ευρώπη ήταν πηγή σημαντικών οικονομικών ενισχύσεων και, κατά τούτο, ευπρόσδεκτη. Τζάμπα χρήμα! Από την άλλη, όμως, στο μέτρο που η Ευρώπη αντιπροσώπευε τη θεσμική ευρυθμία, το ορθολογικά οργανωμένο κοινωνικό κράτος και τον οικονομικό - πολιτισμικό φιλελευθερισμό, ήταν δυνητικά επικίνδυνα για ένα πολιτικό σύστημα που αντλούσε την εξουσία του από πελατειακά δίκτυα, σχέσεις διαπλοκής με ισχυρά ιδιωτικά συμφέροντα, την κομματικοποίηση του κράτους, τον κρατικό πατερναλισμό και τον αχαλίνωτο λαϊκισμό. Ο εξευρωπαϊσμός της χώρας απειλούσε τις προϋποθέσεις αναπαραγωγής της παραδοσιακής κομματικής ισχύος.

Τα κόμματα εξουσίας ενσωμάτωσαν την ευρωπαϊκή ρητορική, όχι όμως απαραίτητα και τις αντίστοιχες πρα-

κτικές. Αν και η χώρα επισήμως συμμετείχε πρόθυμα με την ψήφο της στη βαθμιαία μετάλλαξη της ΕΟΚ σε Ε.Ε., εντούτοις επιβράδυνε όσο μπορούσε τις συνακόλουθες διαρθρωτικές αλλαγές στο εσωτερικό της. Ο λόγος είναι ότι η διαδικασία του ευρωπαϊκού εκσυγχρονισμού διηθήθηκε από την παράλληλη διαδικασία εκपाσοκισμού του πολιτικού συστήματος: από τη δεκαετία του 1980 και μετά εντάθηκε ο λαϊκισμός και η κομματικοποίηση των θεσμών, διευρύνθηκε το πελατειακό φαινόμενο, θέριψε η διαφθορά.

Το μοτίβο παρέμεινε σταθερό τα τελευταία τριάντα χρόνια: από τη μια μεριά υιοθετούμε τους «εξωτερικούς περιορισμούς» που θέτει η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης, αλλά, από την άλλη, χρονοτριβούμε, παλινωδούμε συστηματικά στην υλοποίησή τους, αναβάλλουμε επώδυνες αποφάσεις όσο μπορούμε* ελαστικοποιούμε ακόμα και τις πιο «σκληρές» οδηγίες της Ε.Ε. (βλ. Ολυμπιακή). Μεταξύ 1985 και 2000 η Ελλάδα συγκαταλέγεται ανάμεσα στις τρεις χειρότερες χώρες της Ε.Ε. των 15 σε ό,τι αφορά τη μη συμμόρφωση με την κοινοτική νομοθεσία.

Στη ρίζα αυτής της αμφίθυμης συμπεριφοράς υπάρχει το ελλαδικό παράδοξο: η πολιτική ελίτ θέλει και δεν θέλει να είμαστε στην Ε.Ε. Επιζητά τα (μακροχρόνια) οφέλη της συμμετοχής, αλλά είναι απρόθυμη να καταβάλει το (βραχυχρόνιο) κόστος* επιθυμεί τον ευρωπαϊκό εκσυγχρονισμό, αρκεί να μη θίξει τις δομές αναπαραγωγής της ισχύος της (δηλαδή τα πελατειακά δίκτυα, την κομματικοποίηση του κράτους, τον κρατισμό)* θέλει να αλλάξει (μελλοντικά) η χώρα, δίχως όμως να αλλάξει το (παρόν) πολιτικό σύστημα. Αυτές οι ανταγωνιστικές επιθυμίες ωθούν την Ελλάδα να συγκλίνει μεν ονομαστικά με την Ε.Ε., αλλά να ανθίσταται σε ό,τι αφορά την υλοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών που επηρεάζουν καθοριστικά τη λειτουργία του πολιτικού συστήματος. Το αποτέλεσμα είναι σχιζοφρενικό: η γλώσσα της μεταρρύθμισης συνυπάρχει με τη διατήρηση της στασιμότητας, ο εξευρωπαϊσμός συμβιώνει με την πολιτικο-διοικητική φαυλότητα.

Τα κόμματα εξουσίας αναπαρήγαγαν το ίδιο μοτίβο αντιφατικότητας που διαπερνούσε τη χώρα: από τη μια μεριά συμμετείχαν ενεργά στις ιδεολογικά ομόλογες ομάδες του ευρωκοινοβουλίου, από την άλλη όμως παρέμειναν, αν και με διαφορετική μορφή, πελατειακοί και αρχηγικοί μηχανισμοί. Το γραφειοκρατικό - πελατειακό κόμμα αντικατέστησε τον προδικτατορικό κομματάρχη, η κομματικοποίηση του κράτους έγινε πλέον απορ-

Η γλώσσα της μεταρρύθμισης συνυπάρχει με τη διατήρηση της στασιμότητας, ο εξευρωπαϊσμός συμβιώνει με την πολιτικο-διοικητική φαυλότητα.

«Χρωστάμε πολλά σε αυτόν που ξεκίνησε το ταξίδι, στον Κωνσταντίνο Καραμανλή».

κάλυπτη, η αυτοεξυπηρετική κουλτούρα της σύγκρουσης παρέμεινε. Σε αυτά προστέθηκε και η καινοφανής κρυπτο-κρατικοποίηση των κομμάτων: η οικονομική ενίσχυσή τους από τον κρατικό προϋπολογισμό, η οποία χρησιμοποιήθηκε όπως οι κοινοτικές επιδοτήσεις από το κράτος, δηλαδή σπαταλήθηκε, οδηγώντας τα κόμματα στην υπερχρέωση. Συν τω χρόνω, η κομματική δημοκρατία της μεταπολίτευσης μεταλλάχθηκε σε αυτοεξυπηρετική κομματοκρατία.

Η ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας σφραγίστηκε με την ένταξή της στην ΕΟΚ. Η στρατηγική επιλογή του Καραμανλή υπήρξε κολλοσιαίας σημασίας όχι μόνο για τις εμπρόθετες συνέπειές της, όσο και για την απρόθετη δυναμική που περιέκλειε. Μπορεί η ενσωμάτωσή μας στην Ευρώπη να μη μας προσέδωσε βορειοευρωπαϊκό ψυχισμό, μας έδωσε όμως προοπτική. Κυρίως, θεσμοποίησε και νομιμοποίησε την πειθαρχημένη συγκρισιμότητα, η οποία λειτουργεί ως καταλύτης αλλαγής. Από το 1981 και μετά, η Ευρώπη διεισδύει στο λόγο μας, διαπερνά τη δημόσια πολιτική, είναι το σταθερό σημείο αναφοράς και σύγκρισης στον δημόσιο βίο. Χωρίς την Ευρώπη δεν θα είχαμε αρχίσει καν το ταξίδι του μετασχηματισμού μας σε μια πραγματικά σύγχρονη χώρα. Και χωρίς την Ευρώπη ίσως να μην μπορούσαμε, κυριολεκτικά, να επιβιώσουμε. Χρωστάμε πολλά σε αυτόν που ξεκίνησε το ταξίδι, στον Κωνσταντίνο Καραμανλή.

*Ο ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ Κ. ΤΣΟΥΚΑΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΣΤΑ ΠΛΗΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΙ WARWICK.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

Αντί να αντιληφθεί τη συμμετοχή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως υποχρέωση βελτίωσης της ελληνικής κοινωνίας, το πολιτικό σύστημα της χώρας είδε την ένταξη ως μοναδική ευκαιρία για ένα πλούσιο φαγοπότι.

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΡΑ

Τελευταία, δύο βασικές κατακτήσεις της Ελλάδας ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) τελούν υπό αμφισβήτηση: η συμμετοχή στο ενιαίο νόμισμα και η συνθήκη για ανοιχτά σύνορα. Πριν από ένα χρόνο κανείς δεν θα πίστευε ότι θα φτάναμε σε σημείο να γίνεται συζήτηση για το αν η Ελλάδα θα μπορούσε να εγκαταλείψει το ευρώ και αν θα πρέπει να αρθεί η Συνθήκη Σένγκεν, ώστε να διακοπεί η ροή λαθρομεταναστών από χώρα σε χώρα. Οι πιθανότητες να βρεθούν πάλι οι Έλληνες σε οικονομική, πολιτική και γεωγραφική απομόνωση είναι λίγες, αλλά μόνο το γεγονός ότι γίνεται τέτοια συζήτηση δείχνει πόσα είχαμε κατακτήσει ως μέλος της ενιαίας Ευρώπης και πόσα κινδυνεύουμε να χάσουμε. Για πρώτη φορά μετά την ένταξη της Ελλάδας, το 1981, είναι σαν να πηγαίνουμε πίσω στο χρόνο, προς μια εποχή πιο δύσκολη.

Για τους Έλληνες η Ευρώπη δεν είναι έννοια μόνο γεωγραφική, οικονομική και πολιτική - είναι πρωτίστως πολιτισμική. Εδώ βρίσκεται το εθνικό παράδοξο: ένας λαός ο οποίος αισθάνεται ότι βρίσκεται στον πυρήνα του ευρωπαϊκού εγχειρήματος -λόγω ιστορίας- αλλά και του προσωπικού πόθου για καλύτερη ζωή σε μια ευνομούμενη πολιτεία είναι ο ίδιος που με την κρατική τσαπατσουλιά και την ανευθυνότητα των ταγών του βρίσκεται σε συνεχή διαμάχη με αυ-

τό που ποθεί. Θέλουμε να είμαστε αναπόσπαστο μέρος της Ευρώπης, αλλά την ίδια ώρα δρούμε σαν να έχουμε το δικαίωμα στην εξαίρεση, σαν να μην μπορούμε παρά να επιβάλουμε την ιδιαιτερότητά μας. Και όσες φορές κι αν φανεί ότι οι άλλοι Ευρωπαίοι απλώνουν το χέρι προς εμάς, δεν παύουμε να πιστεύουμε ότι κάπου μας υποτιμούν, ότι μας εκμεταλλεύονται, ότι κάτι θέλουν να μας πάρουν. Αν δούμε μόνο την ευκολία με την οποία οι μεγάλες χώρες της Ευρώπης δέχτηκαν την Ελλάδα ως μέλος της τότε ΕΟΚ το 1981, την επιείκεια (για να μην πούμε εθελοτυφλία) με την οποία ενέταξαν την Ελλάδα στην Ευρω-

Το ότι το όνομα του ευρώ αποτυπώνεται σε κάθε χαρτονόμισμα και με ελληνικά γράμματα δεν σημαίνει ότι κάθε ευρώ μάς ανήκει. Εμείς συνιστούμε την Ευρώπη, με τη συμπεριφορά μας, με τις πολιτικές μας: δεν επιβάλλεται, δεν χαρίζεται.

Το πρόβλημα είναι ότι δεν δημιουργήσαμε τις κρατικές και θεσμικές δομές που θα μας έκαναν πραγματικό μέλος αυτής της πρωτοφανούς κοινότητας ελεύθερων, ανεπτυγμένων χωρών.

ζώνη και τη σημερινή στήριξη που προσφέρουν εναντίον της οικονομικής κατάρρευσης, δυσκολευόμαστε να καταλάβουμε τι άλλο θα μπορούσε να κάνει η Ευρώπη για να αισθανθούμε ισότιμο μέλος της.

Με τα χρόνια, μπορούσαμε να επισκεφτούμε άλλες χώρες της Ε.Ε. με το «δικό μας» νόμισμα, χωρίς να χρειάζομαστε διαβατήριο, εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες ταξίδεψαν ή σπούδασαν σε άλλες χώρες-μέλη, εκατομμύρια Ευρωπαίοι επισκέφτηκαν τη δική μας χώρα, κι έτσι οι Έλληνες άρχισαν να αισθάνονται αναπόσπαστο μέρος της Ευρώπης. Το πρόβλημα όμως είναι ότι δεν δημιουργήσαμε τις κρατικές και θεσμικές δομές που θα μας έκαναν πραγματικό μέλος αυτής της πρωτοφανούς κοινότητας ελεύθερων, ανεπτυγμένων χωρών. Χρησιμοποιούμε τον όρο «Ευρώπη» για να περιγράψουμε αυτό που θέλουμε -ευημερία, σταθερότητα, δικαιοσύνη, ορθολογική διαχείριση των ανθρωπίνων και άλλων πόρων- σαν να είναι κάτι που πρέπει να μας δοθεί, όχι κάτι που το κατακτάμε μόνοι μας. Το ότι το όνομα του ευρώ αποτυπώνεται σε κάθε χαρτονόμισμα και με ελληνικά γράμματα δεν σημαίνει ότι κάθε ευρώ μάς ανήκει. Εμείς συνιστούμε την Ευρώπη, με τη συμπεριφορά μας, με τις πολιτικές μας: δεν επιβάλλεται, δεν χαρίζεται.

Η έλλειψη προσαρμογής μετριέται με τις αδυναμίες μας - με τα σκουπίδια στους δρόμους, στις πλαγιές και τις ακτές μας, με την ξέφρενη σπατάλη πόρων και με τον υπερδανεισμό αντί για μεταρρυθμίσεις και ανάπτυξη. Πάνω απ' όλα, όμως, φταίει το πολιτικό σύστημα, το οποίο εξέλαβε τη συμμετοχή μας στην Ευρώπη όχι ως υποχρέωση να ανυψώσουμε την κοινωνία μας, αλλά ως ευκαιρία για το μεγαλύτερο φαγοπότι των ισχυρών και για την εξαγορά συνειδήσεων με σπατάλες και δανεικά. Η προχειρότητα, η ανευθυνότητα, το άφθονο χρήμα, η συμπαιγνία ανάμεσα στους πολιτικούς, τους κρατικοδίαιτους επιχειρηματίες και τους αστέρες των μέσων

ενημέρωσης δημιούργησαν ένα θερμοκήπιο διαφθοράς, στο οποίο θέριψαν όλες οι κακές όψεις του πελατειακού πολιτικού συστήματος.

Η ένταξη της Ελλάδας στην ενωμένη Ευρώπη της εξασφάλισε πρωτοφανή ευημερία και σταθερότητα. Οι πολίτες δέχτηκαν την πρόκληση της αναβάθμισής τους, τα παιδιά εκπαιδεύτηκαν στο υψηλότερο επίπεδο, δημιουργήθηκε μια δυναμική μεσαία τάξη η οποία στήριξε την ανάπτυξη των περασμένων χρόνων και σήμερα καλείται να σηκώσει το βάρος της εξόδου από την κρίση. Χιλιάδες Έλληνες έγιναν παραγωγικοί πολίτες άλλων ευρωπαϊκών χωρών και στελέχη ευρωπαϊκών θεσμών. Οι πολίτες κατάλαβαν ότι η έννοια Ευρώπη συνεπάγεται ευκαιρίες αλλά και υποχρεώσεις. Τώρα περιμένουν τους πολιτικούς τους να δημιουργήσουν -επιτέλους- τις δομές που θα επιτρέψουν στην Ελλάδα να ανταποκριθεί στην πρόκληση της εποχής και στις θυσίες του λαού της.

ΕΜΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ

Οι Έλληνες δεν θα πρέπει να έχουν κανένα σύμπλεγμα απέναντι στους άλλους Ευρωπαίους, γιατί δεν προσέρχονται στην ευρωπαϊκή «οικογένεια» με τα χέρια αδειανά.

ΤΟΥ ΜΙΧΑΗΛ Ν. ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

Το 1929, μία δεκαετία μετά τη λήξη του Μεγάλου πολέμου όπου εσφαγιάσθησαν οι λαοί της Ευρώπης, ο Γιώργος Θεοτοκάς, ο πλέον δεδηλωμένος Έλληνας ευρωπαϊστής της εποχής του, επεχείρησε να αμβλύνει το πρόβλημα των εθνικών, πολιτισμικών και άλλων αντιθέσεων στην Ευρώπη με μια υπέρβαση. Το «εργαλείο» του -σχετικώς νεοπαγές τεχνολογικό επίτευγμα της εποχής εκείνης- ήταν το αεροπλάνο. Υποστήριξε λοιπόν ότι, αν δούμε την Ευρώπη από ψηλά, από ένα αεροπλάνο, «οι άπειρες αντιθέσεις συγχωνεύονται σε μια ανώτερη σύνθεση». Το συνεκτικό στοιχείο για τον Θεοτοκά είναι το ότι «απάνω από τις τοπικές διαφορές των λαών της Ευρώπης υπάρχει μια κοινή πνευματική και ηθική ζωή, μια κοινή ευρωπαϊκή παιδεία».

Μία δεκαετία αργότερα, η νέα ανθρωποσφαγή που ακολούθησε έθεσε, μεταξύ άλλων, για άλλη μία φορά, το ερώτημα αν η κοινή πνευματική και ηθική ζωή -εν προκειμένω των Ευρωπαίων- και η κοινή ευρωπαϊκή παιδεία είναι ικανές να αποτρέψουν στο μέλλον τη σφαγή και το πρωτοφανές Ολοκαύτωμα ή μήπως και αυτές συμβάλλουν, εν ονόματι του ανθρωπισμού, στο να επαναφέρουν την από αέρος καταστροφή και στον ευρωπαϊκό χώρο. Αλλωστε, από τη σύγχρονη Ιστορία, όχι της Ευρώπης, αλλά των ευρωπαϊκών δημοκρατιών, δυτικού ή ανατολικού τύπου, δεν έλειψαν οι σφαγές ή οι αλληλοσφαγές Ευρωπαίων με λαούς στην Ασία, την Αφρική και όπου αλλού επιτάσσει το συμφέρον των πάλ-

λε ποτέ αποικιακών δυνάμεων και αυτοκρατοριών.

Ωστόσο σήμερα, αν, κατά το εύρημα του Θεοτοκά, κοιτάζαμε από ψηλότερα, και όχι από το αεροπλάνο του 1929, αλλά από τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό -όπου οι Ευρωπαίοι αστροναύτες δεν πλειοψηφούν-, θα είχαμε μια ευρύτερη θέαση σε έναν κόσμο στον οποίο η Ευρώπη έχει απολέσει την πρωτεύουσα θέση στον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων.

Σε αυτή την Ευρώπη, που δεν κατάφερε, πέντε δεκαετίες τώρα, να αποκτήσει κοινό ευρωπαϊκό στρατό και της οποίας η οικονομικά ισχυρότερη χώρα δεν διαθέτει πυρηνικά όπλα, περιλαμβάνεται και η Ελλάδα.

Εμείς οι Έλληνες, ή, αν θέλετε, οι Νεοέλληνες, δεν θα πρέπει να έχουμε απέναντί της ή απέναντι στους άλλους Ευρωπαίους κανένα σύμπλεγμα, γιατί δεν προσερχόμαστε στην ευρωπαϊκή «οικογένεια» με τα χέρια αδειανά.

Μπορεί να μη διαθέτουμε έναν Σαίξπηρ, αλλά ποιος

Ο Θεοδωράκης, με κυρίως ιθαγενή μουσική γλώσσα, γέμισε τα στάδια του κόσμου και ο Ρίτσος κατέδειξε ότι ο αρχαίος ελληνικός κόσμος κυλάει ακόμα μέσα στις φλέβες αυτού του λαού.

«Γύρω από την Ακρόπολη», Κωνσταντίνος Παρθένης, 1909 (λεπτομέρεια).

από τους λαούς της ηπειρωτικής Ευρώπης διαθέτει άλλον έναν;

Μπορεί να μην έχουμε έναν Ιωάννη Σεβαστιανό Μπαχ ή έναν Μπετόβεν, αλλά πόσοι ευρωπαίοι λαοί έχουν;

Μπορεί να μην υπάρχει στη Γραμματεία μας ένας Ντοστογιέφσκι ή ένας Μπαλζάκ, αλλά σε πόσες άλλες ευρωπαϊκές γλώσσες υπάρχουν τόσο υψηλές κορυφές;

As μας πουν οι ειδικοί που έχουν διευρωπαϊκή εποπτεία της ποίησης, είναι ελάχιστον για την Ευρώπη ο Σολωμός και ο Καβάφης;

Παλαιότερα ή και στις μέρες μας ακόμα, κάποιοι «ελληνιστές» μάς έλεγαν και μας λένε πως εμείς οι Νεοέλληνες, συλλήβδην, δεν έχουμε σχέση με τον πολιτισμό των αρχαίων Ελλήνων, δεν έχουμε σχέση με τον Αισχύλο. Ωσάν η σχέση με το πολιτισμικό παρελθόν να είναι μόνο υπόθεση μιας συλλογικότητας και όχι και προσωπικής αναζήτησης και καλλιέργειας. Ωσάν να έχουν σχέση με τον Γκαίτε όλοι οι Γερμανοί, με τον Μολιέρο όλοι οι Γάλλοι και με τον Δάντη όλοι οι Ιταλοί. Βεβαίως υπάρχει σε κάθε χώρα ένας μέσος όρος παιδευτικής στάθμης. Ίσως να βρισκόμαστε χαμηλά σ' έναν τέτοιο μέσον όρο, αλλά δεν προσερχόμαστε -τουλάχιστον στο πεδίο του πολιτισμού- χωρίς την ιδική μας αρματοσιά. Έχουμε τα δημοτικά μας τραγούδια, κάποια από τα οποία ενθουσίασαν τόσο πολύ τον Γκαίτε, ώστε τα μετέφρασε στη γλώσσα του.

Αξιοποιήσαμε και ενσωματώσαμε δημιουργικά, σχετικώς ενωρίς, επιτεύγματα της Γραμματείας άλλων ευρωπαϊκών χωρών, όπως την πετράχικη παράδοση μέσα από τις Ρίμες της αγάπης στην Κύπρο, τη γαλλική μεσαιωνική μυθιστορία μέσα από τον «Ερωτόκριτο» του Κορνάρου, το ευρωπαϊκό δράμα μέσα από τον έμπλεο του πνεύματος του Διαφωτισμού «Βασιλικό» του Αντωνίου Μάτεσι. Εφέραμε στη σύγχρονη τέχνη το αττικό φως μέσα από τους πίνακες του Παρθένου. Εδώσαμε στον κόσμο τον Δημήτρη Μητρόπουλο, προσφέραμε τον «Αμλετ» του Μινωτή, την «Ορέστεια» του Ροντήρη, τους «Ορνιθες» του Κουν, την τέχνη της Κάλλας. Ο Θεοδωράκης, με κυρίως ιθαγενή μουσική γλώσσα, γέμισε τα στάδια του κόσμου και ο Ρίτσος κατέδειξε ότι ο αρχαίος ελληνικός κόσμος κυλάει ακόμα μέσα στις φλέβες αυτού του λαού.

Μα κάποιοι θα αντιτείνουν: Εσείς οι Έλληνες δεν κατασκευάζετε ούτε ποδήλατα. Ενώ οι άλλοι, μηχανές λεπτές, πολύπλοκες ή θηριώδεις...

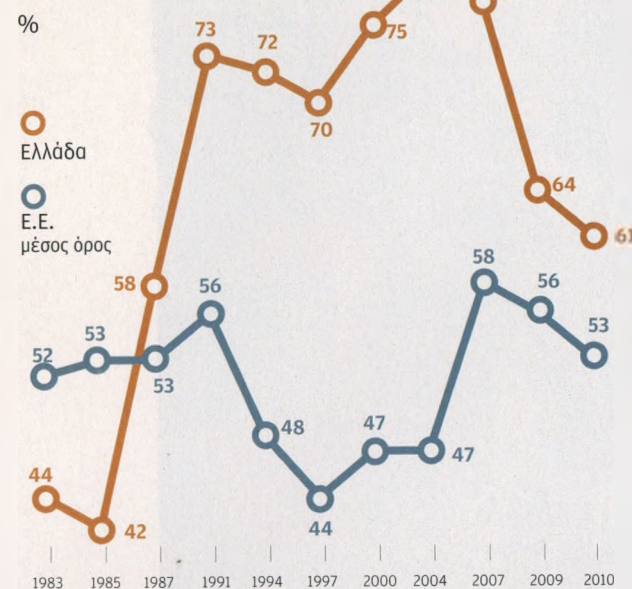
As μην πτοούμαστε. As ξαναμετρήσουμε το μέγεθός μας και as προσπαθήσουμε και πάλι για το καλύτερο, όπως παλιά, για να βγούμε στο φως.

Και as μην έχουμε συμπλέγματα έναντι των άλλων Ευρωπαίων.

Όπως δεν έχουν οι Έλληνες εφοπλιστές της πολεμικής ναυτιλίας έναντι των Νορβηγών ή των Ολλανδών ομολόγων τους...

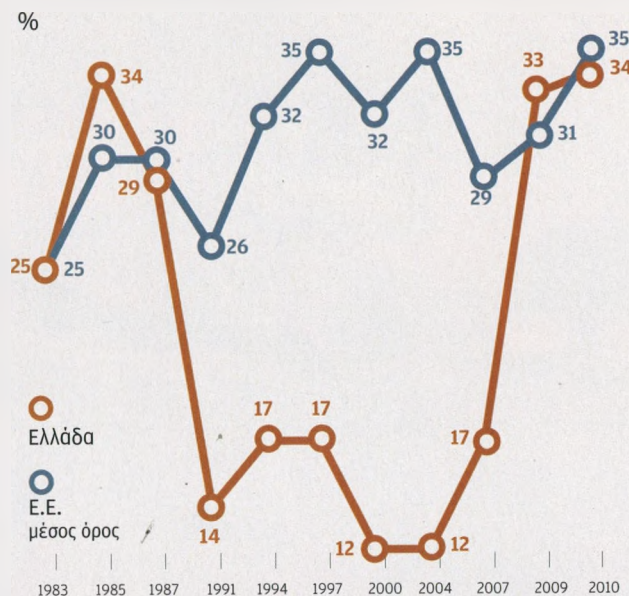
ΩΦΕΛΕΙΕΣ

από την συμμετοχή
της χώρας σας στην Ε.Ε.

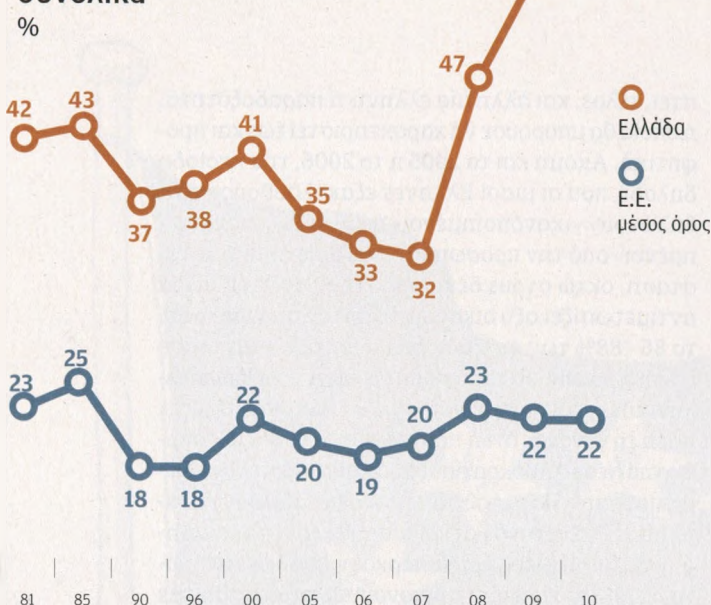
ΖΗΜΙΕΣ

από την συμμετοχή
της χώρας σας στην Ε.Ε.

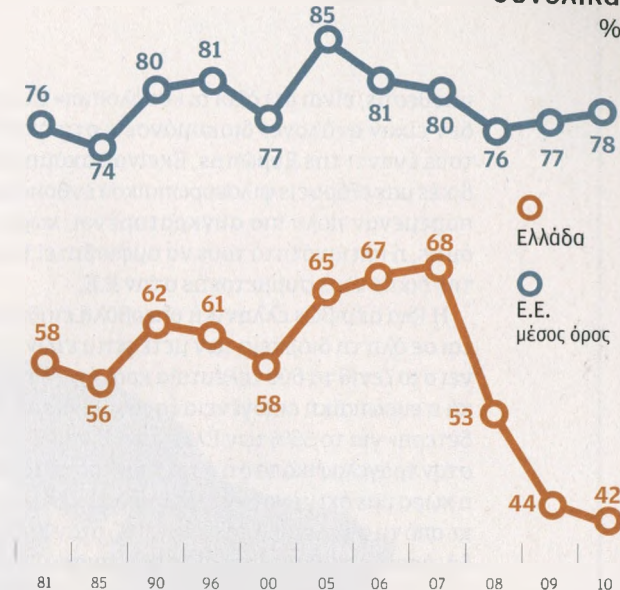
ΔΥΣΑΡΕΣΤΗΜΕΝΟΙ

με τη ζωή σας
συνολικά

ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ

με τη ζωή σας
συνολικά

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΒΑΡΟΜΕΤΡΟ

© REUTERS/APERON

Από το σκεπτικισμό των πρώτων ημερών στον υπέρμετρο ενθουσιασμό της δεκαετίας του 1990 και στη στροφή του σήμερα, οι αριθμοί αντανakλούν την εθνική μας κυκλοθυμία απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΖΟΥΛΑ

ν προσπαθούσε κανείς μόνο με μια λέξη να περιγράψει τη σχέση των Ελλήνων με την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), αυτή δεν θα ήταν άλλη από την «υπερβολή». Μπήκαμε το 1981 στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) με υπερβολικές επιφυλάξεις, το 1990 μας βρήκε υπερβολικά χαρούμενους που ήμασταν μέλη της, φτάσαμε στο ζενίθ του φιλοευρωπαϊσμού μας το 2000 και σήμερα, για όλα σχεδόν όσα μας συμβαίνουν, μας φτάνει οι κοινοτικοί εταίροι μας.

Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από μια διαχρονική μελέτη του γνωστού Ευρωβαρόμετρου, της έρευνας δηλαδή που διεξάγεται κάθε εξάμηνο από τους τεχνοκράτες των Βρυξελλών σε όλα τα κράτη-μέλη, διερευνώντας, μεταξύ άλλων, το πώς κάθε λαός κρίνει τις σχέσεις του με την ευρύτερη ευρωπαϊκή οικογένεια. Τα στοιχεία που θα σας παρουσιάσει σήμερα η «Κ» δημοσιεύονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα, καθώς προκύπτουν από ένα νεοσύστατο ιντερνετικό εργαλείο της Eurostat, που επιτρέπει πλέον σε όλους τους πολίτες της Ένωσης να βλέπουν και να συγκρίνουν αναδρομικά τις απαντήσεις των κατοίκων κάθε χώρας σε κοινές ερωτήσεις και, κυρίως, σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Είναι λοιπόν εντυπωσιακό το ότι σε όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, προφανώς λόγω της αντιευρωπαϊκής (μόνο στη... θεωρία) ρητορικής του Ανδρέα Παπανδρέου, οι πολίτες τούτης της χώρας ήταν οι χει-

ρότεροι πολέμιοι της Ε.Ε. Αρκεί το άκρως ενδεικτικό στοιχείο (βλ. πίνακες) ότι το 1981 μόνο το 42% των Ελλήνων έκρινε θετική την ένταξή μας στην ΕΟΚ, με το 48% να τη χαρακτηρίζει αρνητική ή αδιάφορη. Τα ποσοστά αυτά μάλιστα έγιναν ακόμη πιο αντιευρωπαϊκά τα πρώτα «σοσιαλιστικά» χρόνια του ΠΑΣΟΚ, καθώς το 1985, στην ίδια ερώτηση, μόνο το 39% των Ελλήνων χαρακτήριζε «καλή» για τη χώρα τη συμμετοχή μας στην Ε.Ε., ενώ το 34% απερίφραστα τη χαρακτήριζε «ζημιογόνο»!

Όλα αυτά άλλαξαν άρδην, βέβαια, όταν στη χώρα μας αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε τα οφέλη των κοινοτικών κονδυλίων και κυρίως των παχυλών επιδοτήσεων. Έτσι, από το 1986 και μετά, η Ε.Ε. αρχίζει να μας φαίνεται «καλή» και «ωφέλιμη», για να φτάσει το 1990 να χαρακτηρίζεται «εξαιρετική εξέλιξη» για τη χώρα από το 75% των Ελλήνων. Τότε ακριβώς μόνο το 8% διαμαρτυρόταν για τη στρατηγική επιλογή του Κωνσταντίνου Καραμανλή, που (παρεμπιπτόντως υπενθυμίζεται) έπρεπε να υπερκεράσει και τις αντιδράσεις σύσσωμης της τότε αντιπολίτευσης για την ευρωπαϊκή μας προοπτική. Ο φιλοευρωπαϊσμός μας κορυφώνεται τη χρονιά των Ολυμπιακών Αγώνων, οπότε και καταγράφεται το ρεκόρ, καθώς το 82% κρίνει ότι η χώρα ωφελήθηκε τα μέγιστα από τη συμμετοχή της στην Ε.Ε.

Το αστείο βέβαια, ή μάλλον το κωμικοτραγικό της

υπόθεσης, είναι ότι όλοι οι «υπόλοιποι» Ευρωπαίοι δεν είχαν ανάλογες διακυμάνσεις στα αισθήματά τους έναντι της Ευρώπης. Εκείνοι, ακόμη και στις δικές μας εξάρσεις φιλοευρωπαϊκού ενθουσιασμού, παρέμεναν πολύ πιο συγκρατημένοι, χωρίς ποτέ, όμως, η πλειονότητά τους να αμφισβητεί τα οφέλη της δικής τους συμμετοχής στην Ε.Ε.

Η ίδια ακριβώς ελληνική υπερβολή επιβεβαιώνεται σε όλη τη διάρκεια των μετέπειτα ετών και φτάνει στο ζενίθ τα δύο τελευταία χρόνια, οπότε ξαφνικά η ευρωπαϊκή οικογένεια ξανάγινε «κακή» ή «ουδέτερη» για το 55% των Ελλήνων! Είναι δε τουλάχιστον τραγελαφικό το ότι όσοι απάντησαν το 2010 ότι η χώρα μας όχι μόνο δεν ωφελήθηκε, αλλά ζημιώθηκε από τη συμμετοχή της στην Ε.Ε., ήταν 34%. Δηλαδή, όσοι ακριβώς το ισχυρίζονταν και το 1985.

Δοαχρονικά ανικανοποίητοι...

Εντυπωσιακό είναι, επίσης, το ότι, παρά τον πακτωλό των κοινοτικών χρημάτων που έρρευσαν στη χώρα μας τα τελευταία 30 χρόνια, ουδέποτε δηλώσαμε περισσότερο ή έστω αναλόγως ικανοποιημένοι με τους υπόλοιπους Ευρωπαίους. Από το 1981 έως σήμερα, ο βαθμός «ικανοποίησης» από την εν γένει ζωή μας ήταν μεσοσταθμικά 20% κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, με τους Έλληνες επιπλέον να δηλώνουν «ανικανοποίητοι» σε ποσοστό της τάξεως του 35 - 45%, όταν οι εταίροι μας ουδέποτε εξέφρασαν τη δυσαρέσκειά τους για το βιοτικό τους επίπεδο σε ποσοστό άνω του 22 - 23%. Μάλιστα, στο τελευταίο Ευρωβαρόμετρο, το 2010, το ποσοστό των «δυσανεστημένων Ελλήνων» εκτινάχθηκε στο 58%, που συνιστά πρωτοφανές ρεκόρ στις μετρήσεις της Ένωσης για όλα τα κράτη από το 1981.

Αξίζει να σταθούμε για λίγο στην τελευταία αυτή μέτρηση (Νοέμβριος - Δεκέμβριος 2010), καθώς το ελληνικό «δείγμα» καταγράφει και άλλες ευρωπαϊκές πρωτιές. Όπως την πρόβλεψη επιδείνωσης της ευρωπαϊκής και παγκόσμιας οικονομίας σε ποσοστά 56% και 60%, τη στιγμή που ο μέσος Ευρωπαίος πολίτης ουδόλως συμερίζεται τόσο δυσοίωνες προβλέψεις. Οι Έλληνες, επιπλέον, είμαστε μακράν «πρωταθλητές» σε αρνητισμό και στο ερώτημα «πού οδεύει η Ε.Ε.», κρίνοντας ότι κινείται σε εντελώς λάθος κατεύθυνση. Ακόμη πιο παράδοξο είναι το ότι, την ίδια στιγμή, θεωρούμε ότι η Ε.Ε. είναι η μόνη ικανή να μας βγάλει από την κρίση (37%), καθώς οι αντίστοιχες απαντήσεις είναι για την ελληνική κυβέρνηση 17%, το G20 10%, το ΔΝΤ 7% και τις ΗΠΑ 4%.

Από τα διαχρονικά στοιχεία της Eurostat προκύ-

πτει, τέλος, και άλλη μία ελληνική παραδοξότητα, η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί έως και προφητική. Ακόμη και το 2005 ή το 2006, την περίοδο δηλαδή που οι μισοί Έλληνες εξακολουθούσαν να δηλώνουν «ικανοποιημένοι» ή και «πολύ ικανοποιημένοι» από την προσωπική τους οικονομική κατάσταση, οκτώ στους δέκα υποστήριζαν ότι η χώρα αντιμετωπίζει οξύ οικονομικό πρόβλημα: δηλαδή, το 86 - 88% των πολιτών ήδη από τότε απαντούσε στους Ευρωπαίους τεχνοκράτες ότι η πορεία της ελληνικής οικονομίας είναι «κακή» ή και «πολύ κακή» παρά το γεγονός ότι η παντοδύναμη τότε κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας διαβεβαίωνε ότι ήταν «θεωρακισμένη». Ως εκ τούτου, δεν πρέπει μάλλον να εκπλήσσει το γεγονός ότι οι μισοί Έλληνες επείσθησαν το 2009 πως «λεφτά υπάρχουν», καθώς τότε μόνο το 10% πίστευε ότι η οικονομική κατάσταση της χώρας είναι «καλή» ή και «πολύ καλή» και, επομένως, το 90% θεωρούσε ότι υπάρχουν σαφή περιθώρια βελτίωσης.

Στον αντίποδα, οι Ευρωπαίοι εταίροι μας μόνο μετά το 2008 (χρονιά της παγκόσμιας κρίσης) άρχισαν να ανησυχούν για την πορεία των εγχώριων οικονομιών τους, χωρίς ωστόσο να δηλώνουν έως και το 2010 ότι αυτή τους έχει πλήξει σε προσωπικό επίπεδο.

Με άλλα λόγια, τα συγκριτικά στοιχεία της Eurostat, πέραν του γεγονότος ότι θα πρέπει επιτέλους να μας πείσουν πως τα αίτια της πρωτόγνωρης κρίσης βρίσκονται εντός και όχι εκτός των συνόρων μας, ενδεχομένως προσφέρονται και για μια συλλογική ψυχαναλυτική ενδοσκόπηση. Διότι ο εντελώς παράδοξος τρόπος που διαχρονικά αντιλαμβανόμαστε τους εαυτούς μας εντός της ευρωπαϊκής οικογένειας μπορεί τελικά να μην είναι άσχετος με το γεγονός ότι είμαστε η πρώτη χώρα στην 65χρονη ιστορία της Ε.Ε. για την οποία ετέθη ζήτημα αποχώρησής της...

Οι Έλληνες είμαστε μακράν «πρωταθλητές» σε αρνητισμό και στο ερώτημα «πού οδεύει η Ε.Ε.», κρίνοντας ότι κινείται σε εντελώς λάθος κατεύθυνση. Το παράδοξο είναι ότι, την ίδια στιγμή, θεωρούμε ότι η Ε.Ε. είναι η μόνη ικανή να μας βγάλει από την κρίση.

Στο Περό....

ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ

παιδεία ΤΟ ΜΕΤΕΞΕΤΑΣΤΕΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση στη χώρα μας έχει ανάγκη από μια ριζική και άμεση μεταρρύθμιση, ώστε να ανοίξουν οί θύρες της επιστροφής στις υγιείς δυνάμεις που έχουν διωχθεί εκτός συνόρων.

ΤΟΥ ΛΥΚΟΥΡΓΟΥ ΛΙΑΡΟΠΟΥΛΟΥ*

ια πολλές δεκαετίες, από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι και το τέλος της δεκαετίας του '70, το δημόσιο πανεπιστήμιο αποτέλεσε την κυριότερη δύναμη κοινωνικού μετασχηματισμού στην Ελλάδα. Αγροτόπαιδα και παιδιά της εργατικής τάξης βρήκαν το δρόμο ανόδου προς τη δημιουργία μιας μεσαίας τάξης, στελεκώνοντας τα κοινωνικά και οικονομικά κύτταρα που έκαναν την Ελλάδα να μοιάζει με ευρωπαϊκή χώρα. Στη δεκαετία του '80, η χώρα ήταν έτοιμη πια να συμμετάσχει στο στοίχημα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, βασισμένη σε μεγάλο βαθμό στο ανθρώπινο δυναμικό της.

Όταν το 1963 βρέθηκαν στην Αμερική, αμέσως μετά το Γυμνάσιο, γνώρισα Ελληνόπουλα που έρχονταν για σπουδές, κυρίως μεταπτυχιακές, μετά την αποφοίτηση από ελληνικά πανεπιστήμια και πολυτεχνεία. Μου έκανε εντύπωση η ευκολία με την οποία ξεπερνούσαν τα όποια προβλήματα γλώσσας και πολιτισμικής ένταξης, προφανώς βασισμένοι στο στέρεο γνωσιακό υπόβαθρο που είχαν αποκτήσει στο ελληνικό πανεπιστήμιο. Δεν θυμάμαι Έλληνα φοιτητή σε επίπεδο Master's ή Ph.D που να αντιμετωπίσει σοβαρό πρόβλημα με τις σπουδές του. Πολλοί έμεναν μετά στην Αμερική και την Ευρώπη, αλλά ακόμη περισσότεροι γυρνούσαν πίσω, με εξαίρεση το διάστημα της επταετίας.

Σήμερα τα Ελληνόπουλα που σπουδάζουν έξω δεν έχουν σχέση με εκείνα που γνώρισα πριν από 40 χρόνια. Είναι παιδιά ευκατάστατων επαγγελματιών, επιχειρηματιών και επιστημόνων, αυτών που θα εντάσσαμε στην ανώτερη αστική τάξη, και ανήκουν σε δύο κύριες κατηγορίες: εκείνα που έλαβαν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ιδιωτικά σχολεία και δεν επέλεξαν να υποστούν την ταπεινωτική και βλαπτική δοκιμασία των φροντιστηρίων και των πανελλαδικών εξετάσεων και εκείνα που απέτυχαν σε αυτές. Τα παιδιά των οικογενειών με χαμηλότερα εισοδήματα πολύ πιο δύσκολα βρίσκουν το δρόμο τους στην Ευρώπη και την Αμερική, καθώς το κόστος των σπουδών είναι γι' αυτούς απαγορευτικό. Στην Ελλάδα μένουν κυρίως τα παιδιά που δεν έχουν τη δυνατότητα να σπουδάσουν στο εξωτερικό. Όσα φεύγουν πολύ δύσκολα θα γυρίσουν πίσω, σε μια χώρα που φτωχαίνει και όλο και λιγότερο μοιάζει με τις χώρες στις οποίες έκαναν τα πρώτα τους βήματα ως ενήλικοι επιστήμονες και επαγγελματίες και τους έδωσαν την ευκαιρία προσωπικής ολοκλήρωσης. Αυτός ο αρνητικός κοινωνικός μετασχηματισμός είναι μια τεράστια εθνική απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου που θα πληρώσουμε πολύ ακριβά.

Τα παιδιά της Μεταπολίτευσης που έμειναν στην Ελλάδα σπούδασαν σε ένα πολύ διαφορετικό πανεπιστήμιο από εκείνο που γνωρίσαμε πριν από τη χούντα. Η ραγδαία πολιτικοποίηση και κομματικοποίηση (και) των πανεπιστημίων έφερε την υποβάθμιση και της ποιότητας των σπουδών. Ταυτόχρονα, η κοινωνική μετάλλαξη που έφερε ο εκμαυλισμός της κοινωνίας από τα κοινοτικά κονδύλια και τον ανεύθυνο εξωτερικό δανεισμό δημιούργησε νοσηρά πρότυπα τα οποία, αναπόφευκτα, εκκαλείτο να υπηρετήσει και το ελληνικό πανεπιστήμιο. Μια κοινωνία

που γρήγορα εθίστηκε στον εύκολο πλουτισμό, στην υπέρμετρη κατανάλωση και στο lifestyle δεν χρειάζεται, προφανώς, να επιδιώξει τη γνώση και την πρόοδο μέσω των σπουδών, αλλά το πτυχίο ως προσόν διορισμού και την απασχόληση στο πανεπιστήμιο ως μέσο βιοπορισμού ή επαγγελματικής αναγνώρισης.

Το 2011, η ελληνική κοινωνία φαίνεται να έχει χάσει την έμπνευση και τη φαντασία που τη διέκρινε σε άλλες φάσεις της ιστορίας της και της επέτρεπε πάντα να αναγεννιέται από τη στάχτη πολέμων, χρεοκοπιών και άλλων εθνικών περιπετειών που χαρακτήρισαν τη σχεδόν 200ετή πορεία της προς την εθνική ολοκλήρωση. Φαίνεται ότι σήμερα δεν είμαστε ως έθνος και ως κοινωνία έτοιμοι για την προσπάθεια που απαιτείται για την προσαρμογή στις τεράστιες και γρήγορες αλλαγές που συντελούνται από το 1990 και μετά, παρά τη συμμετοχή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Νησίδες ποιότητας

Οι αλλαγές αυτές, σε παγκόσμιο επίπεδο, δεν είναι πάντα προς το καλύτερο, ιδιαίτερα αν σκεφτούμε τον περιβαλλοντικό εφιάλτη προς τον οποίο βαδίζουμε όλοι αμέριμνοι και την αυξανόμενη οικονομική και κοινωνική ανισότητα που, πιθανότατα, γρήγορα θα οδηγήσει σε τεράστια μεταναστευτικά κύματα και ίσως ένοπλες συρράξεις. Η αποτυχία της προσαρμογής μας, όμως, στις επιταγές της παγκοσμιοποίησης και της απειλής του νεοφιλελευθερισμού, η αδυναμία να κρατήσουμε το κεφάλι έξω από τα κύματα της παγκόσμιας αναταραχής θα έχει τραγικές συνέπειες για το έθνος και τον λαό μας. Η Ελλάδα του 2011 έχει χάσει την όρεξη αλλά και την ικανότητα να παλέψει, παρά τη συμμετοχή της στην «ομάδα» της Ευρώπης. Την ίδια στιγμή, το ελληνικό πανεπιστήμιο για πρώτη φορά δεν αποτελεί μοχλό κοινωνικής ανέλιξης, αλλά παρουσιάζει εικόνα αποσύνθεσης, διχασμένης προσωπικότητας και αυτιστικής προσήλωσης προς τη μετρίότητα σκοπού και δυναμικότητας. Σε σχέση με τη συζήτησή μας, είναι ενδιαφέρον να δούμε αν η κότα έκανε το αυγό ή το αυγό την κότα.

Η εμπειρία μου διδάσκοντας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών επί 25 χρόνια δεν μου επιτρέπει να δώσω μια σαφή απάντηση. Όταν το 2007, κατά το διάστημα μιας διμηνυς κατάληψης, έγραψα το βιβλίο «Μια χαμένη χρονιά, μια

Η ραγδαία πολιτικοποίηση και κομματικοποίηση (και) των πανεπιστημίων έφερε την υποβάθμιση της ποιότητας των σπουδών. Μια κοινωνία χωρίς υγιή πρότυπα, κομπραδόρικη, κρατικοδίαιτη και αναξιοκρατική, έφτιαξε ή, τουλάχιστον, ανέχτηκε το πανεπιστήμιο που της ταίριαζε.

χαμένη γενιά» (Εκδ. Παπαζήση), το συμπέρασμά μου ήταν ότι για το «χάλι» του ελληνικού πανεπιστημίου ευθύνονται, σχεδόν εξίσου, όλοι οι συντελεστές του, μέλη διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού (ΔΕΠ), πρυτανικές Αρχές, τα κόμματα και οι νεολαίες τους, αλλά και οι αδιάφοροι φοιτητές. Σήμερα είμαι ακόμη πιο πεπεισμένος ότι μια κοινωνία χωρίς υγιή πρότυπα, κομπραδόρικη, κρατικοδίαιτη και αναξιοκρατική, έφτιαξε ή, τουλάχιστον, ανέχτηκε το πανεπιστήμιο που της ταίριαζε. Το βλέπει μόνο ως μηχανή παραγωγής πτυχίων και εισοδημάτων για τα σουβλατζήδικα της κάθε πόλης και χωριού. Το πανεπιστήμιο δεν είναι χώρος παραγωγής γνώσης και εφοδίων για τον οξύ ανταγωνισμό, που πλέον επικρατεί σε όλες τις κοινωνίες, αλλά χώρος αναπαραγωγής των προτύπων της ήσσονος προσπάθειας, του φαβορισμού, του νοσηρού επαγγελματισμού και της συναλλαγής. Προετοιμάζει τα παιδιά μας για να προσαρμοστούν σε έναν συνεχώς υποβαθμιζόμενο κοινό παρονομαστή μετρίτητας, μια προσαρμογή πτοπαθή, χωρίς απαιτήσεις και χωρίς έμπνευση. Οι έννοιες της προόδου, του ανταγωνισμού ποιότητας και απόδοσης, της υπεροχής μέσα από την αξιολόγηση είναι έννοιες εχθρικές.

πιστηκαν με καταλήψεις, πορείες διαμαρτυρίας και κατατρομοκράτηση των συντελεστών της εκπαίδευσης που ήθελαν να συμμετάσχουν στην κοινή ευρωπαϊκή προσπάθεια. Οι λίγες νησίδες ποιότητας, αντί να ακτινοβολήσουν και να επικρατήσουν ως πρότυπα, αγωνίζονται για την ύπαρξή τους και αναρωτιέται κανείς για την ανθεκτικότητά τους. Ο αέρας της δημιουργίας, της πρωτοβουλίας, της εξωστρέφειας δεν έχει ακόμη βρει διέξοδο για να δροσίσει το άνυδρο τοπίο της καθυστέρησης και της μετρίτητας που χαρακτηρίζει την ελληνική κοινωνία. Εν όψει της οικονομικής κρίσης στην οποία η κοινωνία μας φαίνεται να βυθίζεται, οι προοπτικές δεν είναι καλές.

Σήμερα το πανεπιστήμιο δεν είναι μια δύναμη κοινωνικού μετασχηματισμού, αλλά ιμάντας μεταφοράς νοσηρών κοινωνικών προτύπων μιας κοινωνίας που έχει χάσει το δυναμισμό της. Χρειαζόμαστε μια ουσιαστική, δραστηκή και άμεση μεταρρύθμιση που θα ανοίξει τις πόρτες στις υγιείς δυνάμεις που διαθέτει το έθνος, αλλά τις έχει διώξει εκτός εθνικών συνόρων. Πρέπει να φέρουμε πίσω τα παιδιά μας και να τα αφήσουμε ελεύθερα να δημιουργήσουν νέες ιδέες και νέο πλούτο. Στην προσπάθεια αυτή η συνδρομή της Ευρώπης μπορεί να είναι καταλυτική. Η με-

Οι λίγες νησίδες ποιότητας, αντί να ακτινοβολήσουν και να επικρατήσουν ως πρότυπα, αγωνίζονται για την ύπαρξή τους.

Ιδεολογικές αγκυλώσεις

Μέσα στο κλίμα αυτό, κάποιες νησίδες ποιότητας, κυρίως σε 2-3 πανεπιστήμια της επαρχίας, αλλά και σε ιδρύματα των δύο μητροπολιτικών κέντρων, αναπτύχθηκαν με τη συνδρομή των κεφαλαίων και των προγραμμάτων της Ε.Ε., αλλά παρά τη σθεναρή «αντίσταση» της Πολιτείας, όχι με τη στήριξή της. Η ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης, της κινητικότητας ιδεών και προσώπων, μια ιδέα που είναι σε αρμονία με την ιστορική δημιουργική φύση του Έλληνα ταξιδευτή, πολεμήθηκε από τις orthοδοξίες των κομμάτων, κυρίως των αριστερών. Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που ενσωματώθηκαν στο κοινοτικό κεκτημένο, για να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις, αντιμετω-

λέτη των ξένων προτύπων, αντί να αποτελεί ανάθεμα, πρέπει να γίνει η πρώτη μας μέριμνα. Ανήκουμε σε μια μεγάλη οικογένεια που μας χρειάζεται και τη χρειαζόμαστε. Οι κανόνες πρέπει να είναι κοινοί για όλους, Έλληνες και Ευρωπαίους, και τότε τα παιδιά μας θα βρουν το δρόμο τους. Η Ελλάδα πρέπει να είναι η μόνη χώρα οι πολίτες της οποίας μεγαλουργούν μόνο εκτός συνόρων. Ας αφήσουμε τους νέους Μεγάλους Έλληνες να δουλέψουν στην υπέροχη πατρίδα τους. Ας κάνουμε αυτήν τη νέα «Μεγάλη Ιδέα», ακόμη και στην Ελλάδα του Μνημονίου.

*Ο ΑΛΚΟΥΡΓΟΣ ΛΙΑΡΟΠΟΥΛΟΣ ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΗΣ ΥΠΕΙΛΑΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΝΑ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΕΥΚΑΙΡΙΑΣ;

Η διαδικασία υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση έργων από κάποιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα συχνά δαιμονοποιείται. Όμως η εμπλοκή της πανεπιστημιακής κοινότητας στις διαδικασίες των ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων μόνο καρπούς έχει να αποφέρει.

ΤΗΣ ΣΤΕΛΛΑΣ ΛΑΛΗ*

συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα αποτελεί πλέον μια από τις κεντρικές προσδοκίες των πανεπιστημιακών εκείνων που επιθυμούν να δραστηριοποιούνται ερευνητικά και να διατηρούν δεσμούς με τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα. Ιδιαίτερα, εφόσον εμπεδωθεί ότι η συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα αποτελεί πλέον μέρος της αξιολόγησης των πανεπιστημιακών τμημάτων, αναμένεται το ενδιαφέρον να αυξηθεί ακόμα περισσότερο. Στη συγκεκριμένη συγκυρία μάλιστα, όπου οι εθνικές προκηρύξεις προγραμμάτων (π.χ. «Θαλής», «Χρηματοδότηση μεταδιδακτορικών υποτρόφων») σημειώνουν τεράστιες καθυστερήσεις ή παλινδρομήσεις, η χρηματοδότηση από το τρέχον Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα-Πλαίσιο καθίσταται ακόμα πιο σημαντική. Το σίγουρο είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) αποτελεί την κινητήριο δύναμη της ερευνητικής δραστηριότητας στη χώρα μας, είτε άμεσα είτε έμμεσα. Αυτό έχει ήδη γίνει αισθητό στις θετικές επιστήμες, ενώ οι ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες ακολουθούν με γρήγορο ρυθμό. Κατά πόσον όμως η διεκδίκηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων αποτελεί θετική εμπειρία;

Η διαδικασία υποβολής προτάσεων για χρηματοδότηση έργων από κάποιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα συχνά παίρνει μυθικές διαστάσεις όσον αφορά τις δυσκολίες και τον ανταγωνισμό που αναμένεται να συναντήσει ο επίδοξος ερευνητής. Είναι γεγονός ότι μια πρώτη ματιά στα ζητούμενα της αίτησης μπορεί να είναι αποθαρρυντική, σίγουρα όμως όχι περισσότερο αποθαρρυντική από εκείνη των εθνικών προγραμμάτων. Αρα το ερώτημα, τελικά, είναι αν κάποιος θέλει πραγματικά να μπει στη διαδικασία εύρεσης χρηματοδότησης της ερευνητικής του ιδέας και μετατροπής της σε ερευνητικό έργο με συγκεκριμένους στόχους, προϋπολογισμό, χρο-

νοπρογραμματισμό και αποτελέσματα (παραδοτέα). Οι προκλήσεις όμως δεν σταματούν στη μετατροπή της ιδέας σε συγκεκριμένο έργο. Ένα άλλο ζήτημα είναι η αντιμετώπιση του ευρωπαϊκού διοικητικού μηχανισμού, ο οποίος παρουσιάζει δυσκολίες διαφορετικού βεβαίως τύπου και μεγέθους από τις δυσλειτουργίες της ελληνικής γραφειοκρατίας στην οποία είμαστε συνηθισμένοι. Παρότι οι δυσκολίες αυτές υπάρχουν, σίγουρα δεν είναι ανυπέρβλητες. Μια άλλη πρόκληση είναι η συγκρότηση και συμμετοχή ελληνικών ομάδων σε ευρωπαϊκά δίκτυα, κάτι που αποτελεί παράμετρο των περισσότερων ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Είναι προφανές ότι αυτό προϋποθέτει την εξωστρέφεια της ελληνικής πανεπιστημιακής κοινότητας μέσω ευρωπαϊκών συνεργασιών, με διάρκεια και παρουσία στα διεθνή συνέδρια και στη βιβλιογραφία. Εξίσου σημαντική είναι η υιοθέτηση ενός συνεργατικού τρόπου δουλειάς με δίκαιη κατανομή των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων και, φυσικά, με τήρηση των υποχρεώσεων όσον αφορά την ποιότητα, τις δαπάνες και τους χρονικούς περιορισμούς, έτσι ώστε

Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια μπορεί να μην είναι ο παράδεισος και να αντιμετωπίζουν και αυτά τα δικά τους προβλήματα λόγω περικοπών των κρατικών δαπανών, αλλά πάντως κινούνται με γρηγορότερους ρυθμούς και προς τη σωστή κατεύθυνση για την εξεύρεση λύσεων.

© ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΜΥΡΙΛΛΑΣ

οι Ευρωπαίοι εταίροι να επιθυμούν τη συμμετοχή ερευνητών από ελληνικά ιδρύματα σε ευρωπαϊκά δίκτυα.

Τι συμβαίνει στην περίπτωση που κάποιος καταφέρει να ξεπεράσει όλα τα εμπόδια και να καταθέσει την πρότασή του, αλλά τελικά δεν επιλέγεται για χρηματοδότηση; Αδίκος κόπος; Η εμπειρία μάς οδηγεί στο ακριβώς αντίθετο συμπέρασμα. Και μόνο η διαδικασία συγκρότησης ή συμμετοχής σε ευρωπαϊκό δίκτυο μπορεί να αποβεί γόνιμη για την ανάπτυξη συνεργασιών γενικότερα και να οδηγήσει στη συμμετοχή σε κάποιο άλλο χρηματοδοτούμενο ευρωπαϊκό πρόγραμμα στο άμεσο μέλλον. Ενδεικτικό είναι ότι σε ευρωπαϊκά πανεπιστήμια αξιολογείται θετικά ακόμα και η υποβολή προτάσεων από τους πανεπιστημιακούς, οι οποίοι πρέπει να επιδείξουν ότι τουλάχιστον κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση.

Τα οφέλη βέβαια από μια επιτυχημένη πρόταση είναι πολλαπλά, τόσο για τους πανεπιστημιακούς όσο και για τους φοιτητές τους. Εκτός από τη χρηματοδότηση του ανθρώπινου δυναμικού και της κινητικότητας (π.χ. Marie Curie grants, ERC grants), πόροι διατίθενται και για τις υποδομές (π.χ. Πρόγραμμα CAPACITIES) και για τη λειτουργία ευρωπαϊκών δικτύων (π.χ. COST). Σημαντικά ποσά κατευθύνονται σε νέους ερευνητές ή στη διοργάνωση σεμιναρίων και συνεδρίων, από τα οποία μπορεί να επωφεληθεί ευρύτερα η πανεπιστημιακή κοινότητα. Ολοένα και περισσότερο αυξάνονται επίσης τα ευρωπαϊκά προγράμματα που ενισχύουν τη συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και βιομηχανίας, με σκοπό την προώθηση της καινοτομίας. Τέτοιου είδους προγράμματα αφορούν κατά κύριο λόγο τις θετικές επιστήμες, χωρίς όμως να αποκλείουν τις κοινωνικές επιστήμες.

Απαιτούν, ωστόσο, πρωτότυπες ιδέες και δικτυώσεις. Τέλος, γνωστά είναι εδώ και πολλά χρόνια πλέον τα προγράμματα ERASMUS, που περιλαμβάνουν κυρίως ανταλλαγές φοιτητών, μια εμπειρία μοναδική για τους περισσότερους, καθώς τους δίνει την ευκαιρία να βιώσουν ένα πανεπιστήμιο διαφορετικό από το ελληνικό.

Εν κατακλείδι, θεωρώ ότι η εμπλοκή της πανεπιστημιακής κοινότητας στις διαδικασίες των ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων μόνο καρπούς έχει να αποφέρει. Καρπούς όχι μόνο οικονομικούς, αλλά κυρίως καλών ερευνητικών πρακτικών τόσο σε ό,τι αφορά το ίδιο το περιεχόμενο της έρευνας, όσο και τον τρόπο συνεργασίας μεταξύ των ερευνητών. Τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια μπορεί να μην είναι ο παράδεισος και να αντιμετωπίζουν και αυτά τα δικά τους προβλήματα λόγω περικοπών των κρατικών δαπανών που υφίστανται η παιδεία και η έρευνα σε όλη την Ευρώπη, αλλά πάντως κινούνται με γρηγορότερους ρυθμούς και προς τη σωστή κατεύθυνση για την εξεύρεση λύσεων. Οι δομές και τα προγράμματα της Ε.Ε. δίνουν την ευκαιρία συμμετοχής σε χώρες σαν και τη δική μας, και εμείς οφείλουμε να το εκμεταλλευτούμε. Αρκεί βέβαια και η ίδια η Ε.Ε. να μην προχωρήσει, όπως συζητείται σχετικά, με το 8ο Πρόγραμμα-Πλαίσιο στη μείωση των κονδυλίων που διατίθενται για τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες. Επιστήμες που παραμένουν ζωτικές για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την ευημερία των Ευρωπαίων πολιτών.

*Η ΣΤΕΛΛΑ ΛΑΛΗ ΕΙΝΑΙ ΛΕΚΤΟΡΑΣ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟ ΠΛΑΝΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ.

πολιτισμός Η ΕΥΡΩΠΗ ΕΝΤΟΣ ΜΑΣ

Πολιτικά και οικονομικά, η Ελλάδα είναι στέρα προσδεμένη στην Ε.Ε. Στον πολιτισμό, ο αγγλοσαξονικός κόσμος και οι ΗΠΑ έχουν τον πρώτο λόγο, ιδίως τα τελευταία χρόνια.

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ Γ. ΞΥΔΑΚΗ

ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκλήρωσε με πολιτικό τρόπο μια στενή πολιτισμική σχέση που κρατάει από ιδρύσεως του ελληνικού κράτους. Υποτίθεται μάλιστα ότι θα τερμάτιζε και την αντινομική, αμφιθυμική σχέση των Ελλήνων με τη Δύση. Πράγματι, η αμφιθυμία υποχώρησε κατά πολύ, αλλά δεν εξαφανίστηκε, και για τούτο ευθύνεται ασφαλώς η ελληνική εσωστρέφεια, καθώς και οι πολλές πολιτικές αντινομίες που διατρέχουν το σώμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ευρωσκεπτικισμός, άλλωστε, δεν χαρακτηρίζει μόνο τους Έλληνες - ίσως μάλιστα είναι ισχυρότερος αλλού.

Εν πάση περιπτώσει, με την πάροδο της ευρωτριakonταετίας, οι Έλληνες αισθάνονται εκ βαθέων μέλη της ευρωπαϊκής οικογένειας, περισσότερο από ποτέ. Οι γεννηθέντες μετά τη Μεταπολίτευση δεν μπορούν καν να φανταστούν εαυτούς εκτός Ευρώπης, χωρίς το βυssινί κοινό διαβατήριο, ελεύθεροι να κυκλοφορούν από χώρα σε χώρα, να σπουδάζουν βάσει των διευρωπαϊκών ανταλλαγών, να εργάζονται όπου θέλουν. Αυτές οι τελευταίες γενιές δεν αναρωτιούνται καν πόσο Ευρωπαίοι είναι: απλώς, είναι.

Πολιτισμικά, η επιρροή της Ευρώπης ήταν ανέκαθεν ζωτικής σημασίας για τη διαμόρφωση των πνευματικών και πολιτικών ελίτ. Εντούτοις, βαθμιαία παρατηρούμε μείωση επιρροής της ηπειρωτικής Ευρώπης και αύξηση επιρροής του αγγλοσαξονικού κόσμου. Η κυρίαρχη πνευματική θέση της Γερμανίας και της Γαλλίας στο Μεσοπόλεμο, της Γαλλίας μεταπολεμικά, ως τη δεκαετία του '80, ακόμη και της Ιταλίας λόγω των

πολλών σπουδαστών εκεί, δεν είναι πια δεδομένες. Κάθε άλλο. Κυρίαρχη ξένη γλώσσα είναι η αγγλική, άρα τα αγγλικά και αμερικανικά πανεπιστήμια είναι οι κατεξοχήν προορισμοί για τις επιστημονικές και πολιτικές ελίτ. Κατ' επέκτασιν, όλο και ισχυρότερη επιρροή έχουν οι ιδέες και το πνευματικό κλίμα της, λιγότερο ευρωπαϊκής τυπικά, Βρετανίας και της, διόλου ευρωπαϊκής, Βόρειας Αμερικής. Τούτο συνιστά μια αντίφαση ως προς την τρέχουσα ευρωπαϊκή ταυτότητα των Ελλήνων: πολιτικά και οικονομικά, η χώρα είναι στέρα προσδεμένη στην Ε.Ε. Πνευματικά και πολιτισμικά, όμως, ακόμη και γλωσσικά, οι Έλληνες είναι κοινοί του αγγλοσαξονικού και αμερικανικού κόσμου. Πολύ περισσότερο που και η τρέχουσα κουλτούρα του Διαδικτύου και της ψυχαγωγίας προέρχεται αποκλειστικά σχεδόν από τις ΗΠΑ.

Τούτη η αντίφαση εντούτοις δεν αφορά μόνο τους Έλληνες: η αγγλοσαξονική παγκοσμιοποιημένη κουλτούρα έχει ισχυρή ή και κυρίαρχη θέση και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Και εν πάση περιπτώσει, το βαθύτερο ρίζωμα, αυτό της αυτοαναγνώρισης εντός ενός ευρύτερου υπερεθνικού συνόλου, στην περίπτωση της Ελλάδας είναι σαφώς ευρωπαϊκό. Είναι ψυχικό ρίζωμα με πάνδημη αποδοχή.

Η αγγλοσαξονική παγκοσμιοποιημένη κουλτούρα έχει ισχυρή ή και κυρίαρχη θέση και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Το νέο Μουσείο της Ακρόπολης - ένα από τα λίγα έργα πολιτισμού για το οποίο μπορούμε να είμαστε διαχρονικά υπερήφανοι.

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΜΙΑ ΣΤΡΟΦΗ

Η ευρωπαϊκή μας εμπειρία συνοδεύτηκε από αλλαγές, κυρίως σε επίπεδο νοοτροπίας και φιλοσόφησης των πραγμάτων. Όμως όλα αυτά τα είχαμε σε μόνιμη αναμονή. Η ένταξη μας απελευθέρωσε το φελλό από το μπουκάλι.

ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑΙΩΑΝΝΟΥ*

Τα χρονικά ορόσημα έχουν περισσότερο την αξία της ταξινόμησης των περιόδων παρά την ουσία των πραγμάτων. Τίποτα δεν σταματάει ποτέ, όλα κινούνται και αλλάζουν συνέχεια, και θα ήταν άστοχο να θεωρήσουμε πως κάποιο κοντέρ μηδενίστηκε και μια αυγή χάραξε με την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τουλάχιστον στο τραγούδι.

Όχι πως δεν υπήρξαν αλλαγές, κυρίως σε επίπεδο νοοτροπίας, φιλοσόφησης των πραγμάτων και αξιολόγησης νοημάτων γύρω από τη ζωή μας, όμως όλα αυτά τα είχαμε σε μόνιμη αναμονή, έτοιμα να εκφραστούν, και η «ευρωπαϊκή περίοδος» μας απελευθέρωσε το φελλό από το μπουκάλι.

Στη δεκαετία του 1980 υπήρξαν δύο αντίρροπες δυνάμεις. Η μία, που σχεδόν κυριάρχησε στην κεντρική σκηνή του πολιτισμού μας, ήταν η απελευθέρωση της στομαχικής ελπίδας δεκαετιών, που εκφράστηκε με την ανάγκη μιας άνευ όρων συμμετοχής στο τρελό πάρτι της «καλής ζωής». Το πλουμιστό άρμα του lifestyle πατούσε τα πάντα κάτω από τις ρόδες του και η Αλλαγή που ευαγγελίστηκε το ΠΑΣΟΚ κακοφόρμιζε γρήγορα μέσα από «προτάσεις επιτυχίας» και ατομικές διεξόδους, που γέμιζαν τις σελίδες περιοδικών, που καθοδηγούσαν νεόκοποι εκδότες βγαλμένοι από τα σπλάχνα του, και τις οθόνες μιας νεοπλουτιστικής τηλεόρασης, ξεκομμένης απ' οτιδήποτε θεωρήθηκε σκοτεινό, «κουλτουριάρικο» και δύσκολο. Χαρακτηριστικό πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι τα ιδιωτικά κανάλια δεν είχαν οπτικό υλικό για να πλαισιώσει τα δάκρυα που

έχυσαν στους θανάτους του Ρασούλη και του Παπάζογλου· δανείστηκαν είτε από την ΕΡΤ είτε από αλλού. Δεν τους είχαν καλέσει ποτέ! Και πόσους ακόμα...

Το τρελό πάρτι, λοιπόν, των δεκαετιών του 1980 και του 1990 είχε ανάγκη και από το «εξωστρεφές» τραγούδι του. Οι θιασώτες της «θετικής σκέψης» και της άποψης πως το τραγούδι δεν είναι μανιφέστο, αλλά μια πλακίτσα για να περνάμε καλά, θεώρησαν την ελαφρότητα εύκολη - είναι η πιο δύσκολη απ' όλα - και με αδύναμες κατασκευές και άψυχες ρίμες πίστεψαν πως έγιναν οι εκφραστές μιας νέας εποχής, της ακομπλεξάριστης νέας γενιάς που φτύνει τη σοβαροφάνεια και δεν κάνει ποτέ μούτρα. Από άγνοια ή αφέλεια - ή μια συμπλεγματική αντίδραση απέναντι στους «κουλτουριάρηδες», μπερδεψαν τη χαρά με την ευκολία και πίστεψαν πως ο «τομέας» τους δεν είχε ανάγκη από βαρύ οπλισμό, ούτε ταλέντου ούτε γνώσης. Αλλά το καλό τραγούδι - είτε μελοποιείς Καβάφη είτε γράφεις τι έφαγες το μεσημέρι - έχει ανάγκη από το ίδιο ακριβώς ταλέντο και ήθος. Μπορεί να διαφοροποιείται στη φόρμα και την αξία, αλλά όχι στην ποιότητα.

Το ελληνικό τραγούδι μάς παραδόθηκε ως μια πολύ σοβαρή ιστορία, ως κιβωτός συλλογικής μνήμης, αμύντορας της ωραίας γλώσσας των ποιητών και των λαϊκών στιχουργών, κοινωνός ιδεών, εκφραστής τόσο του πένθους όσο και της καθημερινής αφέλειας, του κεφιού και του γλεντιού, αλλά πάντα ως υψηλή τέχνη μελοποίησης. Δεν περιορίστηκε στο στενό πεδίο ενός τριλεπτου δημιουργήματος, αλλά ως «χειρονομία» δημιούργησε

αντιστοιχίες με συμπεριφορές που αφορούν τους τρόπους μιας ζωής με ένα κάποιο νόημα.

Αναγνωρίζω πως αυτή η κληρονομιά αποδείχτηκε δικό μας μαχαίρι, και αυτό ίσως δίνει ένα ελαφρυντικό σε όσους θέλησαν να το ξεκολλήσουν από πάνω τους και να γίνουν μόνο party animals. Εννοώ πως μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1980 ακούσαμε πολύ Ρίτσο και Σεφέρη ακόμη και από αδύναμους συνθέτες, που θεώρησαν πως η αξία του κειμένου θα έδινε αξία στη μουσική τους. Κουρασθήκαμε, βαρεθήκαμε, θυμώσαμε από τραγούδια που κουβαλούσαν σαν φορτωμένα κάρα όλη την υπερτροφική ανάγκη αναγνώρισης από δημιουργούς στους οποίους περισσότερο από την ανάγκη έκφρασης κυριαρχούσε η εκβιαστική τους προσπάθεια να τους αποδοθεί ο χαρακτηρισμός του σκεπτόμενου, του δύσκολου, του ποιητικού.

Στον άλλο πόλο, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και για περισσότερο από είκοσι χρόνια, οι τραγουδοποιοί, οι συνθέτες και τα ηλεκτρικά συγκροτήματα που μίλησαν για όλα όσα «εκκωφαντικά» αποσιωπούσαν οι εξαγγελοι της «καινούργιας» Ελλάδας που άλλαζε σελίδα και δεν είχε χώρο για παραπονούμενους... Τρυφεροί

Ακριβώς όπως η Οικονομία λένε πως είναι κλίμα και ψυχολογία περισσότερο και από τους αριθμούς, έτσι και το τραγούδι είναι νοοτροπία, χειρονομία ζωής.

και καταγγελτικοί, ερωτικοί και πολιτικοί, με φιλοσοφικό οίστρο αλλά και παιγνιώδη διάθεση, συντήρησαν φωλιές αισθημάτων και συνειδητότητας σε χρόνους κατά τους οποίους κινδύνευαν οι βασικοί μας άξονες και οι κοινές μας αναφορές. Μπορεί να μην έγραψαν τις μελωδίες του Θεοδωράκη, του Χατζιδάκι και των μεγάλων λαϊκών, που άνοιγαν σαν φτερούγες και σκέπαζαν τις μεγάλες παρέες και τα συλλογικά ακροατήρια, όμως δεν υπήρχαν πια και τα συλλογικά ακροατήρια. Απευθύνθηκαν στους πολλούς μεμονωμένους που είχαν χαθεί μεταξύ τους. Με όλες τις αδυναμίες τους - κλειστοφοβία, «ποινικοποίηση» της χαράς - έσωσαν την τιμή του ελληνικού τραγουδιού σε καιρούς που το αβάσταχτο κιτς το έτρωγε από παντού και ήταν αδύνατον να το μεταβολίσουν...

Δεν νομίζω πως υπάρχει χώρος σε αυτό το κείμενο να αναφερθώ σε πιο «τεχνικές» παραμέτρους του κατά πόσο επηρέασαν η ευρωπαϊκή μουσική και ο ήχος τον ήχο του ελληνικού τραγουδιού. Είναι ίσως δευτερεύον, όχι με την έννοια πως η φόρμα δεν παίζει σημαντικό ρόλο - παίζει ιδιαίτερα σημαντικό, για μουσική μιλάμε άλλωστε -, όμως ακριβώς όπως η Οικονομία λένε πως είναι κλίμα και ψυχολογία περισσότερο και από τους αριθμούς, έτσι και το τραγούδι είναι νοοτροπία, χειρονομία ζωής, και επηρεάζεται περισσότερο από τις ανησυχίες σου και το πώς έχεις αποφασίσει να ζήσεις τη ζωή σου στις συνθήκες που σου έτυχαν παρά από «τεχνικές» προδιαγραφές.

*Ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΤΙΧΟΥΡΓΟΣ.

© ΠΑΝΟΣ ΦΥΣΑΚΗΣ

Το τρελό πάρτι των δεκαετιών του '80 και του '90 είχε ανάγκη από... γαρίφαλα, φιάλες ούισκι και «εξωστρεφές» τραγούδι.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΩΝ ΒΡΥΞΕΛΛΩΝ

Όταν οι λαϊκίστικες φωνές κάνουν λόγο για κυριαρχία των Βρυξελλών επί της πολιτικής σκηνής της χώρας μας, παραβλέπουν βολικά το γεγονός ότι ανάμεσα στους υψηλόβαθμους αξιωματούχους της Ε.Ε. περιλαμβάνονται και πάρα πολλοί Έλληνες. Ο εικονιζόμενος Συνήγορος του Ευρωπαίου Πολίτη, Νικηφόρος Διαμαντούρος, και η επίτροπος Μαρία Δαμανάκη είναι ίσως τα πιο γνωστά ονόματα που έρχονται στο νου. Επ' ουδενί όμως δεν είναι τα μόνα. Η παρουσία Ελλήνων σε όλα ανεξαιρέτως τα ευρωπαϊκά όργανα είναι κατά πολύ ισχυρότερη απ' όσο φανταζόμαστε.

ΜΑΡΙΑ ΔΑΜΑΝΑΚΗ

ΕΠΙΤΡΟΠΟΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ
ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑΣ
ΘΕΤΙΚΟ ΠΡΟΣΗΜΟ, ΑΛΛΑ...

Τα τριάντα χρόνια από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, αποτελούν ήδη μια ζωντανή ιστορικότητα. Ο απολογισμός έχει πρόσημο θετικό. Αυτό είναι αναμφισβήτητο παρά τις αδυναμίες, τους κλυδωνισμούς και τις αναταράξεις που σημάδεψαν και σημαδεύουν αυτή την πορεία.

Εντός της ευρωπαϊκής οικογένειας η Ελλάδα κατέγραψε σημαντικά οφέλη τόσο στο επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης των υποδομών της, όσο και στο επίπεδο της πολιτικής εμπάθουσας των δημοκρατικών θεσμών και στην κοινωνική ευημερία.

Τριάντα χρόνια μετά, οι αλλαγές που έχουν συντελεσθεί είναι μεγάλες. Ούτε ο κόσμος μας, ούτε η Ευρώπη, ούτε και η Ελλάδα είναι πλέον ίδια. Ζούμε σε έναν κόσμο χωρίς οικονομικά σύνορα, ανοικτό στον διεθνή ανταγωνισμό και στις αλλαγές που αυτός συνεπάγεται.

Ιδιαίτερα, με την εμφάνιση και την εξέλιξη της οικονομικής κρίσης, το έλλειμμα ενιαίας οικονομικής και πολιτικής διακυβέρνησης της Ευρώπης ήρθε στην επιφάνεια με οξύτητα. Εξελίχθηκε σε γόρδιο δεσμό που, αν δεν λυθεί, το ευρωπαϊκό οικοδόμημα απειλείται με συρρίκνωση και κατάρρευση. Η Ελλάδα μετά από μια μακρά περίοδο ευφορίας και αυταπατών, εξελίχθηκε στο προβληματικό παιδί της ευρωπαϊκής οικογένειας. Εμείς, το πολιτικό προσωπικό αυτής της χώρας, έχουμε τεράστιες ευθύνες για την κατ' εξακολούθηση αμεριμνία μας που εγκατέστησε στην Ελλάδα την κουλτούρα «ξοδεύουμε περισσότερα από όσα παράγουμε». Αυτή είναι η πραγματικότητα που έχουμε σήμερα μπροστά μας και την οποία έχουμε ανάγκη να κατανοήσουμε, να αποδεχτούμε και κυρίως να ανατρέψουμε.

Το βέβαιο είναι πως, για να απαντήσουμε στις μεγάλες και επείγουσες αυτές προκλήσεις, χρειαζόμαστε περισσότερη και όχι λιγότερη Ευρώπη. Οικονομική και πολιτική ένωση και αλληλεγγύη επί της ουσίας. Χρειαζόμαστε έναν κοινωνικά δίκαιο καταμερισμό του κόστους για την έξοδο από την κρίση και νέους τρόπους χρηματοδότησης της ανάπτυξης και της απασχόλησης, που μέχρι σήμερα απουσίαζαν από το προσκήνιο. Το ελπιδοφόρο είναι πως μέσα από τις δυσκολίες και τις αναταράξεις έχουμε γίνει περισσότερο ώριμοι και σοφοί για να αντιμετωπίσουμε το μέλλον.

© REUTERS / APERION

Με την εμφάνιση και την εξέλιξη της οικονομικής κρίσης, το έλλειμμα ενιαίας οικονομικής και πολιτικής διακυβέρνησης της Ευρώπης ήρθε στην επιφάνεια με οξύτητα.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΗΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΗΣ Κ.Ο. ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Η «ΜΑΧΗ» ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Τριάντα χρόνια μετά την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η Ευρώπη βρίσκεται μπροστά σε ένα κρίσιμο σταυροδρόμι αξιών. Η «ευθύνη» του κάθε κράτους-μέλους να είναι συνεπές προς τις υποχρεώσεις του απέναντι στους εταίρους του και η «αλληλεγγύη» που ιστορικά προσέφεραν πρωτίτως τα μεγαλύτερα και ισχυρότερα κράτη προς τα πιο αδύναμα είναι αξίες αλληλένδετες και ταυτόχρονα ακρογωνιαίολίθοι της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Αμφισβητήθηκαν, όμως, έντονα το τελευταίο διάστημα, τόσο από κυβερνήσεις όσο και από κάποιους λαούς της Ευρώπης. Η επανεπιβεβαίωσή τους είναι απαραίτητη για την υιοθέτηση πιο αποτελεσματικών πολιτικών αντιμετώπισης της σημερινής κρίσης στην Ε.Ε., όπως επέτρεψαν την υιοθέτηση αντίστοιχων μεγάλωνωνων πολιτικών κατά το πρόσφατο παρελθόν, παραδείγματος χάριν τα Κοινωνικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ) ή τη διεύρυνση της Ευρώπης προς Ανατολάς και την ένταξη της Κύπρου. Σε εθνικό επίπεδο, πρέπει και μπορούμε να εντείνουμε τις διαρθρωτικές αλλαγές για τον οικονομικό και κοινωνικό εξορθολογισμό της χώρας. Είναι η ευθύνη μας, όχι μόνο απέναντι στους εταίρους μας, αλλά κυρίως απέναντι στους εαυτούς μας και στην πατρίδα μας. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρέπει και μπορούμε να δώσουμε μια αλληλέγγυα, συνολική και τελεσίδικη απάντηση στην κρίση χρέους και να

εντείνουμε την ισόρροπη ανάπτυξη όλων των χωρών, εν μέσω, κατά τα άλλα, απαραίτητων περικοπών. Απαιτούνται μέτρα όπως τα ευρωμόλογα μεγάλων έργων και χρέους, η αυστηρή εποπτεία των διεθνών αγορών και των οίκων αξιολόγησης, η τροποποίηση του νέου πακέτου «οικονομικής διακυβέρνησης» που προωθεί η Επιτροπή, ώστε, εκτός από ποινές και περικοπές, να διασφαλίζεται πρωτίτως η ανάπτυξη χωρών σε δυσκολία, καθώς και νέες κοινωνικά δίκαιες μορφές χρηματοδότησης της ανάπτυξης, όπως είναι η επιβολή ενός φόρου επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών σε ευρωπαϊκό κατ' αρχάς επίπεδο. Η Ευρώπη σήμερα βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι ή, για την ακρίβεια, σε μια μάχη. Οχι τόσο για να βρει τις σωστές πολιτικές εξόδου από την κρίση, όσο για να ξαναβρεί την ψυχή της. Από την έκβαση αυτής της μάχης θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό το μέλλον της.

Η Ευρώπη σήμερα βρίσκεται σε μια μάχη. Οχι τόσο για να βρει τις σωστές πολιτικές εξόδου από την κρίση, όσο για να ξαναβρεί την ψυχή της.

ΡΟΔΗ ΚΡΑΤΣΑ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ, ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Ε.Κ.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ, ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΕΠΑΝΕΚΚΙΝΗΣΗ

Τριάντα χρόνια από την ένταξη της χώρας μας, Ελλάδα και Ευρώπη βρίσκονται περισσότερο από ποτέ σε μια πορεία αλληλεξάρτησης. Η επιτυχία αυτής της πορείας θα εξαρτηθεί από το βαθμό συνυπευθυνότητας και αλληλεγγύης που θα έχουν οι βηματισμοί και οι αποφάσεις τους προς όφελος της Ένωσης ως οντότητας, της κάθε χώρας αλλά και των πολιτών της. Οι Έλληνες, ως λαός που έχουμε συνδέσει την οικονομική, κοινωνική αλλά και εθνική μας πορεία με την ένταξη μας στην ευρωπαϊκή οικογένεια, δεν μπορούμε να μην αποτίσουμε φόρο τιμής στον Κωνσταντίνο Καραμανλή για το όραμα και την πεποίθησή του ότι η προοπτική των Ελλήνων για ένα καλύτερο και ασφαλέστερο μέλλον περνάει μέσα από την ευρωπαϊκή ενοποίηση. Τριάντα χρόνια μετά, βλέπουμε πόσο η Ελλάδα άλλαξε στην Ενωμένη Ευρώπη. Βρέθηκε σε περιβάλλον ασφάλειας δυνατοτήτων και εκσυγχρονισμού. Απέκτησε τη θέση και τη φωνή του μέλους μιας δυνατής οικογένειας. Θα μπορούσε να είχε αξιοποιήσει καλύτερα πόρους, ευκαιρίες, πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη, την αξιοπιστία και τη βιωσιμότητά της. Η σημερινή πολιτική, οικονομική και κοινωνική κρίση που βιώνουμε αποτελεί τραγική απόδειξη αυτής της ιστορικής αλήθειας. Η επέτειος των τριάντα χρόνων είναι ορόσημο για απολογισμό, αλλά και για το άλμα στο μέλλον. Συμπίπτει με την ανάγκη μιας νέας πορείας για τη χώρα μας, για μια επανεκκίνηση της πολιτικής, της οικονομίας και του ευρωπαϊκού της ρόλου. Συμπίπτει και με την ανάγκη μιας νέας πορείας για την Ευρώπη, με μεγαλύτερη συνεκτικότητα, ουσιαστική αλληλεγγύη και πίστη στο κοινό όραμα και στους κοινούς στόχους. Η παρακαταθήκη του Κωνσταντίνου Καραμανλή είναι θεμελιώδης τόσο για την Ελλάδα όσο και για ολόκληρη την Ευρώπη. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής είχε αντιληφθεί εγκαίρως αυτό που στις ημέρες μας αδυνατούν να αντιληφθούν σύγχρονοι ηγέτες: ότι η ενίσχυση της δημοκρατίας, η ανάπτυξη, η σταθερότητα, η ελευθερία, η ανοιχτή κοινωνία μπορούν να εδραιωθούν μόνο στο πλαίσιο μιας ενωμένης Ευρώπης, που θα εξελίσσεται, θα βελτιώνεται και θα ισχυροποιείται συνεχώς.

Η Ελλάδα θα μπορούσε να είχε αξιοποιήσει καλύτερα πόρους, ευκαιρίες, πλεονεκτήματα για την ανάπτυξη, την αξιοπιστία και τη βιωσιμότητά της. Η σημερινή πολιτική, οικονομική και κοινωνική κρίση αποτελεί τραγική απόδειξη αυτής της ιστορικής αλήθειας.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΘΩΜΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ (DG ECFIN) ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΙΔΕΑΣ

Είμαι στέλεχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης πάνω από 20 χρόνια, με ένα διάλειμμα τριών ετών, κατά το οποίο επέστρεψα στον ιδιωτικό τομέα. Ήμουν εκπρόσωπος Τύπου του επιτρόπου Πέδρο Σόλμπες την εποχή της εισαγωγής του ευρώ. Κατά συνέπεια, η καριέρα μου έχει δεθεί με το ενιαίο νόμισμα, ενώ έχω συνεργαστεί και με τον επίτροπο Χοακίν Αλμούνια. Την εποχή που δούλευα με τον Σόλμπες έγινε και η μεγάλη σύγκρουση μεταξύ της Επιτροπής και της Γερμανίας, για την εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας. Μέχρι τη δεκαετία του 1980, δούλευα στον ιδιωτικό τομέα, στη Μεγάλη Βρετανία. Εβλεπα όμως ότι γίνεται κάτι μεγάλο και αποτελεσματικό στην Ευρώπη στα τέλη της δεκαετίας εκείνης, με την ευρωπαϊκή αγορά, παρότι ήμουν στο Λονδίνο και ασκούσαν έντονη κριτική για το τι συμβαίνει. Η Ευρώπη εκείνη την εποχή προχωρούσε και έτσι αποφάσισα να αλλάξω καριέρα και να μεταπηδήσω εκεί. Δεν το έχω μετανιώσει ποτέ. Με το αντικείμενο της δουλειάς μου εδώ κατάφερα να γεφυρώσω την εμπειρία μου στον τραπεζικό τομέα με τα νέα μου καθήκοντα. Επίσης, αλλάζω αρκετά συχνά πόστο, γεγονός που σημαίνει ότι η δουλειά μου έχει μεγαλύτερη ποικιλία και επομένως μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τον τραπεζικό κλάδο, όπου η εξειδίκευση είναι σχεδόν μονόδρομος. Εδώ στην Επιτροπή η ενασχόληση με διαφορετικά θέματα προωθείται συστηματικά. Δεν είναι μόνο ευκαιρία, αλλά και υποχρέωση του εργαζομένου. Ο ρόλος μας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι να είμαστε υπηρέτες της ευρωπαϊκής ιδέας. Είμαι απόλυτα ευχαριστημένος με αυτό που κάνω και δεν σκέφτομαι να επιστρέψω στην Ελλάδα. Νομίζω ότι μπορώ να προσφέρω στην πατρίδα μου από τη θέση που είμαι.

ΤΑΣΟΣ ΧΑΝΙΩΤΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ, ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Βρέθηκα στην Επιτροπή από ένα συνδυασμό διλημμάτων, τύχης και επιλογής. Ένα διλήμμα με οδήγησε από την οικονομική θεωρία στη γεωργική οικονομία - εκμεταλλευόμενος τις δυνατότητες για αμερικανικές μεταπτυχιακές υποτροφίες. Τύχη με έφερε σε επαφή με Αγγλους ακαδημαϊκούς με κοινά ενδιαφέροντα ως προς την έρευνά μου γύρω από τις τότε εκρηκτικές σχέσεις ΕΟΚ και ΗΠΑ στον γεωργικό τομέα. Η εξαμνηνή στήριξη αυτής της έρευνας διευκόλυνε έτσι την επιλογή να αφήσω πίσω μου πρόταση για ακαδημαϊκή καριέρα στις ΗΠΑ και να διασχίσω ξανά τον Ατλαντικό, προς Ανατολάς αυτήν τη φορά. Ήμουν ήδη σε μια λίστα επιτυχόντων διαγωνισμού της Επιτροπής και μετά από καμιά δεκαριά βραδινά περάσματα της Μάγχης για συνεντεύξεις, βρέθηκα το 1989 στη Γενική Διεύθυνση Γεωργίας, και έκτοτε ασχολούμαι από διάφορα πόστα με τις διάφορες πλευρές της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Η φρενίτη μου δουλειά θα αποτιμηθεί με βάση το αποτέλεσμα που θα έχει ο συντονισμός των αναλύσεων για τις επιπτώσεις της επόμενης μεταρρύθμισης της ΚΑΠ. Αλλά την επόμενη βδομάδα θα κριθώ και από τις απαντήσεις που θα δώσω στην παρουσίαση της ΚΑΠ στην τάξη Γεωγραφίας της τελειόφοιτης κόρης μου. Μιλώντας σε εκπροσώπους μιας γενιάς που μεγάλωσε θεωρώντας το φραγτό (όπως και την Ευρωπαϊκή Ένωση) ως δεδομένο, περιμένω τις ανησυχίες τους να στραφούν κυρίως στη σχέση της ΚΑΠ με ζητήματα που αφορούν στο περιβάλλον, στην κλιματική αλλαγή και την επισιτιστική ασφάλεια, πριν περάσουν στις επιπτώσεις των υψηλών τιμών στους καταναλωτές. Μετέχοντας σε μια διαδικασία ενοποίησης κρατών, που ακριβώς επειδή είναι αντιφατική και γεμάτη προκλήσεις είναι και εξόχως δυναμική, έχω δει σε διάφορες περιπτώσεις το πώς από σοβαρότατες κρίσεις προκύπτουν και οι μεγαλύτερες ευκαιρίες για την επιτυχή αντιμετώπισή τους - αρκεί να τεθούν τα σωστά ερωτήματα. Λίγοι τομείς το δείχνουν πιο καθαρά από την εξέλιξη της ΚΑΠ. Το ότι υπάρχει έντονος προβληματισμός στη δημόσια διαβούλευση με κάνει να ελπίζω. Εστω κι αν σε αυτήν τη διαβούλευση, ανάμεσα στις πάνω από 6.000 παρεμβάσεις, δυστυχώς μόνο τρεις προέρχονταν από την Ελλάδα, που είναι αναλογικά περισσότερο από άλλες χώρες ευεργετημένη από την ΚΑΠ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΗΜΑΡΚΑΚΗΣ

ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΜΑΝΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΠΕΝΔΥΟΝΤΑΣ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Η επέτειος των 30 χρόνων από την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση έρχεται σε μια κρίσιμη περίοδο για τη χώρα. Είναι γεγονός ότι βρίσκεται στην παρούσα δυσμενή θέση επειδή ο πολιτικός σχεδιασμός που έγινε από τις κυβερνήσεις για ευημερία και εκσυγχρονισμό δεν υλοποιήθηκε αποτελεσματικά τα τελευταία 30 χρόνια. Η γενναιόδωρη οικονομική ενίσχυση που έλαβε η χώρα από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα αρχικά και την Ε.Ε. αργότερα, βοήθησε μεν στην υλοποίηση μεγάλων και αναγκαίων υποδομών, όμως η χρήση τους δεν εφαρμόστηκε αποδοτικά, με στόχο τη μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη. Το πολιτικό σύστημα αντίθετα «επένδυε» επί χρόνια στη νοοτροπία της σπατάλης και των αναξιοκρατικών πρακτικών, που εμπόδισαν εν τέλει τη χώρα να πρωτοπορήσει, να συμβαδίσει με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές και να καταστεί κεντρικός, παραγωγικός κόμβος στη νοτιοανατολική Μεσόγειο, όπως κατάφερε να μετατραπεί η Φινλανδία από τη δεκαετία του 1990. Τα λάθη του παρελθόντος πρέπει, όμως, επιτέλους να διορθωθούν και να ξεπεραστούν. Η Ελλάδα χρειάζεται ένα σχέδιο που να στοχεύει στην αναζωογόνηση της οικονομίας της, καθώς επίσης και στην τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και τη μείωση του δημόσιου χρέους. Η Ευρώπη οφείλει να συνδράμει αποφασιστικά και με γενναιόδωρο τρόπο στην αναβάθμιση της ελληνικής οικονομίας, καθότι η

κρίση δεν είναι απλώς ένα ελληνικό πρόβλημα. Μια σοβαρή λύση για ανάσα και διέξοδο από την οικονομική κρίση μπορεί να δοθεί με το «Σχέδιο Ηρακλής». Πρόκειται για ένα πακέτο επενδύσεων της Ε.Ε. προς την ελληνική οικονομία ύψους 30 δισ. ευρώ, από τα οποία 20 δισ. αφορούν τα διαθέσιμα ποσά από την τρέχουσα προγραμματική περίοδο και 10 δισ. θα μπορούσαν να χορηγηθούν προκαταβολικά από την περίοδο χρηματοδότησης 2013-2020. Οι πόροι αυτοί διατίθενται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Συνοχής και υφίστανται για να ενισχύσουν σχέδια σε συγκεκριμένους τομείς. Ενδεικτικά αναφέρω πως η Ελλάδα μπορεί να κερδίσει έδαφος στον τουρισμό υγείας, προσφέροντας δυνατότητες θεραπείας και αποκατάστασης για αλλοδαπούς ασθενείς. Ευκαιρίες για ενίσχυση υφίστανται και στο χώρο της τεχνολογίας πληροφόρησης και επικοινωνίας, όπως και σε τομείς εντατικής καινοτομίας και έρευνας, στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Πρωταρχικός στόχος αυτού του σχεδίου είναι η τόνωση της ελληνικής οικονομίας. Σε καιρούς δυσχερών οικονομικών συνθηκών, το αυξανόμενο άχθος του χρέους και τα αυστηρά μέτρα εξοικονόμησης πόρων δηλητηριάζουν την ελληνική οικονομία, την επενδυτική συμπεριφορά των επιχειρήσεων και τις ευκαιρίες των νέων ανθρώπων στην αγορά εργασίας. Το παραπάνω σχέδιο θα μετρίαζε τον δυσμενή αντίκτυπο των δυσχερών οικονομικών συνθηκών του 2011 για την Ευρώπη και θα απέτρεπε την υπερβολική συρρίκνωση του ΑΕΠ. Επίσης θα μπορούσε να επιδράσει αποτελεσματικότερα και να συμβάλει εκ νέου στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης με τον προσανατολισμό της ελληνικής οικονομίας και την αποτελεσματικότερη καταπολέμηση της διαφθοράς και της παραοικονομίας. Η χώρα δεν έχει καιρό για χάσιμο.

Η Ελλάδα συνεχίζει να υπολείπεται κατά πολύ του ανθρώπινου δυναμικού που διαθέτει και των δυνατοτήτων που έχει γεωπολιτικά ως χώρα.

ΦΩΚΙΩΝ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ, ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ (EUROPEAID).

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΕΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Θα μπορούσε κανείς να χαρακτηρίσει τη σημερινή ελληνική κρίση ως κρίση επίσης διοικητική, στο βαθμό που το ελληνικό σύστημα αδυνατεί να υλοποιήσει αποτελεσματικά τις αποφάσεις της πολιτικής ηγεσίας και δεν έχει αναπτύξει επαρκώς τις ασφαλιστικές δικλίδες που απαιτούνται για την εξασφάλιση μιας σύγχρονης ευνομούμενης πολιτείας. Μήπως, λοιπόν, η εμπειρία της ευρωπαϊκής διοίκησης θα ήταν χρήσιμη για την έξοδο της χώρας μας από την παρούσα κρίση;

Στα 30 χρόνια συμμετοχής της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) μια σειρά Ελλήνων υπαλλήλων ανδρώθηκαν και γαλουχήθηκαν στους διοικητικούς της μηχανισμούς. Σήμερα η χώρα μας βρίσκεται στην αξιοπρεπή θέση να διαθέτει πολλά στελέχη που κατέχουν υψηλόβαθμες θέσεις σε διάφορα θεσμικά όργανα που διαμορφώνουν τους ευρωπαϊκούς κανόνες. Από την ένταξή μας την 1η Ιανουαρίου 1981, μια ολόκληρη γενιά Ελλήνων ενσωματώθηκαν σε μια διοικητική δομή που έχει χαρακτηριστεί από τις πιο αποτελεσματικές του πλανήτη μας. Καθώς προσλήφθηκαν απευθείας από τις Βρυξέλλες με διαφανείς και άμεμπτους διαγωνισμούς, χωρίς εξάρτηση από την Ελλάδα, μπόρεσαν να αποφύγουν τις παθογένειες που όχι σπάνια ενδημούν στη δημόσια διοίκηση της χώρας μας.

Τι είναι, όμως, αυτό που βοήθησε τους Έλληνες υπαλλήλους να αποβούν χρηστά στελέχη; Κατ' αρχάς ότι η εξέλιξη και η προαγωγή τους γίνονταν κατά τεκμήριο με κριτήρια αξιοκρατικά. Δεύτερον, ότι κύριο μέλημά τους ήταν να εφαρμόζουν γρήγορα και αποτελεσματικά τις αποφάσεις

της πολιτικής ηγεσίας. Τρίτον, ότι η οργάνωση της διοικητικής μηχανής υπήρξε στο μέτρο του δυνατού ανεξάρτητη από πολιτικές πιέσεις. Τέταρτον, ότι σε κάθε χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα πρέπει να ακολουθούνται τα εξής διακριτά στάδια: αναλυτικός σχεδιασμός, εκτέλεση και έλεγχος από μια ανεξάρτητη αρχή. Και, τέλος, ότι η υιοθέτηση διαφορετικών διοικητικών προτύπων αποτελεί εμπειρία και πλούτο, όχι τροχοπέδη.

Το γαλλικό πρότυπο το οποίο κατ' ουσίαν διαμόρφωσε πριν από μισό αιώνα την ευρωπαϊκή διοίκηση των Βρυξελλών συνδυάστηκε με τη γερμανική μεθοδικότητα, και η ιταλική ευελιξία με τη διαφάνεια στις σχέσεις διοικούντων και διοικουμένων, όπως εφαρμόζεται στις σκανδιναβικές χώρες. Τα ελληνικά στελέχη των Βρυξελλών έχουν ζυμωθεί μέσα σ' αυτή την εμπειρία.

Μήπως οι παρατηρήσεις αυτές θα έπρεπε να ληφθούν περισσότερο υπόψη από όσους ελαφρά τη καρδία εκφράζονται επιφυλακτικά για τους «γραφειοκράτες των Βρυξελλών»;

Στα 30 χρόνια συμμετοχής της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μια σειρά Ελλήνων υπαλλήλων ανδρώθηκαν και γαλουχήθηκαν στους διοικητικούς μηχανισμούς της.

ΠΑΝΟΣ ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Αρχές Ιουλίου 2010...

Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ζοζέ - Μανουέλ Μπαρόζο με καλούσε στο γραφείο του σε μια συνάντηση тет а тет. Κατάλαβα αμέσως. Το ραντεβού θα είχε χαρακτήρα «υψίστης σημασίας». Εχοντας στην πλάτη μου 30 χρόνια ανέλιξης στην ανώτατη ιεραρχική βαθμίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είχα συλλέξει εμπειρίες και ερμηνεύσα γρήγορα τη σημειολογία μιας τέτοιας «πρόσκλησης». «Η Ελλάδα, η πατρίδα σου, δοκιμάζεται βαθιά. Είναι καιρός να επιστρέψεις... Θα αναλάβεις επικεφαλής της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα. Εκεί θα είσαι πιο χρήσιμος...» μου είπε και το δικό μου «ναι» ήταν αυτονόητο. Τριάντα τρία χρόνια μέτοικος στη Γαλλία και στο Βέλγιο, η ξένη γη με είχε αγκαλιάσει, με είχε στηρίξει. Εκεί μεγάλωσα τα παιδιά μου. Αισθάνθηκα «δέος» στην ιδέα της επανόδου, γιατί ήξερα ότι η χώρα μου κλονιζόταν συθέμελα από τα οικονομικά -και όχι μόνο- προβλήματα. Γνώριζα ότι τα μέσα που θα διέθετα ήταν περιορισμένα, αλλά και το σύννηθες παιχνίδι πολλών κύκλων ότι «για την κρίση της Ελλάδας φταίει η Ευρώπη»... Η Ευρωπαϊκή Ένωση είχε μόλις εγκρίνει το πακέτο διάσωσης από τη βεβαία πτώχευση των 110 δισ. ευρώ προς την Ελλάδα και η αποστολή μου ήταν να κάνω ό,τι περνάει από το χέρι μου στον δύσβατο δρόμο της εξόδου από την κρίση.

Νοέμβριος 2010...

Το αεροπλάνο της γραμμής Βρυξέλλες - Αθήνα τροχοδρομούσε στο «Ελευθέριος Βενιζέλος». Κατακλυζόμουν από σκέψεις, αναμνήσεις και συγκίνηση. Επέστρεφα για να ξαναζήσω στη χώρα όπου γεννήθηκα, μεγάλωσα και σπούδασα. Στη χώρα όπου αναπαύονται για πάντα οι πολυαγαπημένοι μου γονείς. Στη χώρα όπου με περίμεναν πολλά αγαπημένα πρόσωπα. Πίσω στην πατρίδα μου, στις εικόνες, στα ακούσματα, στις γεύσεις, στους ίδιους περήφανους ανθρώπους, στους συμπατριώτες μου. Και το «δέος» που είχα αισθανθεί, μεμιάς εξαφανίστηκε. Με κυριεύε μόνο η ευγνωμοσύνη γιατί η ζωή με έφερνε πίσω στην Ελλάδα. Και με κατέλαβε η αδημονία να ξανακοιτάξω βαθιά στην ψυχή του λαού μας.

Μάιος 2011...

Η Ελλάδα ταλανίζεται, οι άνθρωποι σιωπούν, αναμένουν, θυμώνουν, επιστρατεύουν ξεχασμένες δυνάμεις. Συμμερίζομαι την καθημερινή τους αγωνία και προσπαθώ να ισορροπήσω τη δράση μου στη χώρα μας, ασκούμενος στην «τέχνη του εφικτού». Ευτυχώς, μας υπενθυμίζει ο Ελύτης με τον παγκόσμιο στίχο του: «Με τι πέτρες, τι αίμα και τι σίδερο και τι φωτιά είμαστε καμωμένοι... Ενας Θεός το ξέρει... Κτίζουμε, ονειρευόμαστε και τραγουδούμε! Πώς επιτέλους φάνηκε να 'ρχεται από μακριά η ποντοθώρητη παρθένα Ελπίδα!».

Συμμερίζομαι την καθημερινή αγωνία των Ελλήνων και προσπαθώ να ισορροπήσω τη δράση μου στη χώρα μας, ασκούμενος στην «τέχνη του εφικτού».

QUO VADIS, ΕΥΡΩΠΗ; QUO VADIS, ΕΛΛΑΔΑ;

Είναι κρίμα το ότι, στα χρόνια που μεσολάβησαν, η Ευρώπη δεν κατάφερε να επηρεάσει την Ελλάδα σε βάθος, ενώ η μεταρρυθμιστική προσπάθεια στο εσωτερικό της χώρας παρέμεινε μετέωρη.

ΤΟΥ KEVIN FEATHERSTONE*

Τα άρθρα που περιλαμβάνονται σε αυτό το ειδικό ένθετο αναλύουν με ακρίβεια τις διαφορετικές πτυχές της ελληνικής εμπειρίας μετά 30 χρόνια συμμετοχής στο σχέδιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Λίγες χώρες έχουν επηρεαστεί σε τέτοιο βαθμό, χωρίς να υποστούν τα αρνητικά αυτής της επιρροής. Στην παρούσα συγκυρία, οι βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προοπτικές της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης δείχνουν πιο αλληλένδετες από ποτέ. Μπορεί η Ελλάδα και η Ε.Ε. να βγουν από την παρούσα κρίση χωρίς κάποιο μεγάλο πισωγύρισμα;

Η πραγματικότητα είναι ίσως υπερβολικά περίπλοκη για να αποδοθεί με απλούς τίτλους. Η Ε.Ε. βρισκόταν σε μια από τις σκληρωτικές της φάσεις πολύ πριν οι οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας αποφασίσουν πως η Ελλάδα αδυνατεί να αποπληρώσει το χρέος της. Η Ελλάδα, άλλωστε, δεν δημιούργησε η ίδια την κρίση της Ευρωζώνης. Ήταν μια κρίση που απλώς περίμενε να εκδηλωθεί, και το γεγονός πως έχει ήδη εξαπλωθεί στην Ιρλανδία και την Πορτογαλία δείχνει πως η διακυβέρνηση της Ένωσης ήταν προβληματική εξ αρχής.

Η οικονομική ατζέντα που συνόδευε το ευρώ -η στρατηγική της Λισαβώνας το 2000- έφερε μέτρια αποτελέσματα. Η φιλελεύθερη φιλοσοφία της -δηλαδή η οικοδόμηση της πιο ανοιχτής και ανταγωνιστικής οικονομίας στον κόσμο- βρέθηκε αντιμέτωπη με τον κρα-

τισμό και τα ειδικά συμφέροντα πολύ πριν από την κρίση του ευρώ. Λίγοι μπορούν να αισιοδοξούν πως η στρατηγική «Ευρώπη 2020» θα έχει μεγαλύτερη επιτυχία. Δεν υπάρχει εύκολη συναίνεση όσον αφορά τον μελλοντικό οικονομικό σχεδιασμό της Ε.Ε.

Η φιλοδοξία δείχνει να πέφτει θύμα της εμπειρίας, καθώς όλες αυτές οι τάσεις απειλούν να γυρίσουν την Ευρώπη πίσω στην εποχή του Μάαστριχτ. Αν προσθέσει κανείς το φιάσκο του ευρωπαϊκού συντάγματος, γίνεται ξεκάθαρο πως την τελευταία δεκαετία η Ε.Ε. έχει χάσει το δρόμο της: αβέβαιη για το ρόλο της, διαιρεμένη ως προς τα συμφέροντά της. Ποιο είναι, συνεπώς, το μέλλον της Ε.Ε.;

Αξίζει να θυμηθούμε πως, όταν η Ελλάδα έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το 1981, η Ευρώπη περνούσε και τότε μια δύσκολη περίοδο αυτοαμφισβήτησης και αντιπαράθεσης. Ο στόχος της δημιουργίας μιας οικονομικής και νομισματικής ένωσης μέχρι το 1980 είχε αποτύχει και είχε αντικατασταθεί (το 1979) με ένα θεωρητικά λιγότερο φιλόδοξο σχέδιο: το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα. Η Θάτσερ τα έβαζε τότε με τους κοινοτικούς εταίρους για τον προϋπολογισμό της ΕΟΚ και τη συνεισφορά της Μεγάλης Βρετανίας. Η ΕΟΚ έμοιαζε εκτός τόπου και χρόνου. Στο εξώφυλλο του Economist η ΕΟΚ απεικονιζόταν πάνω σε μια ταφόπλακα: η ευρωπαϊκή ιδέα έμοιαζε νεκρή.

Με άλλα λόγια, η Ε.Ε. έχει αναπτυχθεί κατά κύματα,

σαν σε άμπωτη και πλημμυρίδα. Υπάρχουν ισχυρά συμφέροντα -οικονομικά και πολιτικά- που την κρατούν ενωμένη και δεν θα επέτρεπαν ολική κατάρρευση. Η παρούσα κρίση θα μπορούσε να είναι σαν τις προηγούμενες -γεμάτη πόνο, πικρία και στενομυαλιά-, μια κρίση, όμως, την οποία και πάλι θα διαδεχτούν καλύτερες μέρες.

Μια νέα ευρωπαϊκή αντίληψη

Η εξέλιξη της Ε.Ε., όμως, συνοδεύεται από ακόμα ένα ερώτημα: Ήταν ο βαθμός ενοποίησης που συμφωνήθηκε στο Μάαστριχτ το 1991 υπερβολικός για τη βιωσιμότητά της; Αυτό που χρειάζεται είναι μια νέα αντίληψη που θα αντιμετωπίζει τη συμφωνία που επιτεύχθηκε τότε ως κάτι που αξίζει να προστατευτεί, ακόμα και να επεκταθεί. Στην καλύτερη περίπτωση, μια τέτοια αντίληψη θα αναγνωρίζει στην Ε.Ε. μεγαλύτερο ρόλο στα σημαντικά ζητήματα του μέλλοντος: ενεργειακή ασφάλεια, προστασία του περιβάλλοντος, επιστροφή στην πλήρη απασχόληση.

Όσο η αντίληψη αυτή απουσιάζει, η Ελλάδα θα αντιπροσωπεύει τη δοκιμασία (καθώς ήταν η πρώτη χώρα που συνάντησε προβλήματα) της φιλοδοξίας του Μάαστριχτ. Οι εταίροι της Ελλάδας (και οι αγορές) επιχειρούν να εκτιμήσουν εάν το πρωτόγνωρο δάνειο της περσινής χρονιάς και οι όροι του Μνημονίου φέρνουν τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Όλο και περισσότεροι επενδυτές οδηγούνται σε αρνητική εκτίμηση. Η δημοσιονομική θέση της Ελλάδας φαίνεται να χειροτερεύει -το έλλειμμα του 2010 ήταν χειρότερο από ό,τι ανέμεναν οι αγορές- και το ποσοστό του χρέους μπορεί να φτάσει έως και 170% του ΑΕΠ. Επιπλέον, ο φόβος πως η Ελλάδα θα μπορούσε να συμπαρασύρει το τραπεζικό σύστημα στη Γαλλία, τη Γερμανία ή και αλλού φαίνεται να υποχωρεί, ώστε να επιτραπεί στην Ελλάδα να χρεοκοπήσει.

Κρισιμότερα ακόμα, η άποψη εντός της Ελλάδας αλλά και στο εξωτερικό είναι πως η δυναμική των μεταρρυθμίσεων εξασθενεί. Πριν από την οικονομική κρίση δεν γίνονταν αρκετές μεταρρυθμίσεις. Η κρίση δεν άλλαξε την κατάσταση ιδιαίτερα. Οι σκεπτικιστές αμφισβallestουν για την πρόοδο των μεταρρυθμίσεων.

Μια επανεκκίνηση της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας πιθανότατα θα αύξανε την προθυμία των κρατών-μελών να παρατείνουν και να αυξήσουν την οικονομική τους αρωγή στην Ελλάδα. Και οι ανάγκες της Ελλάδας δεν είναι σε καμιά περίπτωση αμελητέες: ίσως ακόμα 100 δισεκατομμύρια ευρώ από τα 500 δισεκατομμύρια του νέου Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας. Το ΔΝΤ θα είναι πιθανότατα πρόθυμο να παρατείνει την υποστήριξή του. Δεν είναι στο χέρι της Αθήνας να κρίνει εάν έχει κάνει αρκετά για να αποφύγει μια πτώχευση, καθώς έχει εκχωρήσει την ανεξαρτησία της σε αυτά τα θέματα.

Η Ελλάδα πρέπει να πείσει τον υπόλοιπο κόσμο ότι παραμένει σοβαρή στο θέμα των μεταρρυθμίσεων και ότι δικαιούται να παραμείνει πλήρης και ενεργό μέλος της Ε.Ε.

Υποθέτω πως ο Κωνσταντίνος Καραμανλής αντιμετώπισε μια όχι πολύ διαφορετική κατάσταση όταν η Ελλάδα εισχώρησε στην ευρωπαϊκή οικογένεια. Είναι κρίμα το ότι, στα χρόνια που μεσολάβησαν, η Ευρώπη δεν άσκησε βαθύτερη επιρροή στην Ελλάδα, ενώ η μεταρρυθμιστική προσπάθεια στο εσωτερικό της χώρας παρέμεινε επικίνδυνα άτολμη. Η διόρθωση αυτών των αδυναμιών θα επαναφέρει την Ελλάδα στον σωστό δρόμο, κάτι που θα μπορούσε να ισχύει και για την Ευρώπη.

*Ο KEVIN FEATHERSTONE ΕΙΝΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΔΡΑ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» ΤΟΥ LONDON SCHOOL OF ECONOMICS, ΟΠΟΥ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΕΙ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ.

Η Ε.Ε. έχει αναπτυχθεί κατά κύματα. Υπάρχουν ισχυρά συμφέροντα -οικονομικά και πολιτικά- που την κρατούν ενωμένη και δεν θα επέτρεπαν ολική κατάρρευση.

© GETTY IMAGES/IDEAL IMAGE

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι ένα από τα βασικά όργανα λήψης αποφάσεων στην Ε.Ε.

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

Η «αρχιτεκτονική» της Ε.Ε., προϊόν αλληπάλληλων αναθεωρήσεων και συμβιβασμών, είναι πολύπλοκη. Παρουσιάζουμε τους βασικούς θεσμούς και τα όργανα μέσω των οποίων προωθούνται οι στόχοι της Ενωσης.

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΡΚΑΓΙΑΝΝΗ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Πρόκειται για το ανώτατο δικαστήριο της Ε.Ε., βασικός ρόλος του οποίου είναι να ερμηνεύει την ευρωπαϊκή νομοθεσία και να διασφαλίζει την ορθή εφαρμογή της στα κράτη-μέλη. Το ΔΕΕ ιδρύθηκε το 1952 με έδρα το Λουξεμβούργο και από το 2003 πρόεδρός του είναι ο Βασίλειος Σκουρής. Κατά κανόνα, είναι η Κομισιόν αυτή που παραπέμπει κράτη-μέλη στο ΔΕΕ για μη εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου, το οποίο, μετά την ιστορική απόφαση του 1963, υπερισχύει του εθνικού δικαίου. Επιπλέον, τα εθνικά δικαστήρια μπορούν να ζητούν από το ΔΕΕ να ερμηνεύσει την εφαρμογή ενός ευρωπαϊκού νόμου σε συγκεκριμένη περίπτωση που εξετάζουν. Το ΔΕΕ μπορεί ακόμη να ακυρώσει οδηγίες ή κανονισμούς του Συμβουλίου ή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αν κρίνει ότι παραβιάζουν το ευρωπαϊκό δίκαιο.

ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Απαρτίζεται από τις 17 χώρες της Ε.Ε. που έχουν υιοθετήσει ως νόμισμα το ευρώ. Μόνο η Βρετανία, η Σουηδία και η Δανία δεν έχουν αναλάβει την υποχρέωση να υιοθετήσουν κάποια στιγμή το κοινό νόμισμα. Η Ευρωζώνη εκπροσωπείται πολιτικά από τους υπουργούς Οικονομικών (Eurogroup). Διαθέτει ξεχωριστούς κανόνες για όσους συμμετέχουν καθώς και περισσότερες υποχρεώσεις, ενώ τα μέλη της μπορεί να υποβληθούν σε οικονομικές κυρώσεις αν δεν σέβονται τα κριτήρια του Μάαστριχτ (έλλειμμα μικρότερο από 3% και χρέος μικρότερο από 60%). Τα τελευταία χρόνια, ιδίως από το 2010, η Ευρωζώνη τείνει να αποτελέσει έναν ξεχωριστό πυρήνα, γεγονός που έχει εντείνει το φόβο για τη δημιουργία μιας Ενωσης δύο ταχυτήτων.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Συνήθως αναφέρεται και ως Κομισιόν ή Επιτροπή. Αποτελεί την εκτελεστική εξουσία της Ε.Ε. και είναι ένας υπερεθνικός οργανισμός θεωρητικά ανεξάρτητος από τα κράτη-μέλη της Ενωσης. Αποτελείται από 27 επιτρόπους, έναν από κάθε κράτος-μέλος, ενώ ένας από τους επιτρόπους διορίζεται πρόεδρος της Επιτροπής από τους αρχηγούς των κρατών-μελών της Ε.Ε. Από το 2009, η Κομισιόν είναι ο μοναδικός θεσμικός οργανισμός της Ενωσης που έχει το δικαίωμα να καταθέτει νομοθετικές προτάσεις. Παράλληλα, έχει το καθήκον να επιβλέπει και να επιβάλλει την εφαρμογή των ευρωπαϊκών συνθηκών, των οδηγιών και των κανονισμών της Ενωσης, ενώ έχει την υποχρέωση να

παραπέμπει τα κράτη-μέλη που καταπατούν τους κανόνες στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Ωστόσο, τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια χάνει συνεχώς δύναμη απέναντι στα κράτη-μέλη, τάση που εντάθηκε τα τελευταία τρία χρόνια και προκαλεί σοβαρή ανισορροπία στη λειτουργία της Ενωσης.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

Είναι το κοινοβουλευτικό σώμα της Ε.Ε. και οι 736 βουλευτές του εκλέγονται απευθείας από τους Ευρωπαίους πολίτες. Μετά το 2009 έχει αποκτήσει, θεωρητικά τουλάχιστον, πολύ μεγαλύτερη εξουσία απ' ό,τι πριν, αφού έχει το δικαίωμα συναπόφασης με το Συμβούλιο στο 90% των νομοθετικών προτάσεων. Μάλιστα, έχει την εξουσία να εξωθήσει σε παραίτηση την Κομισιόν, όπως και έκανε το 1999. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές, μέχρι σήμερα η Ευρωβουλή έχει αποτύχει να εκμεταλλευτεί τη νεοαποκτηθείσα εξουσία της, καθώς πολύ συχνά αποδέχεται τις απόψεις που επιβάλλουν στα κόμμάτα της τα εθνικά κόμματα. Μετά τις εκλογές του 2009, στις οποίες κυριάρχησε η Δεξιά, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκπροσωπούνται επτά κόμματα.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόκειται για τις λεγόμενες συνόδους κορυφής, όπου συνεδριάζουν οι αρχηγοί κρατών της Ευρωπαϊκής Ενωσης (Ε.Ε.). Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνέρχεται τουλάχιστον τέσσερις φορές το χρόνο και αποφασίζει επί κρίσιμων ζητημάτων, χαράσσοντας ουσιαστικά τη γενική πολιτική κατεύθυνση που στη συνέχεια εξειδικεύεται από τους υπουργούς των κρατών-μελών και την Κομισιόν. Πρώτος πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου είναι, από το Νοέμβριο του 2009, ο Χέρμαν Βαν Ρόμπεϊ. Οι πρώτες άτυπες σύνοδοι κορυφής πραγματοποιήθηκαν τη δεκαετία του '60, ενώ ο ρόλος τους καθορίστηκε επισήμως στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, το 1993. Η δύναμη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου αυξάνεται σταθερά τις τελευταίες δεκαετίες και σήμερα αποτελεί, αναμφίβολα, το όργανο που καθορίζει την τύχη της Ε.Ε. περισσότερο από κάθε άλλο.

ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΤΗΣ

Διορίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και καθήκον του είναι να διερευνά περιπτώσεις κακοδιοίκησης, αδικιών, διακρίσεων και κατάχρησης εξουσίας εκ μέρους των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Από τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε. μόνο το Δικαστήριο της

1823

Συνέθεσε ο Μπετόβεν την 9η Συμφωνία του. Η «Ωδή της Χαράς» είναι ο επίσημος ύμνος της Ενωσης.

25.03.1957

Υπογράφηκαν οι Συνθήκες της Ρώμης με τις οποίες δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ).

501.064.211

ήταν, σύμφωνα με εκτιμήσεις, ο πληθυσμός της Ενωσης το 2010.

23

είναι οι επίσημες γλώσσες της Ενωσης

12,279

τρισεκατομμύρια ευρώ είναι το ονομαστικό ΑΕΠ της Ενωσης (το μεγαλύτερο στον κόσμο).

161

από τις 500 μεγαλύτερες επιχειρήσεις του κόσμου, σύμφωνα με τη λίστα του περιοδικού Forbes, έχουν την έδρα τους στην Ευρώπη.

17%

του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ενωσης ζει κάτω από το όριο της φτώχειας.

Ευρωπαϊκής Ένωσης εξαιρείται από τη δικαιοδοσία του Ευρωπαϊκού Διαμεσολαβητή. Κάθε Ευρωπαίος πολίτης έχει το δικαίωμα να προσφύγει στον Ευρωπαίο Διαμεσολαβητή, που από το 2003 είναι ο κ. Νικηφόρος Διαμαντούρος. Ωστόσο, για ζητήματα κακοδιοίκησης που αφορούν εθνικά όργανα διοίκησης, ακόμη και όταν πρόκειται για την εφαρμογή ευρωπαϊκών νόμων, ο Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής δεν είναι αρμόδιος.

ΖΩΝΗ ΣΕΝΓΚΕΝ

Πρόκειται για το έδαφος 25 ευρωπαϊκών κρατών όπου ισχύουν οι κανόνες της Συνθήκης του Σένγκεν (μικρή πόλη του Λουξεμβούργου, όπου υπογράφηκε το 1985). Ελεγχοί διαβατηρίων γίνονται σε όσους εισέρχονται ή εξέρχονται από τη Ζώνη Σένγκεν, αλλά δεν γίνονται στα εσωτερικά (εθνικά) σύνορα. Μαζί με τη δημιουργία του ευρώ, η Συνθήκη του Σένγκεν προώθησε περισσότερο απ' οτιδήποτε άλλο την ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Ωστόσο, η επιδείνωση του προβλήματος της παράνομης μετανάστευσης τα τελευταία χρόνια οδηγεί σε σημαντική αναθεώρηση της συνθήκης και, πιθανότατα, στην επιβολή συνοριακών ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα. Η Κομισιόν προσπαθεί να ελέγξει την όλη διαδικασία και να αποφασίζει αυτή πότε θα επιβάλλονται οι έλεγχοι, ωστόσο αντιμετωπίζει την αντίδραση πολλών κρατών-μελών που θέλουν να έχουν αυτά τον πλήρη έλεγχο.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ (ΟΝΕ)

Η ΟΝΕ είναι η συμφωνία των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) να δημιουργήσουν κοινό νόμισμα, το ευρώ, και νομισματικό σύστημα. Η ιστορία της ΟΝΕ ξεκινάει ουσιαστικά το 1988, ενώ τα θεμέλιά της τέθηκαν το 1992 με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Το 1999 δημιουργήθηκε νομικά το ευρώ, το οποίο πρωτοκυκλοφόρησε σε φυσική μορφή το 2002. Η νομισματική πολιτική της ΟΝΕ καθορίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Μέχρι σήμερα,

αχίλλειος πτέρνα της ΟΝΕ παραμένει η απουσία κοινής οικονομικής πολιτικής (φορολογία, συντάξεις, αγορά εργασίας), γεγονός που αποκαλύφθηκε με μεγάλη ένταση κατά τη χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2008.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ (ΥΠΟΥΡΓΩΝ)

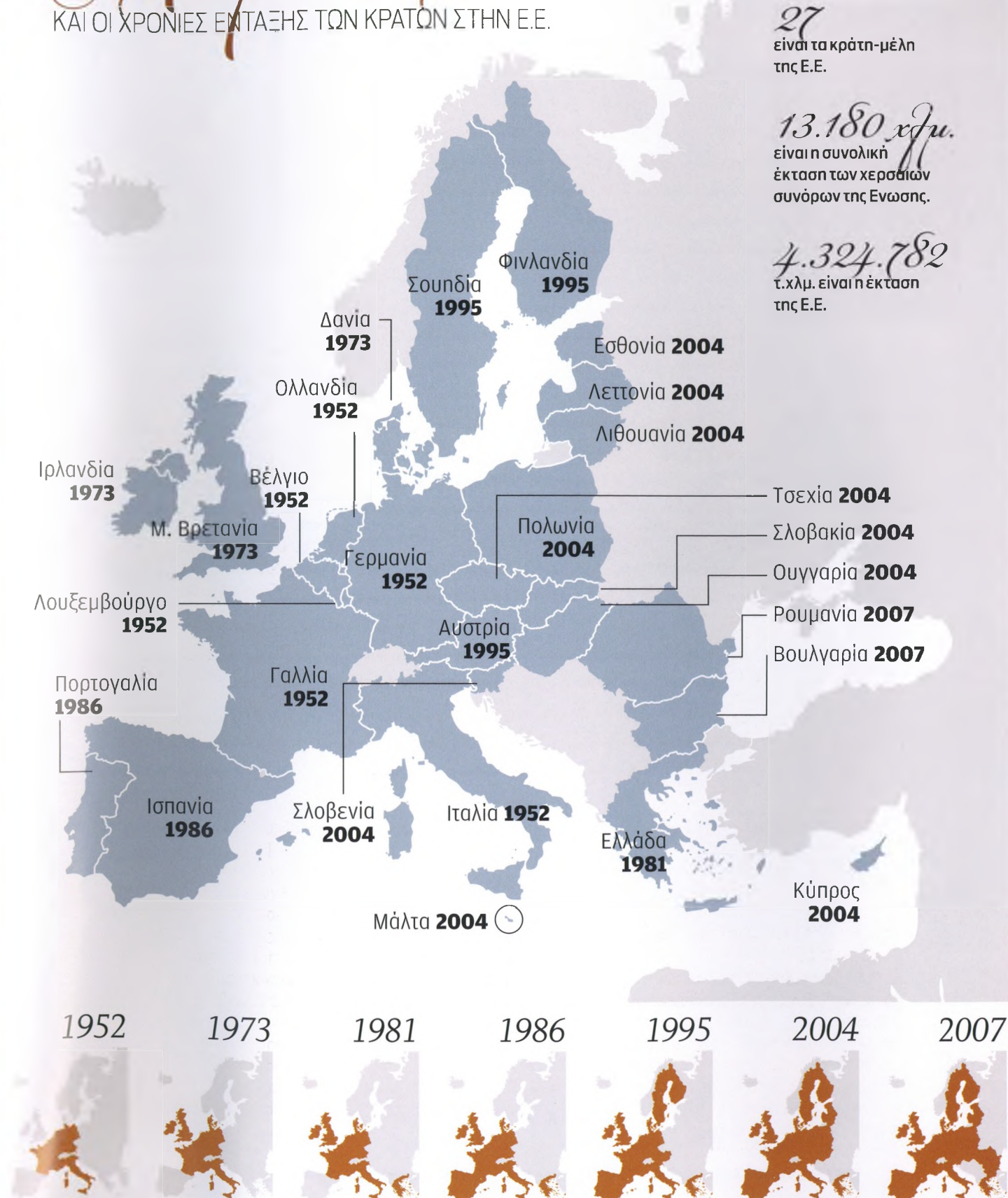
Πρόκειται για τον διακρατικό νομοθετικό οργανισμό της Ε.Ε. όπου εκπροσωπούνται τα κράτη-μέλη της. Αποτελείται από 27 υπουργούς και συνέρχεται υπό διαφορετικά σχήματα, ανάλογα με το αντικείμενο (π.χ. υπουργοί Γεωργίας, Εσωτερικών, Εξωτερικών κ.λπ.). Το Συμβούλιο Υπουργών (επισήμως το Συμβούλιο) ψηφίζει ή απορρίπτει τις νομοθετικές προτάσεις που καταθέτει η Επιτροπή και σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να ζητήσει από την Κομισιόν να καταθέσει νομοθετική πρόταση για συγκεκριμένο ζήτημα. Αποφασίζει με ομοφωνία σε ορισμένους τομείς πολιτικής ή, στις περισσότερες περιπτώσεις, με ειδική πλειοψηφία. Τα τελευταία χρόνια κερδίζει εξουσία απέναντι στην Κομισιόν, ενώ μέχρι τώρα η παντοκρατορία του δεν έχει αμφισβητηθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

ΣΥΜΦΩΝΟ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΣΣΑ)

Το Σύμφωνο Σταθερότητας είναι ο θεμέλιος λίθος της Ευρωζώνης και της οικονομικής διακυβέρνησης. Η αναθεώρησή του το 2010 - 2011 στηρίχτηκε στη συνειδητοποίηση ότι η ΟΝΕ και το ευρώ δεν θα επιβιώσουν χωρίς στενότερο συντονισμό της συνολικής οικονομικής πολιτικής της Ευρωζώνης. Βέβαια, το ΣΣΑ αφορά και τις χώρες εκτός Ευρωζώνης, ωστόσο οι τελευταίες δεν απειλούνται με τις οικονομικές κυρώσεις που ισχύουν για τους «17». Οι βασικές αλλαγές σχετίζονται με την επιβολή αυστηρότερων οικονομικών κυρώσεων για υπέρβαση των ορίων ελλείμματος και χρέους, ακόμη και προληπτικά. Ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στο χρέος. Ωστόσο, η σημαντικότερη αλλαγή είναι η απόφαση που αφορά την εισαγωγή, για πρώτη φορά, μέτρων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.

ο χάρτης, της ευρώπης

ΚΑΙ ΟΙ ΧΡΟΝΙΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

ΕΛΛΑΔΑ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
30 ΧΡΟΝΙΑ ΜΑΖΙ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΜΕ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ